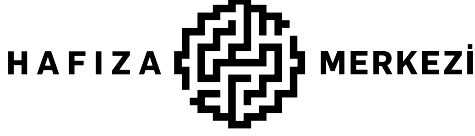

HAKİKAT ADALET HAFIZA MERKEZİ

Öldürülmeselerdi Arkadaşlarımız Olacaktı

Kürt İllerinde Çocuklara Yönelik Yaşam Hakkı İhlalleri

Yazarlar: Yasemin Soydan, Medzan Nakçı, Xemgîn Yusuf Görücü

Önsöz: Ezgi Koman

Editör: Müge Karahan

Son Okuma: Veli Aksoy

Hakikat Adalet Hafıza Merkezi

Ömer Avni Mahallesi İnönü Caddesi Akar Palas No: 14 Kat: 1 Daire: 2 Beyoğlu,
İstanbul, Türkiye 34427

+90 212 243 32 27 | info@hafiza-merkezi.org | www.hakikatadalethafiza.org

Bu rapora verdikleri desteklerden ötürü Chrest Foundation ve Heinrich Böll Stiftung Derneğine teşekkür ederiz.

CHREST
FOUNDATION

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

İçindekiler

4 Önsöz

9 Giriş

16 Cizîr (Cemile) Çağırğa

28 Nihat Kazanhan

54 Rozerin Çukur

81 Gurbet (Selma) Kılıç

92 Xezal (Gazal) Beru

98 Bir Ayakkabı (Röportaj)

105 Saha Sürecinden Bazı Görüntüler

109 Veri Görselleştirmeleri

Önsöz

Ezgi Koman

Türkiye'nin yakın geçmişine baktığımızda faili meçhul cinayetlerin, gözaltında kayıpların, kaçırılmaların, zorunlu göçün, kötü muamelenin, işkencenin, hakaretin, zorla koruculaştırmanın, yakılan, boşaltılan, terk edilmeye zorlanan yerleşim alanlarının, yıkılan mezarlıkların ve daha başka pek çok vahim insan hakları ihlallerinin yer aldığı bir "geçmiş" görüyoruz.

Bu "geçmiş" bugün farkında olalım ya da olmayalım, telaffuz edelim ya da etmeyelim aslında hepimiz için baş edemediğimiz yıkıcı bir durum yaratıyor, karabasan gibi üzerimize basıyor: Bu geçmiş kabul edilmediği, üstü örtüldüğü, yüzleşilmediği, özrü dilenmediği için hepimizin elinden önce hakikati, sonra adalet duygumuzu ardından vicdanımızı ve umudumuzu alıyor; geleceği yeniden kurma gücümüzü azaltıyor. Bu geçmiş Türkiye'de 40 yıldan fazladır devam eden çatışmanın ve onun yıkıcı etkilerinin bir sonucu.

Bu sonuçtan ne yazık ki çocuklar da hiç muaf olmadı. Hatta çocuklar kendilerinin başlatmadığı halde, belki de en çok etkilenenleri oldukları 40 yıldır devam eden çatışma sebebiyle yaşamlarını kaybettiler, fiziksel, cinsel, psikolojik şiddete doğrudan maruz kaldılar ya da bu şiddetin tanığı oldular. Aile üyelerini, akrabalarını, arkadaşlarını, öğretmenlerini ve tanıdıklarını kaybettiler. İşkenceye, kötü muameleye maruz bırakılmaları yetmez gibi çeşitli boyutlarda ayrımcılıkla, dışlanmayla karşı karşıya kaldılar. Ana dillerini konuşmaları yasaklanırken eğitim hakkı, sağlık hakkı, barış içerisinde yaşama haklarına erişemediler. Çocuklar çatışmanın ortaya çıkardığı yoksullaşma sebebiyle yoksulluk ve yoksunluk yaşadılar. Tüm bunlar yetmezmiş gibi zorla göç ettirildiler. Gittikleri yerlerde çalışmak zorunda bırakıldılar. Göç etmeyenler ise çatışmanın etkisiyle ya zorlu politik iklimin ya da "terörist" etiketiyle devletin "tutsak"ı oldular. Çatışmanın ilk dönemlerinde, 1990'larda, çocuklar çoğunlukla sadece yaşamlarını kaybettikçe gündeme geldi. Ancak gündem o zaman da çok hızlıydı ki gündemde çok da kalamadılar. 2000'li yılların başında ise daha çok "göç" araştırmalarında yer buldular. Öyle ya göç ettirilmiş bu çocuklar büyük kentlerde "tinerci" ya da "kapkaççı" idiler!

Çocukların bu "geçmişte" devlet tarafından -ve belki toplum tarafından da- muhatap olarak alınması da aslında 2000'li yılların ortasında başladı. Haydar Darıcı bu durumu çocukların "adli vaka değil, devlete ve düzene yönelen bir tehdit olarak algılanmaya başlaması" olarak tanımlamıştı.¹ Nitekim 21 Mart 2005

¹ Haydar Darıcı, "Şiddet ve Özgürlük: Kürt Çocuklarının Siyaseti," *Toplum ve Kuram* 2 (2009), 17-41.

günü önce Mersin'deki Newroz kutlamaları sırasında iki çocuğun Türk bayrağını yaktığı görüntüler basına düştü. Ardından bu görüntüler ile çocuklar dönemin yöneticileri, muhalefet temsilcileri tarafından açıktan hedef gösterildiler, "lanetli" ve "affedilemez" ilan edildiler. Çocuklar her ne kadar takım elbiseli, kravatlı kişilerin yanlarına gelip ellerine bayrağı verip yaktırdığını söylese de bu ifadelerin üzerine gidilmedi ve çocuklar suçlu bulunarak tutuklandılar. Dört yıl sonra, Ergenekon soruşturmaları sırasında çocukların o dönemki ifadelerinin doğru olduğu açığa çıksa da onları kimse aklına getirmede, merak da etmedi, özür de dilemedi...

Çocuklar için bir diğer önemli tarih aralığı da 28-31 Mart 2006 oldu. On dört örgüt üyesinin cenazeleri sırasında Diyarbakır'da protestolar başlamış, bu protestolara çocuklar ve gençler de katılmıştı. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamasının üzerinden -o gün itibarıyla- 11 yıl geçmesine karşın dönemin Başbakanı "Kadın da olsa çocuk da olsa terörün maşası olan herkes için gereği yapılacaktır" demiş ve yedi çocuk yaşamını kaybetmiş, yüzlerce çocuk gözaltına alınmış ve tutuklanmıştı.² Hemen ardından da Terörle Mücadele Kanunu (TMK) değişikliği yapılmış, 15 yaşından büyük çocukların TMK kapsamına giren suçlarla ilgili Özel Yetkili Mahkemelerde, çocuk oldukları görmezden gelinerek yargılanmalarının önü açılmıştı. Bu değişiklik çocuk adalet sistemi ilkelerine, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve Anayasaya aykırı şekilde "bazı çocukları" "çocuk" olmaktan çıkarmış, "terörist" ilan etmişti. Böylelikle 2006-2009 yılları arasında en az 4000 çocuk TMK kapsamında yargılanmış, tutuklanmış, işkence ve kötü muameleye maruz bırakılmıştı.³ Sivil toplumun çabasıyla çocukların yaşadıkları görünür oldukça her ne kadar çocuklar "terörist" yerine "taş atan çocuklar" olarak kategorize edilmeye başlansa da yasada değişiklik yapılmış çocukların bir kısmı kısa süreli de olsa tahliye edilmişti. Evet TMK'da yapılan yeni düzenleme ile tahliye edilen çocukların yargılanması çocuk mahkemelerinde yapılmaya başlanmıştı ancak bu, çocukların mahkemelerde "terörist" olarak görülmesini ve farklı yollarla cezalandırılmasını engellememişti.

Aynı dönemde çocuklar, tutuklanmaları yetmezmiş gibi, kapatıldıkları kurumlarda da bir dizi hak ihaline maruz bırakılıyordu. Örneğin Pozantı tutukevinde Kürt çocuklarının infaz koruma memurlarının -en hafifinden- ihmali

² Radikal, "Çocuk da, kadın da olsa gereken müdahale yapılır," (1 Nisan 2006): <http://www.radikal.com.tr/turkiye/cocuk-da-kadin-da-olsa-gereken-mudahale-yapilir-776215/>.

³ BM Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan STK Gölge Raporu

yüzünden akran şiddetine maruz kaldığı olay, yetkililer tarafından “münferit” dense de öyle olmadığı hapishaneleri izleyenler tarafından biliniyordu. Çocuklar benzer şekillerde Şakran, Erzincan, Elazığ gibi kurumlarda da şiddete maruz kalıyordu.

Tutuklanmamış, kapatılmamış diğer çocuklar için de ne yazık ki yine münferit olmayan yaşam hakkı ihlalleri devam ediyordu: Tıpkı panzerin altında kalan 16 yaşındaki Yahya Menekşe, havan mermisi ile yaşamını kaybeden 12 yaşındaki Ceylan Önkol, çatışma arasında kalan 10 yaşındaki Mizgin Özbek, mayına basan 16 yaşındaki Erdal Saçak ya da sınırdan geçerken öldürülen Roboski'deki 19 çocuk gibi...

Çocuk ölümleri 2013 yılında başlayan iki yıllık diyalog ve çatışmasızlık sürecinde azaldı. En azından doğrudan silahlı çatışmadan kaynaklı çocuk ölümleri bu dönemde yaşanmadı.

Madem çatışmasızlık süreciydi, madem barış umudu vardı; “çocuklar da olası bir barışın öznesi olmalıdır” diye konuşulurken bu konuşmalar yerini 7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra gittikçe artan yüksek yoğunluklu çatışma ortamında acil yardım çağrılarına bıraktı. 5 Haziran 2015'ten 16 Ağustos 2015'e uzanan bu günlerde; Diyarbakır, Suruç saldırıları, Urfa'da iki polisin öldürülmesi, PKK'ye karşı gerçekleştirilen hava operasyonları, kitlesel gözaltılar ve tutuklanmalar gerçekleşti ve operasyonlar başlatıldı. Çocukların yaşam alanlarında gerçekleşen bu operasyonlarda TİHV'in raporlarına göre en az 123 çocuk yaşamını kaybetti. Yine TİHV'in verilerine göre **9 il** ve **en az 35** ilçede, resmi olarak tespit edilebilen **en az 111 süresiz ve gün boyu** sokağa çıkma yasağı ilan edildi.⁴ *Bu yasaklarda ölümlerin yanı sıra en az 600 bin çocuk bir dizi hak ihlaline maruz kaldı.*

Temmuz 2016 itibariyle çocukların yaşam alanlarında devam eden yüksek yoğunluklu çatışma sona erdi ancak buralardan çocukların ölüm haberleri gelmeye devam ediyor... Artık çocuklar ne yazık ki kent ortamında, sokaklarda pervasızca hareket eden zırhlı araçların çarpması sonucunda ya da çatışma atıkları sebebiyle yaşamını kaybediyor.

İHD'nin raporlarına göre zırhlı araç çarpması sebebiyle en az on sekiz çocuk yaşamını kaybetti. Bu çocuklardan sonuncusu 7 yaşındaki Mihraç Miroğlu idi. Geçtiğimiz Eylül ayında Şırnak'ın İdil ilçesinde bisikletiyle gezerken zırhlı aracın

⁴ TİHV, “16 Ağustos 2015-16 Ağustos 2016 Sokağa Çıkma Yasakları ve Yaşamını Yitiren Siviller Bilgi Notu,” (21 Ağustos 2016); <https://tihv.org.tr/sokaga-cikma-yasaklari/16-agustos-2015-16-agustos-2016-bilgi-notu/>.

kendisine çarpması sonucunda yaşamını kaybeden Mihraç'ın yaşamı yarım kalmış bir hikaye...

Elinizde tuttuğunuz bu yayın, 40 yıldır devam eden çatışmada yaşamlarını kaybeden çocuklardan tek farkı "öldürülememiş" olmaları olan başka çocuklar tarafından hazırlandı. İşte bu yüzden hem çok gerçek, hem çok etkileyici... Bu yayın hepimiz için artık baş edemediğimiz bir yıkıcılıkta üzerimize çöken karabasana karşı bir nefes aslında. Bu yayın çocukları odağa koyarak 40 yıldır yaşananların, hiçbirinin üstünün örtülmemesine, her birinin kabul edilip yüzleşilmesine, dolayısıyla barışın inşasına bir katkı aslında... Barışın, adaletin ve elbette özgürlüğün inşasına...

Öldürülen tüm çocuklara ve onların yarım kalmış hikayelerinin peşine düşenlere derin bir saygıyla...

Ezgi Koman

Türkiye'de çatışmalı sürecin ve artan savaş politikalarının en ağır sonuçlarından biri de Kürt illerindeki çocuk hakkı ihlalleri olmuştur. Anadil hakkı ihlallerinden tutalım çocuk ölüm ve yaralanmalarına kadar derin sonuçlar yaratan bu ihlallerin, bir bütün olarak incelendiğinde sistematik bir politikanın parçası olduğu görülmektedir. Ancak yaşanan çocuk ölümleri çoğu zaman okuduğumuz haberlerin arasında elimizden kayıp gidiyor; ne bu ölümlerin sistematik olduğunun ne de yaşamdan koparılanların henüz çocuk olduğunun farkına varıyoruz. Ayrıca Kürt illerinde yaşayan bir çocuk olmak ne demektir onu da gözden kaçırıyoruz. Kürt illerinde bir çocuk olmak, diğer kentlerde yaşayan çocuklara nazaran yaşamınıza devam edebilme olasılığınızda kayda değer oranda bir azalma demek. Ve her şeyin, akan zamanın ve büyüyen insanların karşısında sonsuza dek çocuk kalmak demek: Nihat, Cemile, Ceylan, Xezal, Beytullah ve niceleri gibi... 21 yılda 385 arkadaşımızı kopardılar yaşamdan: O kadar çok arkadaşımız çocuk kaldı ki, insan bu kadar çok hikâyenin yarım kaldığına inanmak istemiyor. Bizim, hikâyelerinin peşinden gittiğimiz arkadaşlarımızdan tek farkımız “öldürülemedi” olmamızdır ve öldürülemeyenler olarak öldürülen arkadaşlarımızın sesiyiz. Çünkü şunu hissediyoruz: “Öldürülmeselerdi arkadaşlarımız olacaktı.”

Çocuk ölümlerinin ve yaralanmalarının böylesine sıradanlaştırıldığı ve hafızasızlaştırıldığı bir dönemde biz, Hafıza Merkezi'nin düzenlediği “Hafıza ve Gençlik” atölyelerinde buluşan üç genç olarak inisiyatif alıp Kürt illerinde 2000 yılından beri ağırlaşan savaşın ve kamu gücünün etkisiyle öldürülmüş ve yaralanmış arkadaşlarımızın hikâyesinin peşine düştük. Çalışmaya başlarken en önemli amacımız öldürülen ve yaralanan arkadaşlarımızın hikâyelerini, çocukluk hafızasıyla ilişkilendirmektir. Ancak işe koyulunca gördük ki henüz bu ihlalleri derli toplu bulup bütünlüklü bakışla incelenmesini sağlayacak bir veri çalışması dahi yapılmamıştı. Bu nedenle çocukluk hafızası kısmına geçmeden önce ilk olarak 2000-2020 yılları arasındaki dağınık verileri derlemek için uzun soluklu bir emek verdik.

Bu amaçla çocuk ölümleri ve yaralanmalarına dair bilgi alabilmek için yıllık genel insan hakları raporlarına ve haberlere ulaşmamız gerekiyordu. Veri çalışması boyunca İHD'nin yıllık genel raporlarını, TİHV tarafından hazırlanan yıllık genel raporları, Gündem Çocuk Derneği'nin, MAZLUM-DER'in raporlarını ve (gazete arşivleri, kayıtlara geçmemiş bazı yerel vakalar gibi) daha birçok kaynağı tarayıp okuduk, araştırdık. Bazı örneklerde kaynağa ulaşmak kolay olsa da bazen raporlar silinmiş olabiliyordu. En nihayetinde toplamda binlerce sayfayı aşan tüm bu rapordan çocuk ölüm ve yaralanmalarını derledik. Ve bu verileri

dijital bir veritabanı haline getirdik. Aylarca süren çalışmanın emeği olarak ortaya çıkardığımız tablo çocuk hakları alanında emek veren aktivistleri bile şaşırtıyordu. Ölüm ve yaralanma vakalarının çokluğunun yanı sıra bunların kendi içinde çok sistematik oluşu, bizi veriler üzerinde daha da derinleşmeye itti.

Verilerimize göre 2000-2020 yılları arasında savaş ve savaş artıkları ve kamu gücü nedeniyle “**385 çocuk öldürülmüş ve 850 çocuk yaralanmış**”. Ve bu veriler sadece kayıtlara geçmiş olanlar.

Bu sonuçlardan dönemlere göre kısaca bahsetmek gerekirse:

- 2000-2005 arası süreçte kırsal alanda yoğun olan savaş ve OHAL döneminin etkisiyle mayın ve bomba gibi savaş artıkları sonucu çok fazla ölüm ve yaralanma gerçekleşmiş. Bu süreçte yaşanan toplam 80 çocuğun yaşam hakkı ihlalinin 66'sı kara mayınları ve sahipsiz patlayıcılar sonucu meydana gelmiş. (Genel olarak koyunları otlatırken mayına basmaları sonucu, arazide buldukları el bombası ile oynarken, tarlada buldukları patlayıcı madde ile oynarken...)
- 2006-2009 yıllarındaysa kırsal kesimden çok şehirlerde ve toplumsal gösterilerde yaşanan çocuk ölümleri var. 2000'den 2020'ye kadar uzanan dönemde zırhlı araç çarpması sonucu yaşanan ilk ölümler de bu yıllarda gerçekleşiyor. Bu süreçte dikkat çeken bir diğer husus da **toplu çocuk ölümleri** oluyor. Nitekim 2006 yılında Diyarbakır'da TİT (Türk İntikam Tugayı) isimli bir grupça gerçekleştirilen bombalı saldırıda (Koşuyolu Katliamı) 7 çocuk, 2009 yılında ise Mardin'de köy korucuları tarafından gerçekleştirilen Bilge köyü katliamında 7 çocuk öldürülüyor.
- 2010-2014 yıllarında çözüm süreci ekseninde savaşın yoğunluğu azalsa da çocuk ölümleri bir politika olarak bu dönemde de sürüyor. Bu dönemde Türkiye tarihinin en utanç verici katliamlarından biri olan Roboski katliamında 21 çocuk öldürülüyor. 2010-2014 yıllarında çözüm girişimleri olmasına rağmen 74 çocuk ölümü yaşanıyor.
- 2015-2016 yılları ihlallerin pik yaptığı ve çocukların şehirlerde doğrudan hedef alındığı bir dönem oluyor. Bu süreçte diğer süreçlerin aksine daha çok ateşli silahla ve doğrudan hedef alınarak yaşanan ölümler gerçekleşiyor. Bu dönemde 8 çocuk Cizre bodrumlarında yakılarak öldürülüyor. Sadece 2015-2016 yıllarında 136 çocuk öldürülüyor ve 199 çocuk yaralanıyor.

- 2017-2020 yıllarındaysa şehirlerdeki çatışmalı sürecin etkileri devam ediyor. Şehirlerde yoğun güvenlik politikaları uygulanıyor. Bu sebeple zırhlı araçların çarpması sonucu ölüm ve yaralanmalar en yoğun olarak bu dönemde gerçekleşiyor. Yine bu dönemde savaş artıklarından dolayı şehir merkezlerinde birçok ölüm/yaralanma gerçekleşiyor. Ayrıca Suriye'deki askeri hareketlilikten kaynaklı, sınır illerinde yoğun çocuk ölümleri/yaralanmaları gerçekleşiyor.

2000-2020 yılları her ne kadar hafızalarda 90'lardan ayrılan bir süreç gibi gözükse de aslında verilerle de ortaya koyduğumuz gibi Türkiye'de AKP hükümetinin iktidar olduğu dönem, yaşanan ihlaller açısından 90'ların devamı niteliğindedir. Biz biraz da bu gerçekliği paylaşmak için bu kadar çalıştık. Çünkü 2000-2020 yılları arasındaki bu süreç bizim gibi genç kuşak tarafından 90'ların devamı olarak algılanmıyor. Bu da özellikle gençlerin, birçok açıdan geleceğe doğru bir toplumsal hafızadan bakmamasına neden oluyor. Yine bilmeliyiz ki tüm bu süreçlerde en çok görünür olan, yaşam hakkı ve vücut bütünlüğü hakkı ihlalleri olsa da Kürt illerinde çocuklar anadilde eğitim hakkı, sağlığa erişim hakkı, ölüye saygı-gömülme hakkı ve daha birçok hak ihlaline uğramıştır.

Çalışmamız boyunca şunu anladık ki, Kürt illerindeki çocuk ölümleri/yaralanmaları dendiğinde bu çok farklı öldürülme/yaralanma şekillerini kapsayan bir ifade oluyor. Bizleri en çok şaşırtan vakalardan örnekler vermek gerekirse;

- 11 yaşındaki Gazal (Xezal) Beru 2001 yılında, Bingöl'de askerlerin köpeği üzerine salıp saldırıya kışkırtması sonucu öldürüldü.
- 11 yaşındaki Beytullah Aydın, 2015 yılında Diyarbakır Bağlar'da polisin son âna kadar kovalaması sonucu 7. kattan düşerek hayatını kaybetti.
- 7 yaşındaki Muhammed ve 6 yaşındaki Furkan Yıldırım kardeşler 2017 yılında Silopi'deki evlerinin salonunda uyurken panzer altında kalarak hayatını kaybetti.
- Yaşları 13-18 arasında değişen 19 çocuk 2011 yılında Roboski'de savaş uçaklarının bombardımanı sonucu öldürüldü.
- Bugüne kadar çok sayıda çocuk çatışma artıkları ile oynarken hayatını kaybetti.
- 7 yaşındaki Mihraç Miroğlu ekmek almak için bisikletiyle fırına giderken zırhlı aracın çarpması sonucu öldürüldü.

Bizler bu yaşananları rakam veya haber olarak görmek istemedik çünkü her bir çocuk birer yaşam ve sonsuz olasılık... Unutulmamaları için arkadaşlarımızın hikâyelerini öğrenmek, onlarla tanışmak, ailelerinden, arkadaşlarından onları dinlemek üzere yola çıktık ve Cizîr'in (Cemile), Nihat'ın, Xezal'ın, Rozerin'in, Gurbet'in, Beşir'in yaşam hikâyelerini, yaşadıkları mekânları, sokaklarına, evlerine giderek aradık. Cizre, Silvan, Lice, Bingöl ve Diyarbakır merkezlerinde yürüttüğümüz saha çalışması boyunca kent merkezlerinde sıkı güvenlik uygulamalarının, mahallelere yapılan karakol ve zırhlı araç hareketliliğinin halen yoğunca devam ettiğini gözlemledik. Zırhlı araçların, silahların ve karakolların gölgesi halen "çocuklar"ın üzerinde...

Bu sistemli politikaların etkisini her arkadaşımızın hikâyesinde gördük: Öyle ki ailelerin, çocuklarının ardından sakladığı resim defterlerinde, okul defterlerinde, kitaplarının arasında rastladığımız, çizdikleri TOMA'lar, panzerler ve diğer zırhlı araçlar aslında bu gerçeğin en somut halini ortaya koyuyor. Kürt illerinde çocukların sanatlarında kendilerini ifade ediş tarzında bile doğa, hayvanlar, oynadıkları sokaklar değil, ölüm kusan bu araçlar, bu politika açığa çıkmış durumda... Hele ki bu çizimleri yapmış çocukların yine bu araçlarla öldürülmeleri bu politikanın sistematik oluşunu gözler önüne seriyor. Yıllardan beri artarak süren bu savaş politikası Kürt illerinde tüm çocukların en doğal yaşam alanını işgal etmiş durumda. Öyle ki sadece sokağımızda, caddemizde ve parklarımızda değil evimizin salonunda ve uykudayken bile bizi yaşamdan koparacak bir politika! (Furkan ve Muhammed Yıldırım kardeşler Silopi'de evlerinin salonunda uyurken panzerin salona girip onları ezmesi sonucu katledildiler.)

Sahada karşılaşılan bir diğer dikkat çeken durum da *Tahir Elçi hafızası* idi. Hemen hemen tüm görüşmelerimizde ve sahada öğrendiklerimizde Tahir Elçi'ye dair birçok şey ile karşılaştık. Bunlardan birisi, Silvan'daki sokağa çıkma yasağında arkadaşını kaybeden, ismini vermek istemeyen, 24 yaşındaki görüşmecinin aktardıkları: "Tahir Elçi katledilmeden önce Silvan'a gelmişti, incelemelerde bulunuyordu. Bize bir söz vermişti: 'Arkadaşınızın adalet mücadelesinin takipçisi olacağım'. Ne yazık ki aldılar Tahir Elçi'yi bizden..."

2001 yılında katledilen Gurbet'in annesi Remziye Anne ise, "2001 yılında kızım şehit düştükten sonra heyet incelemeleri sırasında Tahir Elçi de gelmişti ve hukuk mücadelesi de yürütüyordu," diye bahsetmişti Tahir Elçi'den. Nihat'ın babası Emin Amca da, "Tahir Elçi davayı takip ediyordu, bana da söz vermişti adalet mücadelesi yürüteceğine dair..." diyerek Tahir Elçi'yi anmıştı. Özellikle

üzerine eğildiğimiz 20 yıllık süreçte Tahir Elçi'nin çocuk yaşam hakkı ihlallerinin her yerde takipçisi olduğunu, hukuk mücadelesi yürüttüğünü ve kimseyi yalnız bırakmadığını her evde hissettik. Anısına saygıyla...

Tahir Elçi gibi hukukçuların ve ailelerin büyük çabalarla yürüttüğü davalara karşın zırhlı araç ölümleri de dahil olmak üzere Kürt illerindeki tüm bu çocuk ölümleri birbirine benzer cezasızlık süreçlerinden geçiyor. Öyle ki ölümlerin ardından başlayan bu adli süreçlere, “yargılanma süreci” değil “aklanma süreci” demek daha yerinde olacaktır. Çalışmamız boyunca ailelere yargılama sürecini sormak içimizden bile gelmiyordu. Canından can kopmuş bu insanlardan yargıya dair hep aynı kelimeleri duymak da bu politikanın bir parçasıydı: soruşturma izni yok, takipsizlik ve ertelemeler söz konusu, delil yok, çocuk kusurlu bulunuyor, onlarca duruşma ve hepsinin sonunda aynı nokta: “Aklanma.”

Basit bir genel gözlemlerle bile şu hususlar gün yüzüne çıkıyor: Yargılama sürecinde fail kişilerin olduğu birimin yerine adli kolluk devreye girmeliyken olaydan sorumlu olan kolluk biriminin bizzat bu süreci yürütmesi, dolayısı ile delillerin karatılması, tehditlerin yöneltmesi... Olaydan cezai sorumluluğu doğabilecek amirlerin soruşturma izni vermeye yetkili olması ve çoğunlukla bu iznin verilmemesi... İznin verildiği dosyalarda yargılama süreçlerinin uzatılması ve adil yargılama ilkesinin lağvedilmesi... Suçun en açık şekilde ortada olduğu ölümlerde dahi iyi hal, haksız tahrik vb. indirimlerin uygulanması... Verilen çok istisnai cezaların da hükmün açıklanmasının geri bırakılması, infazın ertelenmesi, adli para cezasına çevirme gibi kararlarla ödüle dönüştürülmesi... Ve sonunda, ne yazık ki yargı eliyle aklanma süreci tamamlanmış oluyor!

Çocukluğumuzdan yeni çıkmış gençler olarak biz de arkadaşlarımız gibi vurulabilirdik, katledilebilirdik, oyuncak sandığımız savaş artıkları ellerimizde patlayabilirdi, savaş uçaklarından atılan bombaların hedefi olabilirdik, hayvanlarımızı otlatırken bizler de mayına basabilirdik, evlerimizde uyurken zırhlı araçların hedefi olabilirdik, evlerimizde otururken tanklardan atılan bombaların hedefinde olabilirdik, kolluk tarafından kışkırtılıp üzerimize saldırtılan köpeklerin hedefinde olabilirdik, gaz bombalarına hedef olabilirdik, sabah düzenlenen ev baskınlarında biz de vurulabilirdik ve yanımıza boyumuzdan büyük silahlar bırakılabilirdi, hatta ve hatta yakılarak bodrumlarımızda katledilebilirdik! Ama biz tesadüfen de olsa yaşıyor ve bugün öldürülen tüm arkadaşlarımızın hesabını soruyoruz! Normalleşen hafızasızlığa karşı bir “hafıza” oluşturmak, “toplumsal duyarlılığı” sağlamak, Kürt illerindeki çocuklara yönelik yaşam hakkı ihlallerine

dair cezasızlık politikalarının sona ermesini talep etmek ve “Bir daha asla!” demek hepimizin acil sorumluluğu...

Saha sürecimiz boyunca ailelerin hafıza çalışmasını bu denli sahiplenmeleri ve çok sıcak bakmaları, yaşanan tüm acılara karşı ümitlerinin güçlü ve enerjilerinin yüksek olması, çocuklarına dair hak ve adalet mücadelesindeki ısrarları hepimizin yarına dair daha fazla umut içinde olmamız ve daha fazla emek vermemiz gerekliliğini bir daha hissettirdi. Bize böylesine değer atfedene ailelere, sürecin başından beri bizimle tüm imkânları ile en güzel dayanışmayı gösteren Hafıza Merkezi ekibine, atölye katılımcılarına, tüm aşamalarda yanımızda olan danışmanlarımız Adnan Çelik, Esra Dabağacı ve Noémi Lévy Aksu'ya; desteklerinden ötürü Ezgi Koman'a; İHD ve ÖHD'ye, veriler ve grafikler konusunda bize çok yardımcı olan Gülistan Zeren, Kerem Çiftçiođlu ve Emrah Kavlak'a; yazıların editörlüğünü büyük bir titizlikle üstlenen Müge Karahan'a; yazıların Kürtçeye çevrilmesinde olağanüstü emek veren Ferhat Çeper'e ve isimlerini teker teker buraya sığdıramadığımız yanımızda olan herkese, tüm güzel insanlara, çok teşekkür ediyoruz.

Yasemin Soydan

Medzan Nakçi

Xemgîn Yusuf Görücü

Bir "Mutluluğun Formülü" hikayesi

Cizîr (Cemile) Çağırğa

Paul Connerton, *Toplumlar Nasıl Anımsar** kitabında toplumsal bellek konusunu işlerken, "Her türlü başlangıcın içinde bir anımsama ögesi yatar," diye bir giriş yapıyor. Anımsama pratiklerini çeşitli bellek türleri (kişisel bellek, bilişsel bellek ve alışkanlık belleği) üzerinden ele alıp tüm boyutlarıyla irdeliyor. Ben de bunlar arasından "kişisel bellek" kavramını kullanarak 7 Eylül 2015'te bir sabah vakti vurularak yaşamdan koparılan arkadaşımız Cizîr'in hikâyesi üzerinden bir "hafıza" oluşturmaya çalışacağım.

* "*Toplumlar Nasıl Anımsar*" Paul Connerton Çv: Alâeddin Şenel, Ayrıntı Yayınları)

2015 - 2016 Çatışma Süreci

“Çocukluk hafızası” çalışmasında kişisel hafızamda en çok etkilendiğim ve en çok çalışmak istediğim Cizîr’di. Aynı şekilde, Xemgîn ve Yasemin’in de çalışmak istediği, hikâyesi yarıda kesilen, yaşamdan koparılan arkadaşlarımızdandı Cizîr. Bizim yani genç kuşağın tanıklık ettiği son döneme bakacak olursak 2015-2016 yıllarının genç kuşak açısından çok önemli bir hafıza ve tanıklık dönemi olduğunu söyleyebiliriz. O yıllarda çatışma ve kaoslara tanıklık ettik savaş coğrafyasında. Çok sayıda arkadaşımız yaşamdan koparıldı bu dönemde. İnsanların mahallelerinde, sokaklarında, parklarında vurulduğu; hatta ve hatta evde uyurken evlerine tanklardan atılan top mermilerinin isabet etmesiyle yaşamdan koparıldığı bir dönemden geçtik. Nihat’ların, Ümit’lerin, Cemile’lerin, Bilal’lerin, Rozerin’lerin ve daha pek çok ismin, yüzden fazla arkadaşımızın yaşamdan koparıldığı ve hikâyelerinin yarıda kesildiği bir dönem... Ve yine o yıllarda yaşanan katliamlar, patlamalar ve çatışmalar günümüzde halen “toplumsal hafıza”daki yerini koruyor o döneme tanıklık edenler için. TİHV’nin (Türkiye İnsan Hakları Vakfı) hazırlamış olduğu “Çatışma Dönemlerinde Çocuk Hak İhlalleri Raporu”nda⁵ 2015-2016 yıllarındaki sokağa çıkma yasakları sırasında yaşamını yitiren çocukların sayısı sınırlı kayıtlara göre en az 123... Bizim veri çalışmasında tespit ettiğimize göreyse 2015-2016 yıllarındaki sokağa çıkma yasakları da dahil olmak üzere hayatını kaybeden arkadaşlarımızın sayısı 138... Savaş ortamında çocuk olmanın ne derecede zor olduğu verilerden çok net okunabilir. Sayıları yüzü aşan, hayatını kaybeden arkadaşlarımız arasındaki sembol isimlerden biri de Cizîr. Bu ölümler, o dönemde çocukların savaş ortamında neler yaşadıklarının yansıması diyebiliriz. Evden çıkmanın, sokakta oyun oynamanın, yer yer evde uyumanın bile tehlikeli olduğu zamanlarda top mermilerinden, kurşunlardan, zırhlı araçlardan dolayı hayatlarına veda eden/ettirilen arkadaşlarımız...

Cizîr’in Evinde Çekilen Fotoğrafi

5 <https://tihv.org.tr> › 2020/04PDF Web sonuçları Çatışma Dönemlerinde Çocuk Hak İhlalleri Raporu - TİHV)

Cizîr

Cizîr'in haberini ilk duyduğumda tarifi imkânsız duygular hissetmişim ve halen de hissediyorum; hiçbir şekilde hafızamdan bir an bile olsun çıkmıyor ne yazık ki! Bununla beraber o dönemde bizim coğrafyada bütün çocukların hayati riski vardı; dışarıda savaş vardı, mahallede savaş vardı ve biz de vurulabilirdik o dönemde Cizîr gibi. Hatta bizi de ailelerimiz, arkadaşımız Cizîr'in ailesi gibi o korkunç buzdolabında bekletebilirdi... Hep bir şeyler yapmak istiyordum: Cizîr'e ulaşmak, hikâyesini bilmek, anısını yaşatabilmek. Xemgîn'le çalışmaya başlamadan önce görüşmüştük, ilk görüşmemiz Sur'daydı! Ve o karanlık dönemlere tanıklık etmiştik. O süreçleri konuşurken ben, üç kış boyunca "Lorîka Cemîla"⁶ dinlediğimi ve sürekli Cemile'yi hatırladığımı paylaşmışım o karanlık döneme dair. "Lorika Cemîla" ağıdında şöyle diyor: "Ez ê çi bikim ne ewrek im, kû bibim baran û vî agirî vemirînim." (Ne yapabilirim, bir bulut değilim ki yağmur olup bu ateşi söndürebileyim). Bu dizeler beni çok etkiliyordu ve halen de etkilemeye devam ediyor.

Cizîr'e ulaşmak

Sonunda bir şeyler yapabilecektim, Hafıza Merkezi'nin desteği sayesinde. Ailenin iletişim bilgilerini temin ettiğimizde çok heyecanlı ve duyguluydum. Duygularıma yenik düşebilirim diye Xemgîn'e, "Senin iletişime geçmen daha sağlıklı olur" dedim; sağ olsun, olur dedi. Xemgîn, Cizîr'in babası Ramazan Amca'yla görüşüp döndüğünde ona sarıldığımı hatırlıyorum... Görüşme güzel geçmişti. Ramazan Amca'nın görüşmeye onay verdiğini, çok moralli olduğunu söyledi Xemgîn. Silvan sahamızdan sonra Cizre sahamız başlayacaktı. Silvan saha çalışmamız çok olumlu geçtiği için motivasyonumuz yerindeydi. O moralle Cizre'ye doğru yola çıktık. Yolda "Lorîka Cemîla"yı tekrar dinlerken bir nebze de olsa "yağmur" olup yağabilecektim... Yolculuk sırasında Nusaybin'den geçtik, Nusaybin'e en son 2009 yılında gitmişim. Sınır kavramı ile orada tanışmışım, ama bir tel örgü ile ayrılan sınırlar. Bu seferki görüşümde Nusaybin farklıydı. Dokuz yaşındayken gördüğümde tek bir sınır varken şimdi ise, on üç yıl aradan sonra iki sınır ile karşılaştım. Birinci sınır tel örgülerle, ikincisiyse betonlarla örülmüş haldeydi. Neyse ki otobüs yüksekti Qamişlo'yu görebiliyordum... Haberlerden takip ettiğim kadarıyla tahmin edebiliyordum savaştan sonraki Nusaybin'in yeni halini. Hiç yabancılik çekmedim, Sur'da inşa edilen tek tip evler

6 Mem Ararat'ın Cemile(Cizîr) Çağırğa için yazıp bestelediği müziği. <https://youtu.be/OwqfbQCbDaA>

maalesef Nusaybin'de de vardı... Cizre'ye varmak üzereydik sayısız uygulama (arama) noktasını arkamızda bırakarak...

Cizre girişinde yine dev bir arama noktasından geçtikten sonra "Cizre'ye merhaba!" diyebiliyoruz arkadaşlarla. Bizi Cizre'de yeni yapılar, her sokak başında zırhlı araçlar ve hüzün karşılıyor. Savaştan sonra her sokak başındaki zırhlı araçlar ve mobese kameraları ile çevrilmiş bir şehir Cizre. Cizre'yi savaş sonrasında, büsbütün hüzün sarmış, hemen hemen herkes bir yakınını, arkadaşını, çocuğunu, komşusunu kaybetmiş... Çocuklar, sokaklarda yok denecek kadar az, her mahallede birkaç karakol, sokaklarda zırhlı araçlar...

Zaman daralıyor, Cudi Mahallesi'ne Cemile'nin çocukluğunun geçtiği, büyüdüğü, yaşadığı, oyun oynadığı ve vurulduğu sokaklardan geçip Cemile'nin evine varıyoruz...

Cemile'nin babası Ramazan Amca bizi evin bahçe kapısında karşılıyor. Eve doğru yaklaşırken Emine Anne evlerinin giriş kapısında görünüyor, attığımız adımlar daha heyecan verici oluyor bizim için. Emine Anne'ye sarılıp misafir odasına geçiyoruz.

Çadır Ailesinin Oturma Odasında Bulunan Cemile(Cizir) Yazan Bir Duvar Saati

2015-2016 yıllarına dair kişisel belleğimi ortak hafıza çatısı altında düşündüğüm zaman "Cemile (Cizir) Çadır" büyük hafızada, hafızamda yer ediniyor. Bundan dolayı Connerton'un anımsama pratiklerinden "kişisel bellek" kavramını kullanarak bir giriş yapmaya çalıştım. Kişisel hafızamın en önemli yerlerinde duran Cemile'ye çok yakınlaşmışım; onu Emine Anne'den, babası Ramazan Amca'dan ve Baran Abi'den dinleyerek tanıyacağız.

"Cemile'nin asıl ismi Cizir"

Görüşmeden önce Cizreli bir ailenin evine ziyarete gitmiştik arkadaşlarla. Aile, bir hafta önce Çadır ailesinin taziyelerinin olduğunu söylemişti bize. Odaya geçer geçmez taziyelerinin olduğunu bildiğimiz için Fatiha okuduk, Fatiha okuduktan sonra Ramazan Amca'nın güzel sohbetine daldık. O sırada çay getirdiler, çaylarımızı içerken görüşmeye başlamak için hazır olup olmadıklarını

öğrenip hemen başladık sorularımızı sormaya... Cemile'nin başka bir ismi daha olduğunu öğrendik babasından: "Cemile'nin asıl ismi Cizîr idi! O doğduğunda nüfus memurları kimlikte Cizîr'i onaylamadılar. Biz ona Cizîr diye hitap ediyorduk, Cemile desen kimse tanımaz, şehit düştükten sonra kimlikteki ismi ile anılmaya başlandı. Halen de sorsan komşulara akrabalara Cemile'nin ismini Cizîr olarak biliyorlar..." Böylece Cemile'nin isminin hikâyesini öğrenmiş olduk. Sonraki sorumuzda Cizîr'in nasıl bir çocuk olduğundan bahsetmelerini isteyecekken baba devam ediyor, sormamıza gerek kalmadan. "Cizîr, düzenli olarak okula ve kursuna giderdi. Daha yaşı küçükken hep bize beni okula gönderin derdi, ağabeylerine özenip. Ben ayrıca Meya-Der üyesiydim benimle arada kuruma gelirdi. Kurumda çok ağırbaşlı davranırdı, bize yardım ederdi; çay dağıtırdı, elinden ne gelse yapardı. Evin en küçük çocuğuydu, çok seviyorduk onu. Çok da akıllıydı."

Annesine sorduğumuzda çok yardımsever olduğunu ve çokça sevildiğini öğreniyoruz. Emine Anne, "Bir dediğimi ikiletmezdi, çok saygılıydı. Kendi halinde bir çocuktuk. Komşular çok seviyordu Cizîr'i, keza arkadaşları da. Bana ev işlerinde yardım ederdi. Küçük bir çocuk olmasına rağmen yengesinin işleri olduğunda yengesi çok yorulmasın diye yeğeni ile ilgilenirdi..."

“Cemile nerde?”

Cizîr'in çevresiyle, ailesiyle ve arkadaşları ile ilişkilerinin çok iyi olduğunu aktarıyor aile. "Cizîr benim küçük arkadaşım, o gittikten sonra arkadaşımı kaybettim dedim... Benimle arada Meya-Der'e gelirdi. Kurumda çalışan arkadaşlarımız çok seviyorlardı onu. Kobanê'de savaş olduğu zaman, kurumdaydık her gün. Cizîr okuldan sonra kuruma gelirdi; yardım ederdi, çay dağıtırdı, küçük yaşta bile çok duyarlıydı. Çevresiyle ilişkileri böyle işte, herkes çok seviyordu, seviyorduk..." sözleriyle anıyor onu babası.

Emine Anne ise şunları ekliyor: "Cemile'yle ilişkimiz çok güzeldi, şimdi bütün arkadaşlarına, komşulara sorun, çok memnun olduklarını söylerler. Evde sürekli 'Anne sen yorulma yardım ederim ben sana' derdi... Arkadaşları ile oyun oynardı okulda kapının önünde. Okula ben bırakırdım son zamanlarda, sen yorulma artık ben tek başıma okula gidebilirim diyordu. Çok merhametliydi kızım..."

Abisi de hem kendi ilişkilerinden hem de Cemile'nin diğer insanlarla ilişkilerinden bahsediyor: "Çok şakalaşıyorduk, çok inatçıydı bize karşı." (Gülümsüyor.) "Bizden bir şey istediğinde yapmasaydık kızardı bize. Harçlık az verdiğimiz zaman

almazdı bizden, bize kızardı... Genellikle arkadaşları ile dışarda oynardı, biz onu eve çağırılmayana kadar dışarda arkadaşları ile oyun oynamaya devam ederdi... Küçük yeğeni ile ilgilenirdi ayrıca. Cemile gittikten sonra sürekli onu sormaya başladı. 'Cemile nerde?' diye..."

“Duyarlı, merhametli ve akıllı”

“Cizîr’in gitmekten çok keyif aldığı bir yer var mı?” sorusunu sorduğumuzda abisi Baran “Birca Belek (belek burcu) parkını çok seviyordu,” diyor. Ayrıca Baran abisi, Cizîr’in hangi rengi sevdiğini söyledi bize. Kırmızıyı çok seviyor Cizîr... Aile eskiden büyükbaş hayvan besliyormuş. Cizîr’in inek ve buzağları sevdiğini, ilgilendiğini paylaşıyor abisi bizimle. Annesiyse Cizîr’in pek yemek ayrımı yapmadığını ama özel olarak patates kızartmasını sevdiğini anlatırken abisi Baran ise “Bizden döner isterdi, döneri çok seviyordu” diyor. Kişiliğini nasıl tanımlarsınız sorusunu yönelttiğimizde annesi kızını şu sözlerle anlatıyor: “Kızım çok merhametliydi... Akıllıydı ve çok cesaretliydi. Bir keresinde Dayîkên Şemîyê (Cumartesi Anneleri) etkinliğine katıldığımızda Cemile de gelmişti. Polisler izin vermemişti etkinliğe, o sırada Cemile diğer anneler ile ilgileniyordu, kuruma gittiğimizde onlara çay ikramında bulunuyordu. Öyle yani çok akıllı ve cesaretliydi...”

Annesi, Cizîr ile anısını paylaşırken çocukluğuma gittim bir an. Koşuyolu Parkı’nda Barış Anneleri açlık grevine girmişlerdi babamla ziyarete gittiğimizde, ben de annelere şekerli su ikram etmiştim... Babası ve abisi de ekliyorlar: “Çok cesaretliydi, korkusuz, iyi niyetli ve merhametliydi...”

Hayallerini sorduğumuzda Cizîr’in çok duygusal ve duyarlı olduğu açığa çıkıyor. Cizîr’in Meya-Der’deki ailelerden etkilendiğini, onlara bir nebze de olsa yardımcı olmak istediğini öğreniyoruz abisi Baran’dan, neden avukat olmak istediğini de ondan dinliyoruz: “Çocukların hayalleri daha çok aile ve çevrelerinden gördükleri ile belirlenir. Meya-Der’e gittiğimiz dönemler bize bir ara avukat olmak istediğini söylemişti, ona neden avukat olmak istediğini sorduğumuzda burada çok aile mağdur oluyor onların mağduriyetlerini gidermek için avukat olmak istiyorum, demişti.” Savaş coğrafyasında, çocukların hayalleri bile savaş ekseninde düşünülüp barış ve mücadele ekseninde belirleniyor...

“Aslına bakarsak Cizre’de bütün dönemlerde vahşet var”

Dönemin politik atmosferini her ne kadar bilsek de aile ile görüşme sırasında ister istemez o döneme dair anlatılar öne çıkıyor. Ramazan Amca'nın söyledikleri karşısında buz kesiyoruz arkadaşlarla: “Aslında yüzyıllardır zarar görüyoruz Kürtler olarak. Bu vahşetlere biz de tanık olduk ne yazık ki! 90'lı yıllarda ailemizden ‘yedi’ kişi şehit düştü Cizre’de. O dönemde polislerden kaçıyoruz, evlerimizi yıkıyorlardı, her gün evlerimizi basıyorlardı. Cizre’de bütün dönemlerde vahşetler yaşanmış, her şey bu şehrin başına gelmiş... Son dönemde inanın bana Cizre’de savaş yoktu tamamen ‘vahşet’ vardı. Kızımız tek şehit düşmedi, o günlerde nice insanlar vuruluyordu... Cizre bodrumlarında katliamlar yaşıyordu... Yasak kalktıktan sonra bodrumlara gittiğimizde şehit düşenlerin kemikleri bile görünmüyordu, katledilenlerin bedenlerini küçük kaplara bırakıyorduk... nasıl anlatsak daha, tamamen ‘katliam’ vardı...” Son dönemdeki çatışmalı sürecin doğrudan tanığı olan Ramazan Amca'nın anlattıkları bizi bayağı etkilemişti görüşme sırasında. Okuduğumuz uzaktan takip ettiğimiz vahşeti, buna bizzat tanıklık eden Ramazan Amca’dan duymak kan dondurucuydu bizim için...

Cizîr’in yaşadığı vahşet az da olsa medyaya da yansıyor, örneğin Semra Topal’ın yazısı da yaşananları gözler önüne sererken derinden bir ah dedirtiyor:

Cemile oynardı, koşardı, ağlardı, gülerdi. Toz yüklü sokaklarda, yıkılmış duvarlar arasında geleceğe dair hayaller kurardı. Bu enkaz yığınının çıkacak, gelecek güzel günlere ulaşacaktı. Bu hayallerin içinde kulakları sağır eden sesler de vardı; top sesi, havan sesi, kurşun sesi. Bu seslere uyanırdı her sabah Cemile. Alışmıştı kulakları sanki. O korkunç seslere rağmen kapının önüne çıkar oyun oynardı; nihayetinde çocuktuk. Nereden bilsin enkaz yığınlarının arasından seke seke gelen kurşunun kalbini paramparça edeceğini. Cemile bir kelebek ömrü gibi usulca yığılıverdi merhamet yüklü ana kucağına. Son sözü “Ah! Anne” oldu. O ah kimleri bulacaktı kim bilir... ⁷

Cizîr’e ne oldu?

Derin bir sessizliğin ardından Ramazan Amca'nın, sormak istediğinizi sorun, rahat olun demesi üzerine Cizîr’in hayatını nasıl kaybettiğini soruyoruz... Önce

⁷ 2007 yılında kurulan Meya-Der, gerilla kayıpları ve faili meçhullerin tespitine ilişkin Baro’lar, TIHV ve IHD ile birlikte çalışan ve toplumsal barışa katkıda bulunmayı hedefleyen bir dernektir.
Kaynak: <https://hakikatadalethafiza.org/calisma/sivil> toplum

Ramazan Amca başlıyor anlatmaya, “Çatışmalar başladığında elektrik ve sular kesilmişti zaten. Ben evden çıkıp aşağı mahalleye gittim bir çözüm bulabilir miyiz, diye. Gidip oturduk mahallede birkaç kişiyle, otururken içime bir şey düştü gibi hissettim birdenbire. Sonra arkadaşlara ben eve gideceğim dedim, arkadaşlar çatışma var şimdi gitme, sakinleşsin mahalle öyle gidersin, dediler. Kalktım evin aşağısına tak geldim, baktım evin önünde kalabalık vardı. Sordum ne oldu diye, ‘Cizîr’i vurmuşlar’ dediler... Kaldırdık Cizîr’i, odaya taşıdık...” Emine Anne devam ediyor: “Sabahtı, evdeydik. Cemile kapının önüne çıkmıştı. Evin duvarının önündeyken vurulmuştu. Komşular Cizîr vurulmuş dedikten sonra koştum... yanına gittiğim zaman ‘ay anne’ diye seslenip gitti kızım... içeri aldıktan sonra sabaha kadar dizimde uyuttum...” Bir sabah vaktinde sokağa çıkmanın, evin kapısının önünde oyun oynamanın cezası, nerden geldiği belli olmayan kurşunların hedefi olmak ve anne babamızın dizlerindeki cansız bedenlerimiz...

“Eline kına yaptık”

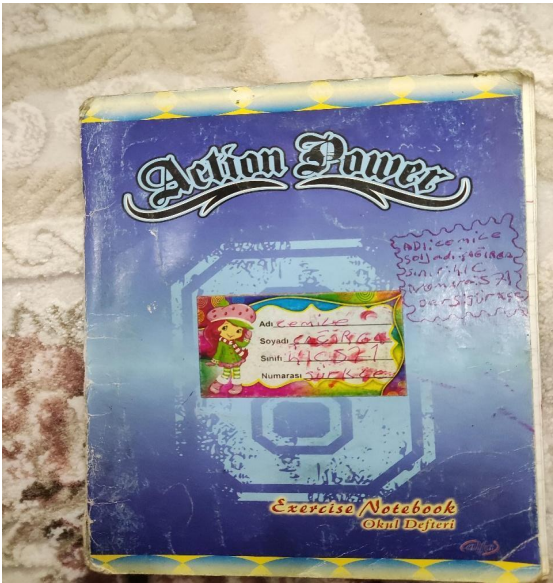
Baba süreci aktarmaya devam ediyor: “Cizîr’i aldık içeri, tabii ne ambulans gelebiliyor ne hastaneye götürebiliyoruz. Başımızı bile evden çıkaramıyorduk! Ateş ediyorlardı direkt o dönem. Ne yapacağımızı bilemedik, aşağıdaki mahallede çatışma vardı. Tabii bizim mahallede çatışma falan hiçbir şey yoktu. Neyse sabaha kadar Cizîr kaldı, sabah yıkadık onu, eline kına yaptık kızımın... Hava çok sıcaktı, kalktık dondurucuyu düşündük cenaze için, kokmasını bozulmasını diye. Evde dondurucuya bıraktık Cizîr’i. Vekilimiz vardı burada, Faysal Sarıyıldız geldi. Devlet memurlarını arıyor bir türlü ulaşamıyor, açmıyorlardı telefonlarını. Bir-iki gün geçtikten sonra vekili aradılar, cenazeyi getirin dediler. Biz de kalktık, komşularımızın hepsi vardı çok kalabalıktık, cenazemizi aldık, aşağı mahalleye indik, iki panzer vardı. Vallahi bize de ateş edeceklerdi. Hiçbir şekilde izin vermediler kimsenin gitmesine. Sadece vekil ve oğlum tek cenazeyi götürebildiler. Hemen ambulansa alıp cenazemizi kaçırdılar Şırnak’a, şok olmuştuk, resmen cenazemizi kaçırdılar. Bir hafta sonra cenazemizi Şırnak’tan getirdiler; ilk başta defin işlemlerini onlar yapacaktı izin vermedik, nasıl olur da siz bizim cenazemizi defnedeceksiniz diye. Defin işlemlerini yaptık, Cizîr tek değildi, 14-15 şehit vardı...” Baran Abisi ekliyor, “Cenazeleri defnettığımız zaman bütün Cizre halkı oradaydı... Yasaklar, Cemile’nin kamuoyunda gündem olmasıyla kalktı zaten. Bütün dünya biliyordu artık böyle vahşetlerin Cizre’de yaşandığını...” Cizîr vurulup, insanlık dışı muameleyle bekletilip, elleri kınalı bir şekilde hayata veda ediyor...

Altı yıldır sadece tek bir duruşma

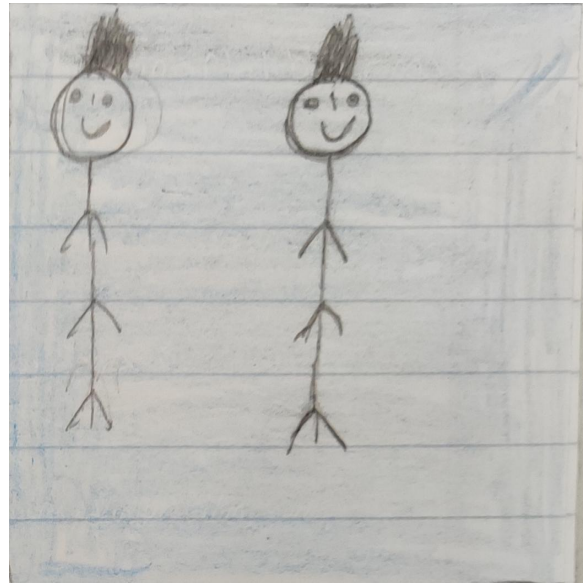
Yaşanan onca hukuksuzluklardan sonra olayın yargı sürecini soruyoruz. Abisi Baran "Olaydan bir yıl sonra dava açıldı. Olay yeri incelemesi vs. Yok, zaten hastanede röntgenlerini değiştirmişlerdi. Kurşunu bile terör kurşunu diye kayda geçmişler, halbuki kurşun bizde vardı zaten... Mahkeme bir defa bizi çağırdı gidip ifade verdik, karşı taraftan ifade veren olmadı mahkemede hiçbir şekilde. Mahkeme sözde devam ediyor 5-6 yıl geçmesine rağmen... O zamanlar bizden 280 avukat vekâlet almıştı dosya için. Tabii sonrasında bir-iki avukat dışında pek kimse dosyaların üstünde durmadı. STK'ların da desteği vardı o dönemde ama şimdi pek kimse dosyaların üstünde durmuyor. Halen bekliyoruz, 5-6 yıldır bir an önce dosyanın tüm yönleriyle takip edilmesini istiyoruz." Röntgen filmlerini değiştiren kolluk ve hiçbir şekilde incelenmeyen, soruşturulmayan bir dosya ile karşılaşıyoruz. O süreçte gelişmekte olan toplumsal duyarlılığa ve dosyayla ilgilenen yüzlerce avukatın, STK'ların varlığına rağmen Cizîr'in abisinin dediği gibi dosyanın üzerinde durulmaması, toplumsal duyarlılığın nasıl azaltılmaya çalışıldığını ve cezasızlık politikasının nasıl devam ettiğini açıklar nitelikte.

Soramadığımız soru

Çalışmanın etik kuralları çerçevesinde, mağdur tarafın ikinci bir mağduriyet yaşamaması için, "Çocuğunuzu size hatırlatan şeyler nelerdir?" sorusunu soramadık aileye. Sonuçta ortada insanlık dışı bir şekilde bekletilen bir cenaze var, bu durumda neyin Cizîr'i hatırlattığını sormuyoruz aileye. Ama Emine Anne,

Cizîr'in Defteri, Kapak.

Cizîr'in Defterine Çizmiş Olduğu Bir Çizim.

Cizîr'in ölüm yıldönümünde Mezopotamya⁸ Ajansı'na verdiği röportajda net bir şekilde söylüyor zaten sormadığımızın sorunun cevabını: "O günden beri ne zaman buzdolabının kapısını açsak aynı acıyı tekrar tekrar yaşıyoruz."

Küçük defter

Baran Abi, odadan ayrılıp bir süre sonra elinde Cizîr'in yöresel kıyafetiyle geri geldi. Görür görmez çok heyecanlandım. Cizîr'den kalan bir elbiseyi görmek tarif edilemeyecek duygular hissetmeme vesile olmuştu. Bende de 10 yaşındayken Cizîr'in yöresel kıyafetinin benzeri vardı, kumaşının renkleri bile aynıydı... Cizîr özel günlerde, düğünlerde, Newrozlarda yöresel kıyafetini giyip, kefiyi beline bağlayıp gidermiş. Ben de öyle yapıyordum ama benim kefim ile Cizîr'in kefinin renkleri farklıydı. Abisi, Cizîr'in küçük okul defterini de getiriyor. Defteri gördüğümde elimin titrediğini hatırlıyorum, ellerim titrek titrek Cizîr'in defterindekileri okuyup yaprakları birer birer çeviriyorum... Ders notları çok iyi bir şekilde tutulmuş. Ders notlarının arasında yaptığı ödevleri, yazdığı kompozisyonları, anne ve babasıyla yaptığı röportajları, birkaç yazıyı ve defterin ortalarında Cizîr'in yazdığı "Göl" şiirini ve altına çizdiği lale resmini inceliyorum... "Mutluluğun Formülü" diye bir başlık görüyorum; başlığın altında Cizîr birkaç şey yazmış, "Eğer bir gün büyük bir bilim adamı olursam, tüm bu hayallerimi gerçekleştireceğim." Ve devam ediyor, "Kalbimin heyecanlı atmasının sebebi olan güzel kokular olan tüm her yeri, tüm dünyayı gezmek istiyorum... Mesela ben çok şarkı söylersem ben mutlu olurum..." Gözlerimi alamadım küçük defterden, bir an bile bitmesini istemiyordum defterin... Cizîr'i "Göl" şiiri ve "Mutluluğun Formülü" yazısındaki hayalleri ile anımsayacağım kişisel belleğimde...

Görüşmenin sonuna yaklaşıyorduk. Cizîr'in kabrine gitmek istediğimizi belirttikten sonra sağ olsun abisi de bize eşlik ediyor, arabalarına doğru yol alıyoruz. Yolculuk sırasında da şu diyaloglar duyuluyor: "O karşı tepeden top mermisi atılıyordu mahalleye, karşı binalarda keskin nişancı vardı, bu gördüğünüz binalar bodrumlarında katliamların yaşandığı Cizre evlerinin bulunduğu konuma yapıldı..." Mahalleden çıkmamızla derin nefes almamız bir oluyor. Heyecanlı ve duygusal adımlarla mezarlık girişine doğru gidiyoruz. Memû Zîn mezarlığının üçüncü giriş kapısının hemen sağından beş metre sonra Cizîr'in, onun hemen arkasında da sonu gelmeyen dönem şehitlerinin (2015-2016 yıllarında yediden yetmişe hayatını kaybedenlerin bulunduğu bir

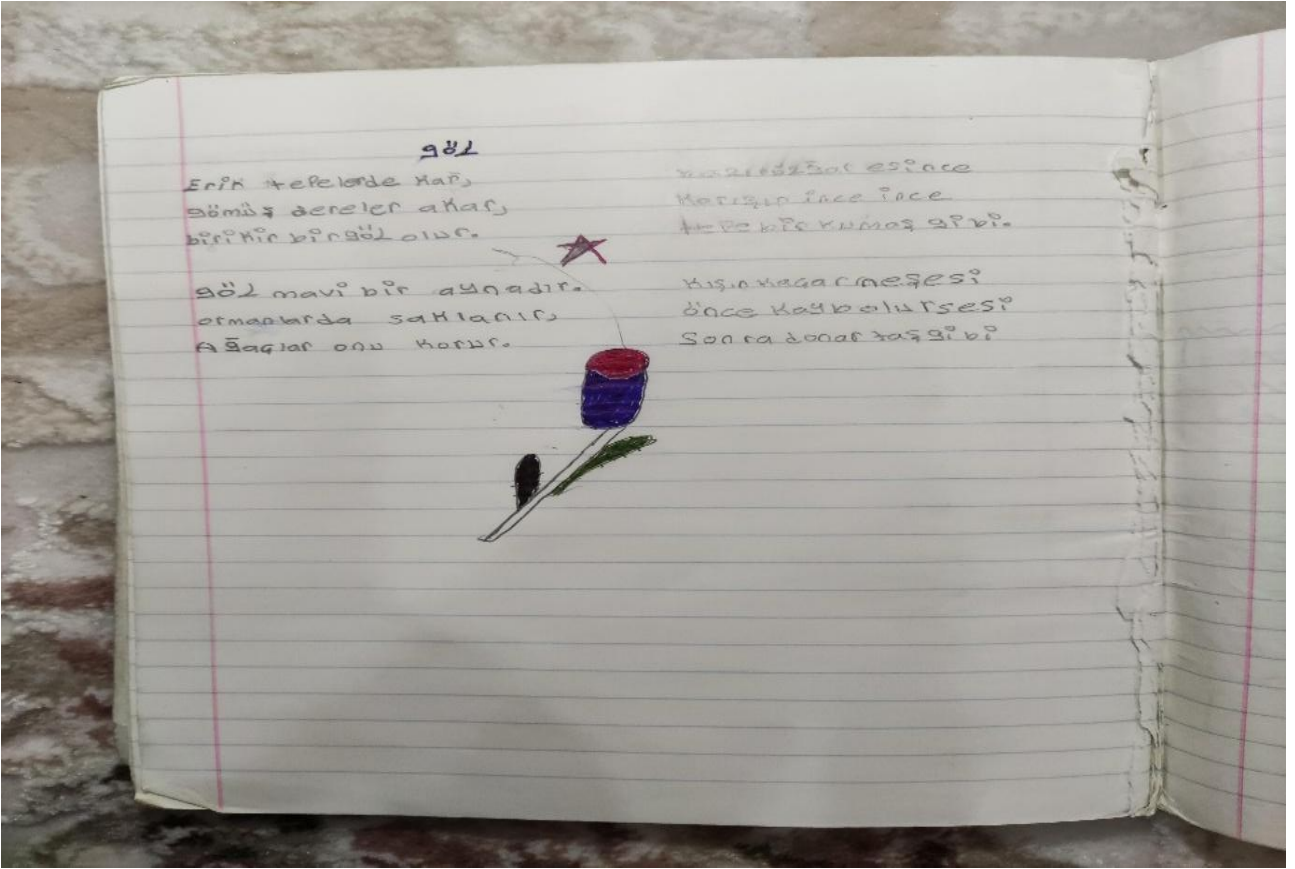
8 http://www.mezopotamyaajansi35.com/tum_haberler/content/view/145707

Cil Û Berk (Yöresel Kıyafet), Cizîr'in

Yöresel Elbisenin Kefsi, Cizîr'in

Cizîr'in Yazdığı, "Göl Şiiri"

şehitlik burası) mezar taşlarına bakmak, mezar taşlarını okumak çok zordu; 1995-96-97-98-99-2000-2001-2002... diye devam ediyordu doğum tarihleri... Cizir'in yanına oturup Cudî Dağı'na karşı biraz vakit geçirdikten sonra ona, toprağına ekilen nanelerin eşsiz kokusuyla veda ediyordum. Şimdilik hoşça kal...

Cizir'in Sonsuzluğına Uğurlandığı Yer.

Cizir'in Evinde ekilen Fotoğrafı

Cizre'de bir çocuk:

Nihat Kazanhan

Arkadaşımız Nihat'a...

İnanıyorum ki ölüm bu hayatın bir gerçekliği olsa da yaşam ölümün önüne geçecek güçtedir. Biz yaşamın devamını temsil ediyoruz ve bu gücü arkadaşlarımızla var ediyoruz, var edeceğiz...

Yasemin Soydan

Savaşın içinde bir çocuk olarak yaşamak...

Çocukluğumuz büyük bir yüzleşme ile geçti ve ben kendimi hiçbir zaman özgür hissedemediğim bir çocukluğun içinde bulmuştum. Savaşın içinde bir çocuk olarak yaşamak ne demektir? Bir özgürlük var ve bunu yaşamamıza asla izin vermeyen bir güç var. Bu düzenin gerçekliğini yaş ilerledikçe daha net kavriyorsun. Düzenin bizden beklentisi, bir insan olarak nasıl yaşanması gerektiğini düşünmeden sadece hayatın bizi karşılaştırdığı şeylerin yani düzenin gereklerini yerine getirerek yaşamak sanırım. Çünkü düşünmek hayatı şekillendiriyor ve seni yasaklanmış ve gizli kalmış hafızayı aramaya itiyor. Öyle bir şey ki düşünmekten bile korkuyoruz; düzen, geçmişi unutmaya mecbur bırakıyor bizi. Böyle mi olmalı? Yaşamlarımız bu hafızasızlık ve sınırlar içerisinde hakikati ne kadar bulabilir? İrademiz ve canlılığımızla geleceği inşa etmek istiyorsak bu elbette geçmişten soyutlanamaz. Geçmişte yaşadıklarımızı bir kenara bırakıp düzenlenmiş olanın bize sunduğu sınıfta ve bize sunduğu kariyerle yaşayarak mutlu olabilir miyiz? Hepimiz için düzenlenmiş belirli hayatlar var, belirli yaşlarda belli şeylerin beklendiği, öngörülebilir hayatlar; önce aynı okul sıralarında başlayıp sonra bu sınıflandırmaya göre bir kariyer sahibi olacak şekilde, düzenlenmiş olana göre yaşanan hayatlar. Ama en zoru şu ki, ölümler var aynı hayatın içinde, bir insan bunca ölümü nasıl unutabilir? Hele de hesabı sorulmamış ölümleri. Bu asla rahat bırakmayacak bir arayışa itiyordu beni ve kendimi hep bu histe olan insanlara yakın hissediyordum, onları arıyordum. Belki cevap onlardan gelir diye... çocukluğu böyle geçen biri olarak diyorum ki: Biz öldürülemeyen çocuklarımız, öldürülmüş arkadaşlarımızın hikâyelerinin peşine düştük çünkü şöyle düşündük: "Öldürülmeselerdi arkadaşlarımız olacaklardı."

Cizre'de on yıllardır değişmeyen çocuk/luk hafızası...

Cizre'ye yol alıyorum... Öldürülen arkadaşlarımız Nihat ve Cemile'yi tanımaya... Üç arkadaş olarak bu çalışmayı yapmaya karar verdiğimizden daha büyük heyecan yaşıyoruz şimdi. Yollarda, şehir içinde, ailelerle konuşurken çok şey öğreniyor, süreci daha yakından tanıyoruz; her yerin kendine göre direniş süreci farklı hikayelerle birleşiyor. Bu çalışma için geldiğimizi duyan her aile ve evlerinde kaldığımız aileler bize kendi mücadele süreçlerini, daha birçok hikayeyi anlatıyor. Özlem duyduğumuz birçok şeyle onların hayatlarında karşılaşıyorduk. Daha ilk tanıştığımız ailelerden neler neler dinlemiştik. Aileler,

şehrin kendi atmosferi, coğrafyası, insanları, arkadaşlarımızın hikayeleri... Çok farklı bir histi. Şehirlere kadar süren yol boyunca üç arkadaş olarak hissettiklerimizi birbirimizle paylaşıyoruz. Camdan dışarıyı izleyerek yol alıyoruz, özenle süslendiği hissini veren, yol boyunca yer yer değişen, kendine özgü yeşilliklerin, sarılıkların arasından, Diyarbakır'dan Cizre'ye varıyoruz. Düşünüyorum aynı zamanda; "böyle bir zenginliğin talan edilmesine ve kaderinin başka şahısların kararına bırakılmasına nasıl dayanır insan?".. Savaş yüzünden böylesine talan edilmiş bir şehirde kaybettiğimiz birçok şeyle buluşmaya gidiyoruz...

Cizre, 1992 Newroz'u, 2015 süreci, vahşet bodrumları... Cizre direniş ruhu ile yaşayan bir şehir. Özellikle 1992 Newroz videosu Cizre'yi tüm gerçekliği ile anlatıyor. Marşlar, yasak Newroz'u kutlama ısrarı, panzerlerin doğrudan halkın üstüne sürülmesi, buna karşılık halkın ıslıkları, baskı karşısında toplumsal ısrarın gücü, zorla panzerlerle sürüklenerek alınan insanlar, faili meçhuller, esasen faili belliler... O görüntülerde marş okunurken bir çocuğun duruşuna şahit oluyoruz; marş sesleri yükseliyor ve çocuk yumruğunu yükseltiyor, bu resim bizlere Cizre'de on yıllardır değişmeyen çocuk/luk hafızasını gösteriyor ama içinde bir umudu da taşıyor... Çünkü Cizre on yıllardır baskı altında, çünkü Cizre on yıllardır direnişte, çünkü Cizre onurlu bir barış için ısrarcı...

1992 Newroz'undan Görüntüler.

Ve 2015'te katledilen bir çocuk... Arkadaşımız Nihat...

Bir haber... "14 Ocak 2015 tarihinde evinin önünde oyun oynayan 12 yaşındaki Nihat Kazanhan, kolluk kuvvetleri tarafından açılan ateş sonucu vurularak öldürüldü."

Nihat ya da katledilen diğer çocuklar, hepsi bir haber yazısından, bir sayıdan çok daha fazlası... her çocuk küçük bir evren... Bu amaçla arkadaşımızın hikâyesine doğru yol alıyoruz. Cizre'deyiz... Xemgîn ve Medzan ile birlikte...

Mem û Zîn Türbesi'nin önünde bekliyoruz; Nihat'ın babası bizi buradan alacak, o şekilde sözleşmiştik. Biraz sohbet geçiyor arkadaşlarla aramızda, silinmeyen bir hafızadan bahsediyoruz. Mem û Zîn'in şehri olan Cizira Botan'da bir arkadaşımızın hikâyesini arıyoruz. Cizre'nin ölümsüz yaşamları karşımıza çıkıyor ve biz de ölümün bizden alamadıklarını, bir hafızayı kaydetmeye gelmişiz. İki âşığı temsil eden şehirde, baskıların ve direnişin de temsili olmuş bir şehirde...

Nihat'ın babası gelip bizi arabayla aldı ve beraber evlerine doğru yola koyulduk. Baba biraz kendinden bahsetti, biz de kendimizi tanıttık. Evlerine geçtik ve salona oturduktan sonra Nihat'ın annesi de yanımıza geldi. Çok güzel karşılanmıştık. Çalışmamızı çok ciddiye almışlardı ve her türlü desteği de vermeye hazırlardı. Tavırları netti ve tereddüt hissine neden olmuyorlardı bizde, güçlü karşılanmıştık ve inanılmaz iyi gelmişti bu bize. İlk iletişim kurduğumuzda gelen cevap bize öyle iyi hissettirmişti ki tüm gün bu güzel karşılamalarından bahsetmiştik. Çünkü birçok yer görüşme isteğimizi reddetmişti, Cizre bizi çok

güzel karşılamıştı. Hem Cemile Çağırğa'nın ailesi hem Nihat Kazanhan'ın ailesi hiç tereddüt etmeden bizim bu çalışmamıza her türlü desteği vermeye hazır olduklarını, istediğimiz zaman onlara misafir olabileceğimizi söylemişlerdi. Ailelerden çalışmamıza böyle bir destek gelmesi bizi o kadar çok motive etmişti ki, her yerde bahsediyorduk onlardan ve sürekli bir sevinç kaynağı olmuşlardı bizim için. Şimdi karşı karşıya geldiğimizde de aynı net tavırla bizi karşılamışlardı, çok rahat hissettiriyorlardı. Anne de baba da yanımıza oturdu ve küçük kızları Çiçek, ben, Medzan, Xemgîn güzel hislerle sohbeteye başladık. Tabii ilk defa böyle bir çalışma yapıyorduk ve her ne kadar nasıl davranmamız gerektiğine dair önceki görüşmelerimizden biraz olsun tecrübe kazanmış olsak da her aile tarafından farklı şekilde karşılandığımız için burada da farklı bir heyecanla, taptaze bir atmosferle sohbetimize başladık. Çalışmamızı anlattıktan sonra sözü artık onlara bıraktık.

Baba anneye sözü bıraktı: "Ne sorunuz varsa ona sorun, o bilir." Baba o dönem genellikle Irak'a gittiği için evin sorumluluğu genel olarak annedeydi ve anladığımız kadarıyla aileyi temsil eden kişi oydu. Anne evde çocuklarıyla ilgilenen dolayısıyla onlarla en çok vakit geçiren kişiydi de aynı zamanda. Bu nedenle Nihat'ı tanımamız için babası sözü anneye bıraktı. Biz de Ayşe Anne'nin anlattıklarından tanımaya başladık arkadaşımız Nihat'ı.

"Kendi halinde bir çocuktuk, saygılı, sevgiliydi"

"Bu şehirde arasak ben Nihat'ım gibi hırslı, namuslu, saygılı birini bulamam. Çok hırslıydı, çok efendiydi. Beni çok severdi. Ben de çok severdim, çok düşkündüm oğluma. Sağ olduğum sürece ben Nihat'ımı unutmam. Allah'a şükür hem okula giderdi hem Kuran okurdu. Ema'ya kadar okudu Kuran'ı. Bazen gider ne durumdadır diye bakardım. Nihat'ın hocası anlatırdı bana. Derdi ki 100 öğrencim var, hepsinin içinden Nihat'a güvenirim. Paramı veririm o sigaramı alır, 100 veririm 50 veririm aynı şekilde geri getirir, Nihat'a çok güveniyorum ben. Onu koynuna alıp başından öperdi ve derdi: 'Xwede ji tera bihele, Nihat geleke nestele.' (Allah bağışlasın, oğlun çok güzide bir çocuk). Öyle demesi çok mutlu etmişti beni. Nihat'ım Kuran okuma zamanı geldiğinde abdestini alır hocasının yanına giderdi. Okuldan da altı öğretmeni taziyeye geldi altısı da oturup ağlamıştı. Kendi halinde bir çocuktuk, 'nestele bû' (hürmete şayan bir kişiydi, gözüpekti, güzideydi)."

“İnatçı bir çocuktu”

Nihat'ın annesine çok bağlı olduğunu annesinin duygularından anlayabiliyorduk. Oğlunuzu bir sözle ifade etseydiniz ne olurdu diye sorduk:

“İnatçı bir çocuktu, bir şey söylediğinde öyle olmalıydı, istediği bir şey olsaydı yerine getirilmeliydi. Ağlamazdı ama getirilmesi için inat ederdi. Ne isteseydi illa getirtirdi. Mesela tek çeşit yemek kabul etmezdi. Çok şey olmalıydı sofrada, yemese bile o sofrada 3-4 çeşit yemek olması gerekirdi. Sofrada çok şey olmalı derdi. Yani yemek olarak kalabalık sofraları daha çok severdi.”

Nihat'la ilgili sorularımızı sırayla yöneltiyoruz annesiyle babasına ve onu tanımaya devam ediyoruz.

“Ölümünden sonra bir sene boyunca ondan dolayı kebab yapamadım”

“Özel olarak sevdiği bir yemek var mıydı?” sorumuza annesi “Döner ve kebabı çok severdi,” diyerek cevap veriyor.

Babası ekliyor: “Evde yemezdi, çarşıdan yemek getirin diye ısrar ederdi. Evde de yemek yapardık ama o ısrarla çarşıdan yemek isterdi.”

Annesi giriyor araya: “Ölümünden sonra bir sene boyunca ondan dolayı kebab yapamadım, çocuklarıma vermedim. Kız kardeşinin rüyasına girmişti, kızımın anlattığına göre rüyasında hepimiz yemek yiyorduk o da demiş ki annem et ve kebab yemiyor ben de yemiyorum. O günden sonra yaptım.”

Ayşe Anne'nin Nihat'ın ölümünden çok etkilendiği yansıyor yüzünden. Öyle ki, Nihat'ın en sevdiği yemeği de o öldükten sonra hiç yapmadığını anlatıyordu. Nihat kız kardeşinin rüyasına girdikten sonra yapmaya başlamış. Denilebilir ki bu biraz da acının yansıması, bu coğrafyada acı çok derinden yaşanıyor ve ölümün ardında kalan her şeyden uzaklaşmak istiyoruz. Denilebilir ki baskı ve silahlar sadece çocuklarımızı, canlarımızı değil bunların da ötesinde çok şeyi alıyor bizden. Öyle ki ölenin ardından onun sevdiği şarkıya, mekâna, şiiire ve yemeğe dokunamıyoruz. Şiddet ve zulüm bazen bizi çok sıradan bir yemeği yemekten bile uzak kılabilir...

“Kırmızıyı çok severdi, fanatik fenerliydi...”

Sevdiği rengi sorduğumuzda babası, “Kırmızı kıyafet çok severdi” diye cevaplarırken annesi de ekliyor: “Siyah da çok severdi. Bir de beyaz. Hep derdi ki bu üç renkten bana al.”

“Çok sevdiği bir takım var mıydı?” sorusunu babası cevaplıyor:

“Fenerliydi. Fanatikti.”

Nihat'ın Önlüğü

Nihat'ın Sapanı

“Sadece o gece yanımda uyumamıştı”

Nihat'ın gün içinde neler yaptığını soruyoruz. Annesi bize anlatıyor. “Çok çıkmazdı. Çok uyurdu, uykuyu severdi. Ben de hiç kıyamazdım uykudan uyandırmaya. Arkadaşları gelip sorardı Nihat evde mi diye, ben evde değil derdim uyanmasın diye. Günde 10 kişi gelirdi Nihat evde mi diye sorardı, çok seviyorlardı. Arkadaşlığı çok güzeldi.”

Babası devralıyor sözü burada: “Genelde evde uyurdu, arkadaşları gelip onu çağırana kadar çıkmazdı, dışarıya çıkmayı çok da seven biri değildi. Beni çok severdi ama utanıyordu. Annesine çok düşküdü. 12 yaşındaydı ama sabah akşam annesinin koynunda uyumadan edemezdi. Kendi halinde bir çocuktü, hırslıydı da, sakindi, okuluna da giderdi, okulunu da okurdu. Aramızda sıkıntı yaşanmazdı; evde olsak da dışarıda olsak da... Biz de onu çok fazla seviyorduk, tek çocuğumuz değildi ama çok sıcakkanlı gelirdi.”

Nihat'ın çok sevdiği bir mekân olup olmadığını soruyoruz. Baba, "Çarşıya çıktığımda ben de geleceğim diye ısrar ederdi. Orada vakit geçirmeyi çok seviyordu. Çarşıya gizlice, saklanır giderdim ben de," diye anlatıyor.

Annesi araya girip anılara gidiyor: "12 yaşına da gelmişti ama her akşam, her yerde yanımda uyurdu. Sadece o gece yanımda uyumamıştı."

"Kürtçe şarkıları çok severdi"

"Müzik sever miydi, en çok neyi dinlerdi?" sorumuzu annesi "Severdi" diye yanıtlıyor. Babası ise sevdiği şarkıdan bahsediyor:

"Bir parçası vardı onu çok dinlerdi, bir Kürtçe şarkı vardı. Telefonunda bu parça kesin olurdu. Kızımın telefonu vardı, kaydettirmişti arkadaşlarına."

Anne de katılıyor:

"Evet, çok çok severdi. Kürt marşlarını da çok severdi."

"Çok sevdiği bir hayvan var mı?" diye de soruyoruz.

Annesi alıyor ilk sözü:

"Güvercinleri (kevok) çok severdi. 3-4 güvercini vardı."

"Arkadaşları vermişti, evde hayvan sevmem ama onun hatrına ses etmedik," diyor babası.

Anne ekleme yapıyor:

"Ben de karışmadım. Evde kalır onlara bakardı. Yerini hazırladık, ben ve kızlarım da katılarak yerini yaptık çalılıkla, naylonla. Hep onlarla oynardı, çok severdi. 3-4 ay baktı, sonra uçtular mı öldüler mi satıldılar mı bilmiyorum. Şehit düştüğünde kıştı, güvercini yoktu."

Nihat küçük bir çocuktuk ama tıpkı bizim gibi yaşamını anlama kavuşturan merakı ve sevgisi vardı. İnsanın kendisi bir duruştur. Bir bütün olarak evren, doğa bir duruştur. Herkesin hayata kattığı bir yorumu vardır. Tüm bunlar milyonlarca insanı rakam olmaktan çıkararak sonsuz bir değerler evreni yaratır. Gökçer Tahincioğlu'nun derlediği Kayıp Adalet adlı kitapta Emel Ataktürk Sevimli sunuş yazısında şöyle der: "Siyasi infazlarda öldürülenler ve zorla kaybedilenler birer 'dosya konusu' veya 'numara' değiller. Hepsi bir zamanlar birilerinin sevgilisi, anası, babası, kızı ya da oğlu olmuş insanlar." Nihat da tıpkı bizim gibi tüm bu özellikleriyle bir duruş taşıyor. Kırmızı rengi çok seven bir

çocuktu. Kürtçe şarkıları çok seven, çarşıya gitmeyi çok seven bir çocuktu, evinde kevak besleyen bir çocuktu. Tüm bunlar yaşamın bizi buluşturduğu bu coğrafyada daha başka bir duruştu. Çünkü neredeyse tüm çocukların özellikle uçsuz bucaksız dağlarda yürüdüğü, tertemiz sularından içtiği, beslendiği, yeşil ile buluştuğu, toprağa bastığı, hayvanları arkadaş bildiği bir yerde yaşıyorduk. Tıpkı Rozerin Çukur'un köyü gibi, Bilal Meygil'in Coni isimli köpeği gibi, Beşir'in öldüğü yer ve benim küçüklüğümün geçtiği dağlar bayırlar gibi doğanın bize kattığı bir duruş vardı. Kendimize yakın hissettiğimiz yaşam alanlarımızda var olmaktı bizi biz yapan. Sevgiyi, içten olanı doğa bize veriyordu; şarkılarda, hayvan sevgisinde, sokağa açılan oyunlarda... Özden gelen bir çocuklukla büyüyorduk ve daha yaşayacak çok şey vardı onlar için de...

Adını “Nûhat” koymak istemişler

Nihat'ı tanımaya, anmaya devam ediyoruz, annesi isminin hikâyesini anlatıyor bu defa:

"Nihat'ım dünyaya geldi herkes onu çok seviyordu. 'Üç kızınız var, oğlunuz yok' diyorlardı, doğduğuna çok sevinmişlerdi. İsmi de babası verdi. Ben Muhammed olsun dedim, o Nihat olsun dedi."

Babası da ekleme yapıyor bu isim konusuna:

"Şunu da açıklayayım ki kız-erkek çocuğu farkı bizde yoktur. Ama bir çocuk kız, ikincisi kız, üçüncüsü kız doğunca keşke bir oğlumuz da olsaydı diyorduk." (Gülümseyerek anlatıyor.) "Allah üçüncü çocuktan sonra Nihat'ı verdi bize, çok sevinmiştik. Nihat ismini verdik yani yeni gelen, Kürtçede yeni gelen 'nu hat' demektir."

"Hastanede hemşire de adını Muhammed koymuştu, ben de Muhammed olmasını çok istiyordum. Ama babası Nihat olsun dedi. Doğduğuna herkes çok sevinmişti, ölümüne de herkes çok kahroldu. Taziyeye de herkes katılmıştı, " diyor annesi.

Düşünmeden edemiyor insan, Nihat şu an yaşasaydı 18 yaşında olacaktı. Nihat'ı tanımamızı sağlayan ve onu o yapan bu özellikler acaba ne kadar değişecekti? Bunların cevabı yok tabii çünkü ancak Nihat yaşayarak bu cevabı verebilirdi. Fakat Nihat bir çocuk olarak kaldı!

Güvenliksizlik Üzerine...

“Nihat’ımdan büyük 3 kızım vardı, 2 tane ondan küçük vardı. 5 kızım vardı ve Nihat’ım vardı. Nihat’ıma çok kadir kıymet verirdim. Bir gün şiddetli fırtınalı yağmurlu bir günde Nihat’ım okula gidecekti, ben de bugün çok fırtınalı yağmurludur, Nihat’ımı okula göndermeyeceğim dedim. Bir gün olur dükkânlar, çarşı kapalı olurdu, bir araç çarpar ona diye düşünürdüm. Tahmin edemedim ki devletin oğluma böyle bir şey yapacağını. Sağ olduğum sürece min sed zaro hebin, min sed dinya dîtibe (yüz çocuğum olsa, yüz dünya görsem) ben Nihat’ım gibi birini bulamam.”

Ayşe Anne’nin dediğine göre Nihat ölmeden önce, o gün Ayşe Anne evden ayrılmış ama Nihat’ı çok tembihlemiş evden çıkmaması için. O süreçte Cizre’de çok çocuk öldürülmüştü. Özellikle bundan çok korkuyormuş. Cizre’de kendi mahallesinde bile olsa insanın doğal yaşam alanında güvenli bir ortamda olmadığını hissetmesi ürkütücü. Panzerler savaş dönemi gerekçesiyle her yere rahatlıkla girip çıkıyorlarmış. Sokaklara, oturduğumuz ve bir sohbeti paylaştığımız kaldırımların arasına, oyun oynayan çocukların arasına, hatta evin bahçesine bile giriyorlarmış. Böyle bir yer insanın evi bile olsa kendini güvenli hissedemez ki. Yani “Cizre’de yaşamak” yeterlidir zırhlı araçların tüm yaşam alanınızı işgal etmesi için, tek bir alan güvenli değildir; her yer savaş alanına çevrilmiştir. Bütün bunlar, savaş araçlarının yaşamın içinde ne işi var dedirtiyor insana. Güvenlik güçlerinin güvenliği yok eden bir konumda olması Cizre için on yıllardır süren bir tutarsızlık. Ayşe Anne anlatıyor bize; evden çıkamıyor, çıktığında da akli hep çocuklarında kalıyormuş. Panzer bahçeye bile keyfince giriyorsa bir anne için güven adına ne kalabilir ki?

Bir anne için çocuğu her şeydir. Ayşe Anne özellikle bu tehlikelere dikkat eden biri, onu güvende tutmak için çok uğraşmış. Bir anne çocuğuna kıyamıyor; bir araba çarpmasın, üşümesin diye okula göndermiyor. Sonra tüm sokaklarımızı, caddelerimizi, bahçelerimizi işgal eden zırhlı araçlar şehri bir çocuğu, arkadaşımızı, Nihat’ı öldürerek koruyor!

Bu kadar şeyin içinde sadece çocuktuk biz...

"Arkadaşları şimdi de –Allah güzel bir ömür versin hepsine– beni nerde görseler elimi öpüyorlar. Hepsi büyümüş, kocaman olmuş. Hâlâ onun saygısını gösteriyorlar bana. Hepsi de çok üzüldüler, hüzne boğuldular, hepsinin psikolojisi

bozuldu. Hâlâ da arkadaşları bana saygı gösterir, onun hatrına. Arkadaşları çoktu, arkadaşlığı güzeldi, onu çok severlerdi, çocuklar çok severdi onu... "

Annesi, Nihat'ın arkadaşlarından yeri geldikçe bahsediyordu. O gün olaya şahit olan onlardı ve sanırım Nihat'a en yakın hissettiği çocuklar olmuştu. Çünkü o gün Nihat'ın yerinde onlar da olabilirdi! Ayşe Anne'nin dediğine göre Nihat ve arkadaşları hastanenin karşısındaki tepelikte oyun oynarken karşılarında konumlanmış akrepteki polisler onlara parmak sallayıp sizi teker teker öldüreceğiz diye tehdit etmiş. Henüz 12 yaşında böylesine tehditlerle karşı karşıya kalmanın tek sebebi Cizre'de oynayan bir Kürt çocuk olmak...

Nihat'ın arkadaşı Davut'un onun resmine bakarken çekilmiş fotoğrafı hepimizin hafızasında yer edinmiştir.

Davut da bizim gibi 20 yaşında şu an. Davut olay günü yaşadıklarını, hislerini Yeni Özgür Politika gazetesine aktarmış.

Polis: Hepinizi öldüreceğiz!

Kazanhan'ın vurulduğu günü hiç unutmadığını ifade eden Davut Yanık, o günü şöyle anlatıyor: "14 Ocak günü biz Yafes'in aşağı mahallesindeydik. Sınıra yakın bir yerdi. Daha sonra Nihat'ın öldürüldüğü yere, yani hastane tarafına çıktık. Polisler zaten orada bekliyorlardı. İki zırhlı araç bulduğumuz yerden geçince, çocuklar zafer işareti yapıp slogan attılar. Karşıda duran polisler bize doğru ateş etmeye başladı. Kimin ateş ettiğini göreceğim kadar yakındım. Geri dönüp aşağı koşmaya başladım, ama Nihat koşamadı. O arada onu vurmuşlardı. Üzerimize

değişik bir gaz bombası atıyorlardı. Küçüktü, diğer gaz bombalarına benzemiyordu. Nihat, hemen arkamdaydı. Yere düştüğünü gördüm. Sonra biri koşup Nihat'ı aldı. Bir kamyonu koyup hastaneye götürdü. Bize ateş eden kişiler zırhlı araçlarla Yafes'te bulunan karakola girdi. Aynı polis orada bir mont giydi. Uzun bir monttu. Maske de taktı ve gelip Nihat'ın vurulduğu yerdeki boş kovanları topladı. O arada biz tepki gösterdik, ama bize yine ateş edip 'Hepinizi öldüreceğiz' diye tehdit edip gittiler.”

Vurulan herhangi birimiz olabilirdi

Polisler gittikten sonra hastaneye gittiklerini söyleyen Yanık, hastanede Kazanhan'ın öldüğünü öğrendiklerini ifade ediyor. Olayı “Bir rüya gibiydi. Her şey bir anda olmuştu. Nihat bir anda vurulup ölmüştü” diye anlatan Yanık, oraya gelen polislerin birilerini öldürmek için geldiğini belirtiyor. “Öldürülen herhangi birimiz olabilirdi, ama Nihat'a denk geldi” diyen Yanık, Kazanhan öldürüldüğünde ne hissettiğini şöyle anlatıyor:

“Çocuktuk biz. Arkadaşımızı gözümüzün önünde vurdular. Başka yerde olsa kıyamet kopardı, ama kimse bizi görmüyordu. Nihat'a onu yapan bize de yapardı. Nihat'ın öldürülmesi zaten başlangıç oldu. Bizim için zor zamanlar başlamıştı. O günden sonra, doğru düzgün oyun oynayan çocuk bile olmadı Cizre'de. Zaten sonra savaş başladı ve birçok çocuğu öldürdüler. Birçok çocuğu yaraladılar. Sokağa bile çıkmaz olduk.”⁹

Davut'un dediği gibi, denilebilecek tek şey: “Çocuktuk biz.”

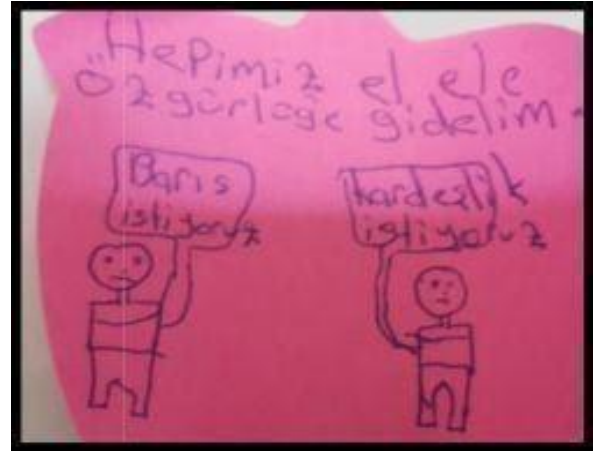
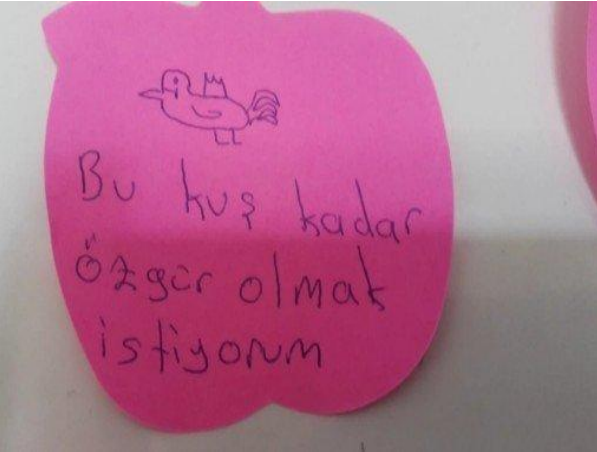

Fotoğraf: Demirören Haber Ajansı - 24 Eylül 2015 Perşembe, 15:20

⁹ Yeni Özgür Politika, 28 Ekim 2021

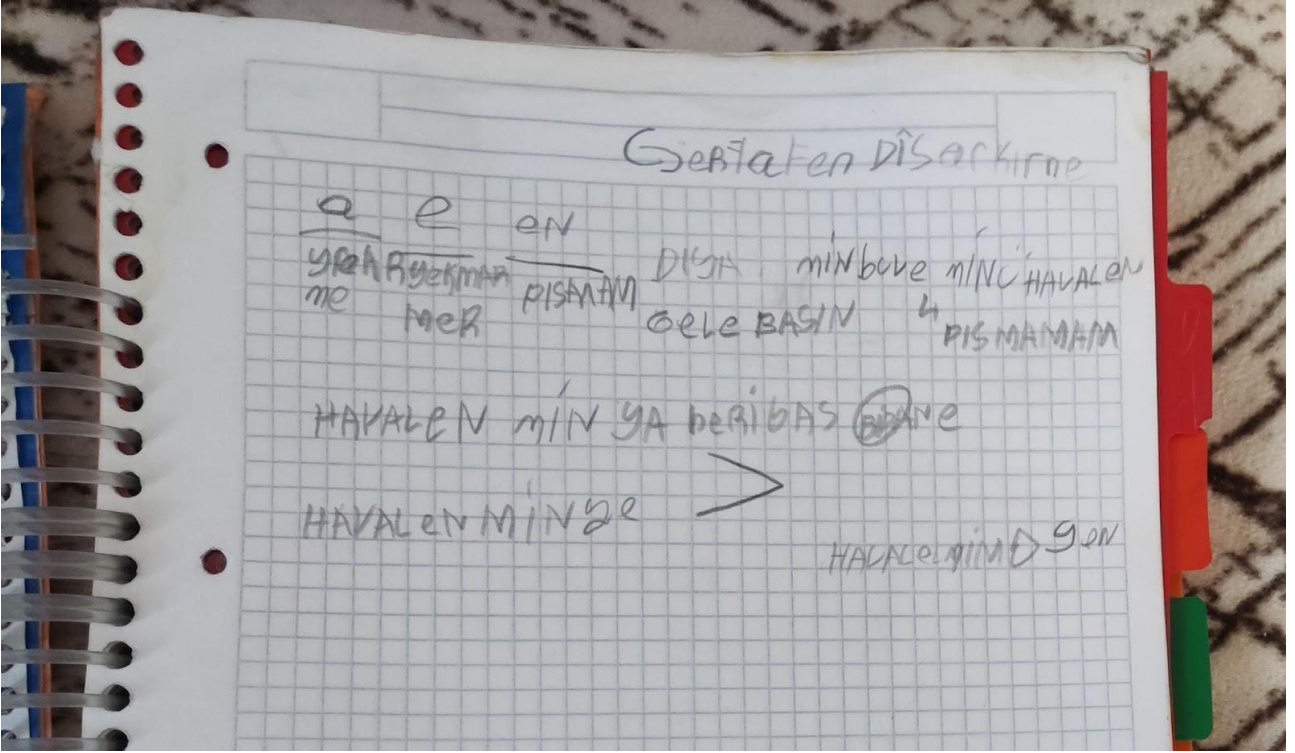

Fotoğraf: Sertaç Kayar

Gündem Çocuk Derneği'nin Mayıs 2015'Te Cizre'de Çocuklarla Yaptığı Bir Etkinlikte Çocukların Bazı Çizimleri (Haber Dilşah Özding/ Bianet)

Ayşe Anne, Nihat'ın defterine bir panzer çizdiğini anlattı bize. Defterini bize gösterdiler, uçümüz Nihat'ın defteri nasıl olabilir diye merakla karıştırdık biraz. Okul için kullandığı defter olsa da yine de Nihat kendinden bir şeyler katmış defterine. Bir sayfadaki şu küçük uğraşın sonucu yüzümüzde bir tebessüme sebep oldu. Nihat'ın defterinden şöyle bir sayfa bırakıyorum. Küçük bir çocuk da olsa Kürtçe yazdığı cümleler bir gülümseme oluşturacaktır.

Defterde Yazanlar: Diya Min Bave Min Pismamam Hevalen Gele Başın. (Annem Babam Kuzenlerim İyi Arkadaşlardır)
Hevalen Min Ya Heribaş Birane. (Güzel Dostlarım Kardeşlerimdir)

Bir çocuğun gözünden dünyayı görmek deriz hep. En gerçekçi ve en dürüstçe cevap onlardan gelir. Savaşla iç içe çocuklar olarak bizim hayatımız biraz daha farklıydı, en şiddetli koşullarda gördüğümüz gerçeklik daha büyüktü. Çünkü en küçük çağlarında yasaklarla, baskılarla tanışıyorsun. Devlet sana şiddet gösteriyor ve aileni, arkadaşlarını öldürüyor. Kendimi daha küçükken korumak zorunda kaldığımı hissetmeye başlamıştım. Çünkü yalnız kaldığın, kalmadığın her yer tehlikeli. Askerler, silahlar, panzerler hayatının her yerinde. Bu her an kendimi korumaya hazır olmaya zorluyordu.

Ölümü atlattığın her an ölüme karşı biraz daha korkusuz oluyorsun. Bunun yanında hayatın devam ediyor. Hayatını da yaşamaya devam ediyorsun. Yani ikisi bir arada geçiyor, yaşarken aynı zamanda kendini korumaya da

çalışıyorsun. 2015 sürecinde Geve'nde yaşanan çatışmalardan bir süre sonra (2016-2017 sürecinde) yazdığım birkaç cümle şöyleydi:

Herkesin küçük küçük farkında olduğu ve hatta farkında (olarak) yaşamak zorunda kalınan, her an uyanık olman gereken bir hayat başlamıştı... Çünkü hiç farkında olmadan en sıradan anların birinde senin için önemli, onlar için basit bir sonuç doğardı: ÖLÜM. Tehlikenin içinde okuyanlardandık, ders görüyorduk. Bazen dersin ortasında aniden kavga çıkar da oldukça eski binamız baştan aşağı biber gazı ile dolardı. Böyle zamanlarda binayı boşaltır o günü yalnızca bunu konuşarak geçirirdik. Bazen ise uzaklaşamazdık. Silah seslerini çok canlı hissedilecek mesafeden duyduğumuz zamanlar olurdu, en üst katta ders gördüğümüz binanın en aşağı katları kadarlık mesafede. Ve katın tüm duvarlarını çevreleyen pencerelerden uzaklaşarak en üst katın tam merkezinde tüm öğrenciler toplanır bunun bitmesini beklerdik. Çünkü bu bittikten sonra ya derse devam edecektik ya da ancak tehlikeli kargaşa devam ediyorsa evlerimize dağılacaktık. Dersler ve ölümler bir arada geçiyordu. Neyin daha önemli olduğunu bilmiyor muyduk sanki; yoksa ölüm artık hayatımızdaki bir alışkanlık olarak önemsizleşmiş miydi, belki de öldürülmenin büyük bir şey olduğunu unutacak kadar alışmıştık. Ölümlerin nedeni neydi; ya kimliği sorulan kişinin kimliğini vermemesi üzerine ya da öylesine sorulan bir soruya cevap vermediği için... Ölümün nedeni önemli olmalıydı çünkü belki bu sonuca ulaşmamak için biz cesaretsizlerden ve bedel veremeyenlerdendik. Ama şimdi 'bu kararı öylesine uygulayan güç' nedeniyle kendi sokaklarında ensende her an beklenmedik bir ölüm vardı. Nedenini onların belirlediği ve belki öylesine sıradan, öylesine gereksiz, sırf öldürmek üzerine!

Geve'in sokaklarında yürürken hissedilenler derindi, Cizre sokaklarında Davut'un hissettiği, Nihat'ın hissettiği... Öylesine yürüdüğüm sokaklarımızda ölümler oluyordu. Evleri basılanların öldürülmesi, merdivenden aşağı atılanların ölümü, silah sesleri ve sonrasında ölümler... Eczaneler sokağında yürürken panzerle bedeni ezilen yaşlı adamın ölümüne şahit olmam benim için en son noktaydı. Gözlerimiz, gerçekliğin en iyi göstericileri olan gözlerimiz bizi daha çok şeyle karşılaştıracaktı daha. "Çocuktuk biz" ama çok çabuk büyüyorduk.

Nihat'ın babasının şu sözleri de bunu düşündürüyor:

"Küçüktü ama küçüklüğüne göre 20 yaşındaki biri gibiydi; fikirleri vardı, hırslıydı, kötülüğü kabul etmezdi, haksızlığı kabul etmezdi."

Nihat'ı tanıdıkça kendi gerçekliğini görüyordum. Yalnız değildim ve o da yalnız değildi. Biz hâlâ vardık ve ölümlere de katliamlara da alışmayacak çocuklardık. Çünkü alışmak sorgulamayı bırakmaktır, farkında olmayı bırakmaktır. Bizim gerçekliğimize, yaşam anlayışımıza aykırı her duruma karşı yeniden var etme inancı olacak. Bunu bırakmadığımız sürece varız. Bu nedenle alışmayacağız!

Barışı seven bir çocuktü Nihat...

Biz yine de güzel düşünüyorduk, barışı hayal ediyorduk. Şiddet bizim için saldıranların dayattığı ile var olmuştu, şiddeti biz onlardan tanıdık. Bu çatışmaların, çirkinliklerin arasında doğal yaşam alanlarımızda yaşayan, burayı tüm doğallığıyla özüne layık yaşatanlar var. Özellikle çocuk olanlar, çıkarsız, hesapsız sadece insan olma erdemi ile yaşamını oyun alanlarında, evlerinde, parklarında, sokaklarında, masum sorularında sürdürenler... Tüm bu çatışmalı süreçler, ölümler sadece ve sadece insan kalmanın, boyun eğmemenin sonucu. Cizre'deki bir çocuk ölümünü Cizre tarihinden soyutlamak bu hafızanın kendisine sırt çevirmek olur. Bu şehrin mezarlıkları bile çok keskin bir belleği aktarıyor. 90'lardan beri değişmeyen çok şey var Cizre'de... Ölümler... Panzerler... Ama en önemlisi "direniş" ve "onurlu bir barış ısrarı."

Babası, Nihat'la olan bir diyalogunu şöyle aktarıyor:

"Bazen sorardım okuyacaksın ne olmayı düşünüyorsun, diyordu ki ben sizden ayrılacaksam hiçbir şey olmam ..."

Annesi de ekliyor: "Suriye'nin kuzeyinde (Rojava'da) yaşanan katliamlar zamanı çok üzülyordu, çok çok çok kahroluyordu, çok melüldü, kahroluyordu. Barış ruhuyla yaşayan bir çocuktü."

"O süreçte çok çocuk ölüyordu..."

O süreci tanımak için dönüp bir bakmak gerekir, bir insanın şahit olabileceği en derin acı ne olabilir. İzlediğim bir video vardı, bir anne ile yapılan röportaj da vardı videonun içinde. 2015 sürecinde öldürülen çocuklardan biri olan Ümit Kurt'un annesi, Cudi Mahallesi'nde savaşın ortasında oğlunu kaybetmiş bir anne, röportajda konuşuyordu, o videodan şöyle bir kesit bırakıyorum: "Türk devleti başımıza çok kötü şeyler getirdi, bundan korkuyoruz. Yazık bize, öyle bir duruma geldik ki en sonunda hepimiz kendimizi yakacağız. Bazen bu evin içinde kendimi ateşe vereyim diyorum. Daha fazla konuşacak gücüm kalmadı,

kalbim duracak gibi kahırdan, acıdan. Onu çok seviyordum. Oğlumun haksız yere öldürdüler. Onu katlettiler.”

Biz Cudi Mahallesi'ndeyiz şimdi ve o süreçte öldürülen Nihat'ın ailesinin yanındayız. Anneden ve babadan o süreci bize anlatmalarını istemek ne kadar içimizden gelmeseydi de sohbet akarken onlar kendiliğinden anlatmak istiyor 2015 sürecini ve yaşananları.

Babası başlıyor önce:

“O dönemde başka çocuklar da öldürülmüştü. Daha Cizir'de yasak başlamamıştı. Bazen mahallede, sokaklarda dolaşırlardı, huzursuzluk vardı, baskın yapıyorlardı. O dönemden sonra Hatip Dicle geldi buraya, 'Durmamız lazım, barışın oluşması lazım, bu çocukların (genel itibariyle insanların) ölmemesi lazım.' O dönemde geldi çünkü mahallemizde baskın falan vardı, çok kişi, çok çocuk öldürüldü o süreçte... Geldiği zaman ortalık sakindi, iyiydi. Ben de o sabah erken saatlerde Irak'a gittim. Gittiğimde Nihat hâlâ uykundaydı. Hatip Dicle konuşmasını yaptığı zaman, aynen o saatlerde yüze yakın polis, özel harekât buraya gelmişti ama buradakiler değildi. Malatya'dan gelmişlerdi, başka yerlerden ama Cizir'dekiler değildi. Hastanenin karşısındaydılar, orda karakol var ama karakolda değillerdi. Hastanenin karşısında bir tepe var orda siyah akrebi gördük, çocuklar da orda oynuyorlardı kendilerince. Tabii çocuklar da bir şey anlamıyor sadece oyunlarına dalmışlar, zırhlı araç da tam karşılındaydı. Bir malumatları, niyetleri muhakkak ki vardı. Ama iyi bir şey istemiyorlar belliydi. Saat 2-3 civarıydı.”

Ayşe Anne giriyor araya: “Daha geçti. Yarım saat, bir saat kalmamıştı akşama.”

Babası devam ediyor: “Sonra telefon geldi bana, televizyonda mı görmüş haber mi gelmiş ona, hal mesele budur, Nihat kimdir diye sordular bana. Arkadaşım olduğunu zannetmişler oğlum olduğunu bilmiyorlar, Nihat kimdir diyorlar bana, ben Irak'tayım. Ne olmuş diye sordum? Anlattılar durumu... Ama o gün Irak'a gittiğim gibi hızlı gittiğim gün yoktu, normalde arama olurdu, durdurma olurdu ama o gün çok hızlı gittik. Dedim xwedê xêr ket (bunda bir şey var) hayır olsun. Normalde durdurma olur, peşmergeler olur, kalabalık olur ama o kalabalık o gün yoktu. 7-8 yıldır gidiyorum oraya, o gün biraz farklıydı. Oraya vardım varmadım haber verdiler bana, sadece yaralı dediler. Ben de arabayı oraya bıraktım, döndüm. Cizir'e döndüğümde çevre yol zaten bize yakın, hastane yanında da her yerde çok fazla insan vardı, herkes çıkmıştı, büyük bir ayaklanma vardı. O hareketi açık açık görmüşlerdi ya büyük bir ayaklanma

vardı. Halk yapılan baskıyı görüyordu. Ortada bir şey yokken, keyfi olarak mı buradasın?”

Anne giriyor söze: “Keyfiydi!”

Babası devam ediyor: “Keyfi midir her neyse, ne buranın askerisin, ne polisisin; nerden geliyorsun buraya böyle bir gerginlik yaratıyorsun. İşte bu nedenle büyük bir ayaklanma oluştu. Olayın sonrasında da dünya ayaklandı, Türkiye ayaklandıktan sonra. Sonrasında memurlar, savcı, hâkimler bize çağrıda bulunuyorlardı. Bir hafta sonra zaten açık görüntüsü çıktı. Biz diyorduk hareketlenmeyi polisler yarattı, onlar kabul etmiyordu. Cumhurbaşkanı, Başbakan Ahmet Davutoğlu sonra açıklama yaptı ‘Polisin sebep olduğu bir şey yok’ diye.”

Ayşe Anne’nin Davutoğlu’na sitem ederkenki duyguları ancak sözlerini anadilinde aktarırsak anlamını kaybetmez:

“Ere valla Davutoğlu. Xwedê bela xwe bide te. Rebbiii, bi ke xatre xwedê çawa kezeba min şewitîye Davutoğlu jî welê bi şewite.” (Rabbimin aşkına, benim yüreğim nasıl yanmışsa Davutoğlu’nun da yüreği öyle yansın.)

Babası da bir ekleme yapıyor bu konuda: “Kesinlikle bizim polisimiz yapmadı diyordu. Görüntüler basına sızdı, ortaya çıktı. Mahkeme görüntüleri istedi. Savcı, hâkimler de iş büyüdüğü için ortaya çıkartalım dediler. Aralarında nasıl bir çatışma oluştu bilmiyorum.”

“Polisler bizi öldürdü...”

Annesi devam ediyor olayı anlatmaya: “Arkadaşları söylüyordu TİM hakkında, ‘Polisler bizi öldürdü’ diye, parmağını bize doğru sallayıp hepinizi teker teker öldüreceğim diye tehditte bulunuyordu. Nihat’ı öldürdükleri saat çocuklara da böyle yapmışlar, bir çocuk öldürmüş oldukları halde. Çocuklar kaçıyor, polisler çocuklara sesleniyor hepinizi teker teker öldüreceğim diye. Çocuk, hâkime, polis bize böyle dedi diye anlattı. 20 çocuk var orda, kendilerince oyun oynuyorlar. Bir çukur kazmışlar, taş doldurmuşlar içine oyun oynuyorlar o sırada. Polis durup dururken çocuklara sesleniyor, hepinizi teker teker öldüreceğim, diye.”

“Taziyesi altı ay sürdü.”

Cizre’de özellikle savaş döneminde aileye toplumdan nasıl bir destek geldiğini sormak istiyoruz. Ailenin anlattığına göre Nihat’ın taziyesi çok uzun sürmüş.

Yalnız Cizre'den değil diğer şehirlerden, STK'lardan, avukatlardan ve hatta yurtdışından da gelen çok olmuş. Nihat'ın ölümü dünyayı sarsmış. Direnişin güçlü bir boyuta ulaştığı, halkın sokaklara aktığı o dönemin gündemine yoğun olarak yansıyor. Bu süreçte ailenin yanında büyük bir kitlenin, Nihat'ın faillerinin en azından yargı sürecinde cezalandırılmasında çok ısrar gösterdiğine şahit oluyoruz. Babası bu süreci anlatmaya başlıyor bize:

"Altı ay taziyesinde kaldım. Nihat'ın taziyesi altı ay devam etti. Barodan avukatlar geldi, Tahir Elçi baro başkanı olarak geldi. 112 Cizir avukatına ben vekâlet verdim davaya bakmaları için. Mahkeme devam ediyordu, yasak da vardı, o huzursuzluk içinde avukatların hepsi bu olayın üzerinde çok durdu. Hükümet konağında yer yoktu; Siirt'ten geldiler, Ankara'dan geldiler bütün şehirlerden katılan avukat(lar) vardı."

Annesi de ekleme yapıyor: "Bütün şehirlerden avukat geldi." Dilekte bulunarak Kürtçe anlatıyor: "Xwede xerawa bine, ez gore serê hemişka bim inşella, hemi emanetê xweda bin (Nihat'ım için gelen herkes için diyorum, hepsi Allah'a emanet olsun)."

"O görüntüler çıktıktan sonra dünya da haksızlığı öğrenmişti.

Yurtdışından gelenler de vardı, dilimizi bile anlamıyorlardı, çok uzun yolculukla gelenler vardı. Taziyemiz çok uzun sürdü, altı ay sürdü, " diyor babası.

Toplumdan taziyeeye çok destek gelip gelmediğini soruyoruz.

"Taziyede çok destek verdiler. Ama toplum o süreçte zaten kötüydü, çünkü Nihat'ın ölümünden 6-7 ay sonra çatışmalar yoğunlaşarak devam etti. Kimsenin kimseden haberi yoktu zaten o süreçte. Şehirde daha büyük huzursuzluklar da oluştu.

Cenazesi de çok kalabalıktı. Bu taziye biraz farklıydı; doktordan tut, memuruna herkes katılmıştı," diye cevaplıyor babası.

Annesi de desteğin boyutunu şöyle aktarıyor:

"Ölüm ânında babası burada değildi. O gün ambulans kalabalıktan dolayı gidemiyordu. O kadar çok [insan] toplanmıştı ki, Silopi'den, Şırnak'tan her yerden gelmişlerdi. Diyarbakır'a götürüldüğünde de amcası gitmişti, babasının amcası gitmişti, diyorlardı beş yüze yakın araba ambulansla beraber geldi."

Tahir Elçi her ailenin hafızasında yer etmiş, her ailede bahsettiğimiz ve desteğini hissettiğimiz bir değer olarak burada da sohbetimize dahil oluyor...

Bu yolculuğumuz birçok şehirde geçti, birçok aile ile sohbetler gerçekleştirdik ve her aile ile sohbetimize Tahir Elçi de dahil oldu. Tahir Elçi'nin aile ile ilişkisini özel olarak öğrenmek için sorduk:

"Tahir Elçi'nin ilişkisi nasıldı sizinle?"

"Tahir Elçi'yi 2015 Diyarbakır Newroz'unda, Newroz alanında görmüştüm. Newroz'a ben de katılmıştım, telefonla beni de çağırmışlardı. Protokolde o da vardı, milletvekillerimiz, belediye başkanlarımız da protokoldeydi. Ben onu tanımıyordum ama o kendini bana tanıttı. Kimsin diye sordu, anlattım. Ben de seni görmek istemiştım, dedi. Telefon numaramı tekrardan aldı. Daha mahkeme sonuçlanmamıştı. Newroz sonrası 'Merakın olmasın, mahkemede de görüşürüz' dedi bana. Mahkemede de geldi, mahkemeden sonra da geldi. Mahkeme sonuçlanana kadar o ve arkadaşları hep yanımızdaydı," diye anlatıyor Nihat'ın babası.

Nihat'ın annesi de katılıyor babanın sözlerine:

"Bana mahkemede dedi ki 'Kızım merak etme sağ olduğum sürece Avrupa'ya kadar senin oğlun için giderim'. Allah mekânını cennet etsin, Allah onun da hakkını bizim de hakkımızı yerde bırakmasın. Allah bu zulmü sona erdiresin inşallah."

"Gülüyordu, onu yıkarken de gülüyordu"

Nihat'ın cenazesini de konuşuyoruz. Babası imamın sözlerini aktarıyor:

"İmam da onu yıkadığında Mela Qasım diyordu: Bunca ölü yıkadım Nihat'ın bedeni gibi hâlâ canlı kalmış bir beden yıkamadım. "

"Diyordu ki gülüyordu, onu yıkarken de gülüyordu," diye ekliyor annesi.

"Taziyemizde herkes vardı"

Katliamdan defin zamanına kadar devlet tarafından bir zorlama (baskı) olup olmadığını sorduğumuzda önce babası cevap veriyor:

"Bizim cenazede bir sorun çıkmadı."

"Hiç karışmadılar bize. Halktan ziyade kalabalık vardı bayağı, ama baskın ne evimize ne partiye olmadı bu olaydan dolayı. Haksızlık yaptıklarını biliyorlardı.

Çocuğumu sebepsiz yere öldürdüler, bize haksızlık yaptılar. Ama sonrasında baskın beklessek de hiç olmadı," diye anlatıyor Nihat'ın annesi.

Babası tekrar alıyor sözü:

"Savcı, hâkimler bile bizi anlıyorlardı, destekliyorlardı o dönemde.

Taziyemizde herkes vardı. Korucuyu da gördüm, polisi de gördüm. Onlar da kötü hissetmişti bu olaydan dolayı. Bu zulmü onlar bile kabul etmedi. Açık açık bunu dile getirdiler de."

"Kamuoyunun duyarlılığı gelişmeseydi, Nihat'ın failleri ceza almayacaktı"

Aile yargılama sürecini anlatıyor bize. Bu süreçte toplumsal desteğin etkisi nasıldı? Avukatlar olayın üzerine düştü mü? Failler cezalandırıldı mı? Alışılan bir durum var ki Kürt illerindeki tüm ölümlerin failleri cezasızlık ile ödüllendiriliyor. Ama Nihat'ın ölümüyle büyük bir kesim ayaklandı, kitlesel yürüyüşler düzenlendi; belki de ilk defa toplumun her kesiminden insanlar bu kadar uzun soluklu bir araya geldi. Sadece Türkiye'de değil, bu tüm dünyada ses getirdi. Toplumun ısrarı biraz süreci yürüttü, failleri açık biçimde belli eden görüntüler yayıldı, yargı sürecini yürütenler bunları göz ardı edemedi. Özellikle avukatlar yargılama sürecini büyük bir dikkatle takip ettiler, çok avukat zaten dava sürecini birlikte yürütüyordu, yalnızca avukatlar değil halk da aileye duruşmalarda, adliyede bile destek verdiler. Baba şöyle anlattı bize: "Kamuoyunda çok büyük duyarlılık vardı, tüm kurum ve kuruluşlar takip ediyordu, ayrıca yurtdışından bile heyetler gelmişti." Ayrıca ekledi: "Kamuoyunun duyarlılığı gelişmeseydi, Nihat'ın failleri ceza almayacaktı." Ailenin dediği gibi, bu desteğin etkisiyle de failler belki ilk defa cezalandırıldı.

Kürt illerinde ölümler için genellikle karşılaştığımız tablolar hep vahim; faili belli olsun olmasın hukuki süreç doğru bir şekilde yürütülemiyor. Aileler yaşanan bunca ölümlerden sonra yargı sürecinden zaten bir şey beklemekten bıkmışlar. Hep aynı tablo: Cezasızlık... Hukuktan sonuç alınamayan ve ölümleri normalleştiren politikaya karşılık belki uzun süre sonra ilk defa bu kadar büyük bir kitle ayaklanması gerçekleşti. Baba bize toplumsal duyarlılığın yargılama sürecine böyle bir etkide bulunduğunu, cezasızlığın biraz olsun önüne geçilebildiğini aktarıyor.

Ama tabii hukukun böyle kötü uygulandığı bir süreçte bir cezalandırma olsa da tamamen adil olarak gerçekleşmeyecekti. Failler gene korundu, faillere cezayı fazlasıyla indirerek uyguladılar: Çocukların polise taş atmasını haksız tahrik indirimi olarak kullandılar ve bir katliam karşısında faillere 13 yıl ceza verdiler. Baba o süreci şöyle aktardı bize:

"Dava süreci şöyleydi ki ilk yakalanan fail değildi, Malatyalı bir Kürt'tü, birkaç tane Kürt vardı. 30-40 gün içeride kalınca itiraf ettiler. Davaya da çok katılım vardı, 112 avukat gelmişti, onlara vekâlet vermiştim. Avukattan ziyade halk da çok gelmişti, adliye bahçesi çok kalabalıktı. Psikolojimiz çok kötüydü. Taziyeden sonra mahkeme süreci başladı, süreç uzundu, gidip geliyorduk. Failler ve yakalananlar suçu birbirine atıp duruyorlardı. Yargılananların içinde Kürt de vardı ama fail Türk'tü. Ne kadar sürede gittik hatırlamıyorum ama çok uzundu.

Fail zaten kameraya yakalanmıştı, onu gördüler, 13 yıl 4 ay ceza verdiler ama kabul etmedik, Yargıtay'a taşıdık. Ayşe de kabul etmedi, mahkemede karşı çıktı. Bu nasıl olur diyordu, ortada bir katliam var, siz 13 yıl diyorsunuz. Onlar da Yargıtay'a taşıdı biz de taşıdık, ama hâlâ sonuçlanmamış. Buradaki baro başkanı Nuşirevan Elçi gönderdi Yargıtay'a, şimdi ise Rohat Dilsiz takip ediyor. Haksızca yargılandılar da gereksiz haksız tahrik indirimi yaptılar. Cezayı indirmeye çalıştılar. Ama şunu diyebilirim ki halk üzerinde çok durmasaydı bu cezayı da vermezlerdi. Çünkü ondan önce binlerce kişi öldü ama böyle ceza alanı da doğrusu görmedim.

Büyük bir haksızlık vardı, bir sebepsizlik vardı. Halk da çok ayaklandı. Sadece Türkiye değil Avrupa da ayaklandı. Avrupa'dan da gelen vardı zaten."

"Oğlum melek gibiydi..."

Nihat'ın annesi bu acıya sebep olanlara öfkeli:

"Nihat'ımı öldüren polis de Davutoğlu da nasıl yüreğimi yakmışlarsa inşallah onların da yüreği öyle yanar, öyle parçalanır. Nihat'ım bir haksızlık mı yaptı, bir ayrımcılık mı yaptı? Oğlum melek gibiydi. Sadece oyun oynuyordu... Oğlum öldürdüler. İnşallah sebep olan, onun üzerine konuşan, olayı çarpıtan benim yüreğim nasıl yanmışsa onunki daha beter yansın" diye temennide bulunuyor.

Şîrê qehrê...

Kızı Çiçek'ten bahsederken de acının, kahrın hayatlarına nasıl hâkim olduğunu anlatıyor:

"Çiçek Nihat'ın ölümünden bir süre sonra doğdu. O biraz zayıftır, zarif bir vücudu var. Akrabalar hep derdi o şîrê qehrê (kahrın sütünü) içmiş."

Sohbetin sonlarına doğru

Sohbetimiz sona yaklaşıyordu. Onlar da biz de bu buluşmadan çok mutlu olmuştuk. Her sohbette ailelerin bize hissettirdikleri şu oluyordu: "Aileler yalnız bırakılmamalı ve özellikle unutulmamalı." Yani bizimle bu sohbeti paylaştıkları için güç alan en çok onlar olmuştuk. Bizim ise öğrendiğimiz çok şey vardı ve bunları paylaşmak için sabırsızlanıyorduk. Bizim için çok kıymetliydi her paylaşımları çünkü gönülden vermişlerdi. Onlarda kalmamız için ısrar etseler de tekliflerini geri çevirmek zorunda kaldık. Evden ayrılma zamanı gelmişti. Anne bizimle yürümek istedi. Vedalaştığımızda bunun bir veda olmadığını, tekrar tekrar misafir olacağımızı söyledik. Bizi misafir olarak görmediklerini, kendi oğulları Nihat gibi bizim de onların çocukları olduğumuzu dile getirdi Ayşe Anne. Çok güzel hissediyorduk, bizi sokağın sonuna kadar uğurladı Ayşe Anne ve kızı Çiçek.

Ve Cizre mezarlığına doğru...

Sonraki gün Cemile'nin ailesi ile de buluştuktan sonra hem Nihat'ın hem Cemile'nin mezarını görmek için Cizre'nin büyük mezarlığına gidecektik. Cizre'den geriye ne kaldı dersek yanlış yaklaşmış oluruz. Bu ölümler de şehirde yaşananlar da unutulmaması gereken bir hakikat ve bugün de etkisini sürdürüyor. Yıkım bir savaşta gerçekleşmedi sadece, şu an yürüdüğümüz kaldırımdan yanı başımızda sıra sıra TOKİ'ler sıralanıyor. Tüm gerçekliği okuyarak baktığında, normalliğe karışmış manzaralar göze çarpıyor. Normalleşmemesi gereken her şeyi, geçmişin izlerini, inşa edilmiş bu TOKİ'lerin altındaki hafızayı, bodrumları izleyerek yürürken her bir binayı bu yıkıntının bir parçası olarak görüyoruz. Her şey yeniden canlanıyor gözümüzde...

Cizre mezarlığı büyük ve yürüdükçe bitmeyen bir yer. Mezarlığın girişinden itibaren başlayan toprak yolundan yani girişten itibaren ilerliyoruz. Her yerde

çocuk mezarları var, çok fazla hem de. Bazılarının mezarlık taşlarında resimleri var, bazı mezar taşlarına yazma bağlanmış, şimdiki tarihe çok yakın doğum tarihleri... Etkileniyorduk. Arkadaşlarımızın anısına sahip çıkmak istiyorduk; bir zamanlar burada onların dolaştığını, onların kim olduklarını, hikâyelerini unutmamak... Onların yaşamla kurduğu bağı hissetmek ve bunu yaşatmak istiyorduk. Ve burada bırakın hikâyelerini öğrenmeyi kim olduğu bile öğrenilemeyen, mezar taşlarına ismi yazılmamış çocuklar da var... Onlar da bu sokaklarda gezdiler, onların da sevdiği çiçekler, renkler, masallar, mekânlar ve oyunlar vardı: İsimleri yazılmış ve isimleri yazılmamış tüm arkadaşlarımız için içimden şu geçiyor, barışın var olduğu bir dünyada ölümler bu kadar erken olmayacak.

Böyle güzel yürekli, barışı ekmenin bir parçası olmuş arkadaşlarımızı var etmek için bir parça da biz olduk. Ve onlar için diyorum ki:

“Genciz, namı gibi / Ve çatal yürek / Barışa, bayrama hasret / Uykulara, derin, kaygısız, rahat / Otuziki dişimizle gülmeğe/ Doyasıya sevişmeğe, yemeğe.”¹⁰
Genciz biz ve genç olan tüm hakikat arayışçıları ile aynı yüreği taşıyoruz. Bu coğrafyanın boylu boyunca toprağına cesareti ekeceğiz, yüreklilikle çalışacağız, özgürlüğü ekeceğiz. Emegi ve anlamı büyüteceğiz. Güçlü adımlarla yol alacağız. Umuda varız, yeşermeye varız, bin bir emekle var etmeye varız. “Yaşamı ciddiye almaya” varız. Çirkinlikten tek bir tane kalmayınca kadar... Gerçekliği didik didik etmeye varız. İnanacağız. Bizi kim durdurabilir, bizden daha iyi kim başarabilir? Biz yapacağız çünkü hak ediyoruz ve başaracağız. Genciz ve her şeye hazırız. Umuda hasret, özgürlüğe hasret, sevgiye barışa hasret tek bir çocuk kalmayınca kadar, zamana kafa tutarak, genç kalarak tohumlarımızı yeşertmeye varız; sevgi çemberleri tüm dünyayı sarıncaya kadar, yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek varız...

¹⁰ Ahmed Arif'in “Hani Kurşun Sıksan Geçmez Gecedem” şiirinden alıntı.

“O gün gelsin neşemiz tazelensin de gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör
Seyreyle gülü, bülbülü
Çifter çifter aylar gökyüzünde
Her gece ayın on dördü
Kuşlar geçecek damların üstünden
Kuşlar konacak damlara
Kanat seslerini duyup uyanırlarsa
Gene kuşlarla uyusun çocuklar
Olanı biteni anlatma

Hiç görmediğim şey bu
Kurdun gözü yılmış sürüden
Elmanın yarısı soğuk, yarısı sıcak
Ağulu bitkilere dolanmış salkım
Güneşten yağmur boşanacak

Yetsin demir çağının beyliği
Yeni bir gün başlıyor demek
Yeryüzünde korkusuz yaşamak
İki milyar kişiye bir dünya
İki milyar kişiye iki milyar ekmek

Yazık olur bu düş yarı kalırsa
Barış günü insan hakkı yenirse
Köroğlu'nun sözü dinlenmelidir
Sivas ilinin Banaz köyünden
Pir Sultan Abdal dirilmelidir

Ah günüm yetse görmeye seni
Seni övmeye gücüm yetse

*Bariş çağı, altın çağ
Son ozanı ben olayım bu özlemin
Bu özlem bitse*

*O gün gelsin, neşemiz tazelensin de gör
Dünyayı hele sen bir bariş olsun da gör
Seyreyle deli ozanı
Baştan başa sevda, baştan başa tutku
Dili baldan tatlı”¹¹*

¹¹ Melih Cevdet Anday'ın “Olsun da Gör” şiiri

Bir sakura çiçeği hikayesi:

Rozerin ukur

*Öldürölmüş tüm çocuklara,
Ölmeselerdi arkadaşlarımız olacaklara,
Ve canım arkadaşım Rozerin'e...*

*Çocuklar, ilk silah sesinde yaşlanacakmışçasına,
Sıkıca tutuyorlar oyuncaklarını!
Ve bir namluya dönüşeceklerinden kuşkulananarak çiçekler,
Kırmak istiyorlar saksılarını*

Ahmet Erhan

Xemgin Görücü

Baharı ve ölümü koynunda taşıyan çiçek diye anılır sakura çiçeği. Yapraklarının en güzel açıldığı an, yere düştüğü andır aynı zamanda. İşte Rozerin, çok sevdiğini öğrendiğimiz bu çiçeğin hikâyesini paylaşıyordu. Çok şey okumuş, çok şey öğrenmişti ve bahara selam duran bir çiçek gibi 16'sındaydı Rozerin. Ancak bu, yaşamdan koparıldığı yaştı aynı zamanda... Tıpkı bir sakura çiçeği gibi...

“Bugün buradayız ve çocukluk hayallerimize asla sırt dönmedik”

Arkadaşlarımla beraber Diyarbakır sokaklarında hafif adımlarla Rozerin'in hikâyesine yürüyoruz. İçime hisler doluyor. Bir arkadaşımızı, Rozerin'i kaybetmenin hüznü, yıllardır onu ananlar olarak hikâyesinin peşinden gitmenin onuru ve anlamı ile buluşuyor. Fiskaya'dan uzayıp giden Hevsel Bahçeleri'ne bakıyoruz. Uzayıp giden yeşile...Ve belki de tam o an geçmişti içimden: “Bugün buradayız ve çocukluk hayallerimize asla sırt dönmedik.”

Tam da o gün tanıştım Rozerin'le...

Rozerin onu hedef alan bir kurşunla hayata gözlerini yumduğunda 16'sındaydı, ben ise 15'imdeydim. İstanbul'da Lise 2. sınıftaydım. 20 yıllık kısa ömrümde tüm duygularımın böylesine birbirini kemirdiği başka bir dönem hatırlıyorum. Ölümler, ölümler ve ölümler... Savaş tüm çıplaklığı ile ortada, her ölüm daha yası bile tutulamadan yerini bir başka ölüme ve tutulamayan başka bir yasa bırakıyor. Çocuklar... anneler... keskin nişancılar vurmasın diye açılan beyaz bayraklar... zırhlı araçlar... cenazeler... gelmeyen ambulanslar... Ve tüm bunların gerisinde çaresizlikle, korkaklıkla bunları sadece izleyen bir yığın ve o yığının içinde bir ben... Rozerin tam da bu zamanlarda vurulmuştu. Ben tam da o gün tanıştım Rozerin'le...

Henüz 15'imde, yaşarken hiç tanışmadığım Rozerin ile “Sur'da 16 yaşında bir çocuk daha kurşunların hedefi oldu” haberi ile tanıştım. Kaç çocuk böyle tanışmıştır arkadaşıyla... Ben böyle tanıştım işte. Hafızamı zorluyorum, bu haberi gördüğüm âna gidiyorum. Hatırladığım tek şey öfke... Arkadaşlarımızı yaşamdan koparanlara ve onlarla ancak ölüm haberleri ile tanışmamıza neden olanlara duyduğum derinden bir öfke... O kadar çok etkileniyorum ki bu süreçten İstanbul Bağcılar'da bir lisede tüm sınıf arkadaşlarım bu gelişmeleri kahkahalar ve sevinçler eşliğinde duyuruyor ve benim politik görüşümü ve Kürt olduğumu bildikleri için sürekli Cizre bodrumlarını kastederek sınıfta

sistematik olarak “Aşk Bodrum’da Yaşanıyor” adlı şarkıyı açıyorlardı. Elbette ki bu da bir ölümdü benim için... Hem de her gün kendini yineleyen bir ölüm.

Unutmamamız gereken bir şey varsa o da tarihte hiç kimsenin bu dönemin, bu hafızanın utancını bayraklarla örtemeyeceğidir

Okuldan eve döndüğünüzde yas evini hatırlatan bakışlarla size bakan anne, baba ve kardeşler... çünkü öldürülen çocuklar, yıkılan kentler ve Cizre bodrumları öyle çaresizlikler ve o çaresizlikler öyle travmalar yarattı ki... Tam yazının bu kısmında biraz susmak daha çok şey anlatıyor sanırım ama unutmamamız gereken bir şey varsa o da tarihte hiç kimsenin, bu dönemin ve bu hafızanın utancını bayraklarla örtemeyeceğidir.

İşte tam da bu dönemde bir şeye sığınmam şarttı. Ne okulda ne evde ne sokakta ne sosyal medyada nefes alabiliyordum. Neden bilmiyorum ama öldürülen ve yaşıtımlan olan Rozerin’e sığınmıştım. Ondan güç alıyordum. Her ölüm bir yıkıcılık getirir. Ama bazen bir ölüm çok ciddi derecede kurucu da olabilir. Rozerin de benim için böyleydi işte. Bir fotoğrafı ruhumun en üşümüş yanını ısıtıyor ve en korkak yanını cesaretlendiriyor, ümitsizliği iğneyle kuyu kazar gibi söküp atıyor ve yerine ümidi bahşediyordu.

İlla bir ilkbahar olacaksa bu yaşananlardan sonra, bu, arkadaşlarımızın hikâyesinin ve amacının peşinden gitmektir

Belki de bu hissin en büyük nedeni onu yaşıtımlan görmemdi. 1,5 yıl boyunca telefonumun ekranındaydı bu fotoğraf. Onun bu fotoğrafı, bende hep tazelenen acılı bir hafızaya ve aynı zamanda direnişe, ümide sebep oluyordu. Kim

bilebilirdi ki ben arkadaşlarım Medzan ve Yasemin ile birlikte 5 yıl sonra Rozerin'le, bana güç katan arkadaşım ile gerçekten tanışacaktım... İşte belki tam da bu yüzden ben, Medzan ve Yasemin yeniden bir cümleyle soluk katıyoruz hayatımıza: "Biz çocukluk hayallerimize ve arkadaşlarımıza sırt dönmedik." Diyorum ki yaprak değildir insan ve sonbahar mevsimi değildir ölüm. Çünkü ölüm, asla geri vermez aldığı. İlkbahar, ilk cemrenin düştüğü an, insan bir ağacın yaprakları gibi canlanmaz... Ama illa bir ilkbahar olacaksa bu yaşananlardan sonra, bu, arkadaşlarımızın hikâyesinin ve amacının peşinden gitmektir. Ben biliyorum ki ancak bu hisler öldürebilir ölümü ve inşa edebilir yaşamı, anlamı...

Konuşmaya devam ettikçe peşinden gittiğimiz hikâye açığa çıkıyor

Rozerin'i tanımak için evlerine gittiğimiz gün hepimiz için çok heyecanlı olmuştu. Mahalleye doğru yürüdüğümüzde Rozerin'in babası Mustafa Abi bizi karşılıyor. Çok tanıdık bir yüz Mustafa Abi. Çünkü Rozerin'in cenazesini ararken o süreci beş ay boyunca medyadan yakından takip etmiştim. Evlerine doğru yürüyoruz. Mustafa Abi ile eve doğru beş dakika yürüdüğümüz süre boyunca Rozerin'in hikâyesinin büyük bir kısmının da çocukların oyun, kahkaha seslerinin geldiği bu sokaklarda geçtiğini hissediyorum. Müstakil bir evin üst katına doğru ilerliyoruz. Rozerin'in annesi Fahriye Anne ile selamlaşıyoruz. İçimizdeki burukluk Mustafa Abi ve Fahriye Anne'nin sıcaklığı ile yerini anlamlı bir huzura bırakıyor. Konuşmaya devam ettikçe peşinden gittiğimiz hikâye açığa çıkıyor. Fahriye Anne yan odaya gidip poşet dolusu belgeyi, resimleri yazıları getiriyor; hepsi Rozerin'e ait... Yazılarıyla Rozerin, çektiği fotoğraflarla Rozerin, eğitim hayatındaki başarıları ile Rozerin, ressam Rozerin, şair Rozerin... Hepsi ile tanışıyoruz. Tabii biz de çok heyecanlanıyoruz. Ve belki de Rozerin'in hikâyesinin bir noktasını bile kaçırmama telaşı içinde ses kayıt cihazımızı açıyoruz. Belgeleri çekmek için izin istiyoruz...

Onlarca yazısı var Rozerin'in, çizdiği onlarca resim, çektiği onlarca fotoğraf ve okuduğu kitap... Ama her şeyden önce onun heyecanını, enerjisini aktararak başlamalı onu anlatmaya... Eminim ki Rozerin'in heyecanını en iyi aktaracak olan yine kendisidir. Fahriye Anne'nin bizlere gösterdiği kâğıtlardan birinde Rozerin'in, babası Mustafa Abi'yle köyleri Heridan'a giderken yazdıklarını görüyoruz, yolculuğu anlatmaya şöyle başlamış:

Ben bu projedeki amacı en iyi şekilde anlamak, bunu gerçekten görüp yaşamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek heyecanıyla köyümüze yani yemyeşil bir doğa harikası olan herida diğer bir adıyla kırkpınara doğru yol aldık. Yolculuğumuz arabaya binerek başlar. Arabayla gidiyoruz çünkü yolda karşılaşılabileceğimiz diğer harikaları kaçırmak istemeyiz. Şehirden yavaş yavaş ayrılırken; o koca koca güzelim güneşin önüne geçip bizi güneşten mahrum eden binalar gitgide azalıyor; ve önümüzdeki adeta bir gelinin bembeyaz duvağı gibi karlı dağların güzelliğini daha iyi görebiliyorduk. Köye yaklaştığımız sıralarda yeşillikler artıyor. Kuş civıltıları ve şırl şırl akan şelalelerin, derelerin sesleri kulağımızda müthiş bir müzik keyfi yaratıyordu. Böyle müthiş güzelliklerin şehirde görülmesi kesinlikle imkânsızdı. Bu sebeple bu muhteşem güzelliklere olan özlemimizi, dinleyerek ve o mis gibi çiçek kokularını koklayarak gideriyorduk.

Bence bu projedeki amacı en iyi şekilde anlamak, bunu gerçekten görüp yaşamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek heyecanıyla köyümüze yani yemyeşil bir doğa harikası olan herida(n) diğer bir adıyla kırkpınara doğru yol aldık. Yolculuğumuz arabaya binerek başlar. Arabayla gidiyoruz çünkü yolda karşılaşılabileceğimiz diğer harikaları kaçırmak istemeyiz. Şehirden yavaş yavaş ayrılırken o koca koca güzelim güneşin önüne geçip bizi güneşten mahrum eden binalar gitgide azalıyor ve önümüzdeki adeta bir gelinin bembeyaz bir duvağı gibi karlı dağların güzelliğini daha iyi görebiliyorduk. Köye yaklaştığımız sıralarda yeşillikler artıyor. Kuş civıltıları ve şırl şırl akan şelalelerin, derelerin sesleri kulağımızda müthiş bir müzik keyfi yaratıyordu. Böyle müthiş güzelliklerin şehirde görülmesi kesinlikle imkânsızdı. Bu sebeple bu muhteşem güzelliklere olan özlemimizi, dinleyerek ve o mis gibi çiçek kokularını koklayarak gideriyorduk.

Rozerin bir çocuk olarak tüm güzelliklerin ve çirkinliklerin farkında... akan derenin... kokan çiçeğin... güneşi perdeleyen betonun ve en önemlisi güneşin...

Elbette büyük bir hikâyenin ve anlamın peşindeydik ama bu kadar güçlü bir kişi olan Rozerin'le tanışmak ayrıca çok büyüdü. Açıkça diyebilirim ki 16 yaşında bir kişi için müthiş bir bilgisi ve yeteneği var Rozerin'in. Zaten Mustafa Abi ve Fahriye Anne bizim bu şaşkınlığımızı kurdukları cümlelerle derinleştirecekler ve bizi arkadaşımız Rozerin'le şu sözlerle tanıştıracaklardı.

“Rozerin çok açığözlüydü”

Önce annesi başladı: “Rozerin çok açığözlüydü. Ben o kadar açığözlü değilim.” (Anne yazı, resim, hukuki sürecin belgeleri, fotoğrafların olduğu kalın bir poşet getirip yavaş yavaş bize göstermeye başlıyor.) “Bu yazılar onundur. Bu onun yazdığı hikâyeye... Babası internetten de Rozerin’in çok güzel yazılarını çıkardı. Onun okul karnelerini de hep saklamıştım. Bu onun hastane raporları, Rozerin kalp hastasıydı. Çocukluktan beri ritim bozukluğu vardı. Kronik kalp hastasıydı. Babası ona fotoğraf makinesi aldı. Baktık ki çok meraklıdır, onu Sertaç Hoca’nın (fotoğraf kursu hocası) yanına gönderdik.”

Rozerin'in Çizdiği İlk Resim

Rozerin'in Çizdiği İbibik Kuşu

“Resim yapmaya da ilkokulda başladı”

“Resim yapmaya da ilkokulda başladı. İlk defa şu eli çizdi, ondan sonra bir ibibik kuşu çizdi. Ben ne desem onu yapardı, soyağacı da çizmişti. Bir at çizmişti, okul büyütüp çerçeveletmişti. Okul girişinde halen fark edersiniz, okulun duvarlarında eşek çizmiş, ördek çizmiş; o çizmiş...” (Anne ağlıyor.)

“Okumayı çok çok seviyordu, çok okurdu”

“İlkokulu bitirdi, ortaokul birinci sınıfa başladı. Götürdüm kızım dedim ki sana bir pantolon bir şeyler alalım. Bana dedi ki bunun yerine kitap al. Hasanpaşa Hanı'nın oradaki kitapçıdan kitap almıştık. Okumayı çok çok seviyordu, çok okurdu, Gılgamış Destanı var, onun hepsini okudu. Bir tane de şiiri vardı.

İnternette bir şiir okuduğu video da var.” (Rozerin bir etkinlikte Nâzım Hikmet’in “Yaşamaya Dair” şiirini okuyor.)

“Böyleydi işte, yazdığı yazılar var. Küçük bir kızın üstüne hikâye yazmış: Kızın annesi kanser olmuş, babası ölmüş. Kız hem annesine bakıyor hem çalışıyor. Hem okul okuyor, bir binanın bodurum katında oturuyor. Öyle bir öykü yazmıştı.”

“Kendi üstüne yazmış aslında”

“Bir öyküsü daha vardı. Küçük kız varmış, kendi üstüne yazmış aslında. Bir mahallede oynarken kızın parası yokmuş, poşetin içine bezler koyup top yapıp oynuyorlarmış. Küçük kız annesinden salça ekmek istemiş. Annesi gel, ben sana yemek hazırlamıştım demiş. Rozerin öyküyü okuduktan sonra dedi ki ana bu küçük kız kimdir? Kim olacak Rozerin’dir dedim. Nereden biliyorsun diye şaşırmıştı. Dedim ki nereden bileceğim, kendini anlatmışsın.” (Anne gülüyor.)

“Anne, ben yükselmek istiyorum”

“Diyordu ki anne, ben yükselmek istiyorum. Kızım derdim: yavaş yavaş; basamak basamak... birden yükselemezsin. Bazen gelir, şu dersten düşük aldım, derdi. Kızım bu hafta çalış derdim; çalışırdı, gelirdi ve ‘Ana yüksek aldım’ derdi.”

“Ben her şeyi ondan öğrendim”

“Ben her şeyi ondan öğrendim. Ben bir şey bilmiyordum. O büyüdü ben her şeyi ondan öğrenirdim. Bak bunların hepsi onun çizimidir. Her şeyi yapmayı biliyordu. Çocuklara kuaförlük de yapardı. Gülşah’ın (Rozerin’in kardeşi) saçını yapardı. Kuaför gibiydi de çeşit çeşit saç yapardı. Onun sınıfındaki kişilerin matematikleri düşüktü. Onları getirirdi, burada ders verirdi, o kız şimdi üniversiteyi kazandı. Bu çocuklara, Gülşah’a, Baran’a, Murat’a, bütün kuzenlerine gelin derdi, ders verirdi. Kâğıtlar, programlar hazırlardı. Derdi ki bu saatte bunu, şu saatte bunu yapacağız.

Ona harçlık verirdik. O parayı harcamazdı, para vermemek için okula yaya gidip gelirdi. Ay başında bakardık ki o parayı toplayıp bize geri verip destek olurdu. Ne verirsen ver cebinde kalırdı.”

Fahriye Anne aktardıkça saklı kalan hikâyenin büyüklüğünden korkuyorum. Biz de Rozerin gibi bin bir zahmetle yoksul mahallelerimizden kalkıp okullarımıza giden çocuklardık. Ancak Rozerin tüm zahmeti aşacak bir akli ve yüreği taşımış her zaman. Bilgi ve anlam içinde olmuş. Fotoğrafları, çizimleri, yazıları, hikâyeleri ve başarıları ile bir bütün Rozerin... Bizim arkadaşımız... Onu tanıdıkça omzumuzdaki amaçlarımızın katlandıkça katlandığını hissediyorum. Çünkü Rozerin'i yaşatmak onun verdiği emeği de yaşatabilmek demek. Bunun ne kadar büyük bir irade ve anlam gerektirdiğini tanıştıkça daha fazla hissediyoruz. Ama yine de bize verdiği enerji o yükü hafiflettikçe hafifletiyor. Bu durumun farkına sadece biz varmamıştık tüm çevresi ailesi öğretmenleri ve arkadaşları da bunun bilincindeydi. Mustafa Abi ve Fahriye Anne'den dinliyoruz çevrenin bu farkındalığını.

“Biz Rozerin’le baş edemiyoruz, onu çok bilgili kişilerin yanına götür”

Önce annesi başlıyor anlatmaya: “Ortaokul son sınıftaydı öğretmenleri bizi çağırdı dedi ki biz Rozerin’le baş edemiyoruz, onu çok bilgili kişilerin yanına götür, yoksa kafayı yer. Ben de kime götüreyim diye sordum. Doktor, avukat vb. yanına götür demişti öğretmeni. O dönem akrabamız Avukat Reyhan Baydemir’in yanına, bürosuna götürdüm. Akşama kadar büroda kaldı. Ondan sonra Reyhan dedi ki, Rozerin avukat olacak. Benim yanımda staj yapacak. Tabii çok uzun saatler konuştular. Rozerin çok rahatladı. Eve geldi yine sıkıntısı başladı. Bu sefer tıp fakültesine bir doktorun yanına götürdüm. Doktor bana ulaştı dedi ki yanında aciz kaldım, o benden daha bilgili! O kadar bilgiliydi.”

“Ben avukat olmayacağım, ben psikolog olacağım”

“Sürekli derdi ki anne ‘Ben bir başarıya ulaşmalıyım. Millete konuşayım, onlara anlatayım, onlara yardım edeyim, yoksullara yardım edeyim.’ Ben de derdim ki kızım yavaş yavaş... Aceleci olma, sen şimdi direkt doktor olmak istesen olur musun olamazsın, o zaman yavaş yavaş... Derdi ki “Ana ben çok aceleciyim...” İlk avukat olmak isterdi, sonra geldi dedi ki anne ben avukat olursam haksız biri gelse para veriyor, dışarı çıkarmasam parasını yersem günah, onu dışarı çıkartsam günah... ben bunu yapamam. ‘Ben avukat olmayacağım, ben psikolog olacağım’ dedi.”

“Bizimle arkadaştı”

Mustafa Abi ise bir anı aktarıyor: “Bizimle arkadaştı. Onun çocukluğunu görmedim diyebilirim. İlkokul çağlarından beri böyleydi. Bir gün haberde Filistin haberleri çıktı. Lanet okudum İsrail’e. Haber bitince televizyonu kapattı, baba diğer tarafa gel bir şey konuşacağız, annemin yanında konuşmayalım dedi. Sonra diğer tarafta, sen niye lanet okudun Filistin’in geçmişini biliyor musun... Ben de anlattım kısaca, ‘Topraklarına el koymuşlar savaşıyorlar’ dedim; dedi ‘Baba bilmiyorsunuz, lanet okuyorsunuz onlar atalarının suçunu hâlâ çekiyorlar, atalarını sorgulamalılar lanet okunacak kendileridir. Daha henüz 6. sınıftaydı o yaştaki bir çocuğun bunları araştırması... Ona çocuk da diyemiyordum ki!”

Rozerin'in Objektifinden Bir Çekim

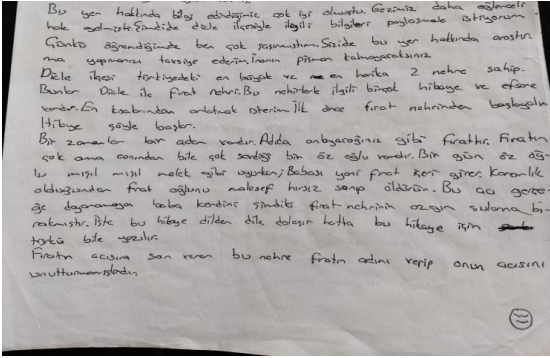
Rozerin'in Objektifinden Bir Çekim

“Böylece o muhteşem Dicle Nehri bir peygamberin izinden yaratılır”

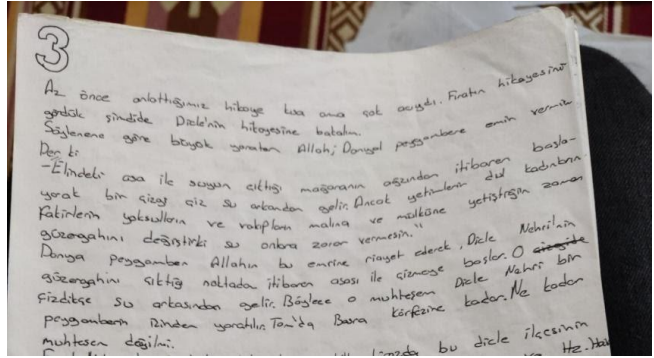
Rozerin, Heridan köyüne gittiği sırada Dicle ilçesi ve Ortadoğu'da Mezopotamya'nın iki anlamlı nehri de karşısına çıkmış. Fırat ve Dicle... Bunlar üzerine de yazmış Rozerin... ben ilk defa Rozerin'den öğrendim Dicle ve Fırat'ın hikâyelerini. Belki bu sular bize istediklerini, hafızalarını aktaramıyor ama Rozerin bu iki nehrin hikâyesini kendi kaleminden aktarmış:

Dicle ilçesi Türkiye'deki en büyük ve en harika iki nehre sahip. Bunlar Dicle ile Fırat Nehri. Bu nehirlerle ilgili birçok hikaye ve efsane vardır. En kısılarından anlatmak isterim. İlk önce Fırat nehrinden başlayalım. Hikaye şöyle başlar. Bir zamanlar bir adam vardır. Adı da anlayacağınız gibi Fırat'tır. Çok ama canından bile çok sevdiği bir öz oğlu vardır. Bir gün öz oğlu mişıl mişıl melek gibi uyurken; babası yani Fırat içeri girer. Karanlık olduğundan Fırat oğlunu maalesef hırsız sanıp öldürür. Bu acı gerçeğe dayanamayan baba kendini şimdiki Fırat Nehri'nin azgın sularına bırakmıştır. İşte bu hikaye dilden dile dolaşır hatta bu hikaye için türkü bile yazılır. Fırat'ın acısına son veren bu nehre Fırat'ın adını verip acısını unutturmamışlardır.

Az önce anlattığımız hikâyeye kısa ama çok acıydı. Fırat'ın hikayesini gördük. Şimdi de Dicle'nin hikayesine bakalım. Söylenene göre büyük yaratan Allah; Danyal peygambere emir vermiş. Der ki "Elindeki asa ile suyun çıktığı mağaranın ağzından itibaren başlayarak bir çizgi çiz, su arkandan gelir. Ancak yetimlerin, dul kadınların, fakirlerin, yoksulların ve vakıfların malına ve mülküne yetiştiğin zaman güzergahını değiştir ki su onlara zarar vermesin." Danyal peygamber Allah'ın bu emrine riayet ederek, Dicle Nehri'nin güzergahını çıktığı noktadan itibaren asası ile çizmeye başlar. O çizdikçe su arkasından gelir. Böylece o muhteşem Dicle Nehri bir peygamberin izinden yaratılır. Tam da Basra Körfezi'ne kadar. Ne kadar muhteşem değil mi?"

Rozerin'in Kaleminden Dicle Ve Fırat

Rozerin'in Kaleminden Dicle Ve Fırat

Rozerin halen bana, arkadaşlarına çok şey öğretmeye devam ediyor. Dicle ve Fırat'ın hikâyesini de bana o öğretti şimdi. Ama en çok dikkatimi çeken Fırat'ın hikâyesi, acısı oluyor. Çünkü hepimize daha tanıdık geliyor bu. Rozerin de 16'sında olmasına rağmen buna benzer ciddi bir acıyı yaşamış. Arkadaşı Ruken'in çatışma sürecinde katledilmesi onda büyük tesirler yaratmış, Mustafa Abi ve Fahriye Anne Rozerin'in bu ölüme tepkisini şöyle anlatıyordu:

“Anne Ruken rüyama geliyor; bana, gel diyor Ruken beni bırakmıyor anne”

“Ruken vardı arkadaş, savaşta öldü. Ağlıyordu, anne diyordu: ‘Dünyada bir tek büyük arkadaşım vardı.’ Rozerin ile bileklik de örmüşlerdi. ‘Ana o bana yapmış’ diyordu. Ölümden sonra Rozerin, annesini, abisini, kardeşini, babasını hiç kimseyi dinlemiyordu, tanımiyordu. ‘Anne Ruken rüyama geliyor; bana, gel diyor

Ruken beni bırakmıyor anne' diyordu. Öptüm biraz, kucağımda uzandı. Üstüne biraz okudum, rahatladı," diyor annesi.

Babasına göre de bu ölüm Rozerin'i bitirmiş: "Rozerin'i bitiren bu ölümdü. O kadar yakın bir arkadaşı hayatını kaybedince çok çok etkilendi. Bu ölüm onu hepten onu bitirmişti. Her şeyi boş verdi."

Ruken'in öldürülmesi Rozerin'i, Rozerin'in öldürülmesi ise beni çok derinden sarsmıştı. Ortadoğu'da özellikle Kürt olarak onurluca yaşamının böyle sürekli bedelleri var. Ancak bu topraklarda yüzyıllardır can verenleri sadece bu mağduriyet içinde ele almak doğru olmasa gerek. Onlar aynı zamanda kendi varlıkları ve onurları için direnmiş insanlar... Eğer direniş olmasaydı, bu zulüm de olmazdı. Topraklarımız yüz yıldan fazladır ölümlerin yurdu ise bu aynı zamanda canlarını onurlarına siper etmiş insanların, direnişlerin yurdu olmasındandır. Mustafa Abi'nin deyişiyle Rozerin bir savaşçı değildi, sivildi. Ama gelişen süreç onları bu duruma mecbur bıraktı.

"Rozerin'i de o dönemde bir arkadaşının ölümü çok fazla etkiledi"

Babası anlatıyor: "O süreç başladığı dönemde insanlarda biraz korku vardı. Devlet o şekilde şiddetle geldiği vakit halk gerçekten de böylesine bir şiddeti beklemiyordu. Tabii o sürece kadar halk toplumsal gösterilerini, etkinliklerini rahatça yapıyordu. Yediden yetmişe kadar herkes kendini rahatça ifade ediyordu. Ancak o süreçte özellikle devletin, kolluğa açık bir yetki olarak "vurabilirsin" yetkisi vermesi sonucu her şey değişti. 5 Haziran'da miting oldu burada ve o miting ve sonrasında çok insan öldü. Hemen ondan sonra şehir savaşları başladığı vakit azıcık bir toplanmada halk artık biber gazı ve tazyikli su vb. ile değil doğrudan silahla hedef alınıyordu ve özellikle gençler hedef alınıyordu. Herkes içindeydi önceden ama sonradan tabii halk kendisini geri çekti, önce çocuklarını sonra kendini geri çekti. Ama bazı insanlar ise bu süreçte sorumluluk hissetti. Hazır olmasalar bile kendilerini mecbur hissettiler. Çünkü o şiddeti görünce mecbur hissettiler. Rozerin de bu kişilerden biriydi. Hiçbir şekilde bir savaşçı değildi. Sadece okuduğu kitapları, araştırdıkları, konuştuğu insanlardan duydukları... böyle bir bilinci vardı. Ama o dönem kadın genç çocuk, yaşlı olsun olmasın şiddetin yönelimi çok yoğun olduğundan gençler ve çocuklar asla kabul edemiyordu, sindiremiyorlardı. Şiddeti yapanlar ise bu şiddeti medyaya da koyuyordu. Örneğin, Hacı Lokman Birlik'e yapılanlar vb. Rozerin'i de o dönemde bir arkadaşının ölümü çok fazla etkiledi."

Arkadaşlarımızın hikâyelerini öğrenmeye karar vermemiz tesadüf değildi. Ciddi bir karardı bu. Çünkü şu soru bizi sarsıyordu: “Öldürülseydik en çok hangi yönümüzün bilinmesini isterdik, en çok neyi aktarmak isterdik sonrakilere.” Dicle ve Fırat gibi anlamlı nehirlerin, güzel dağların ve aşkların, destanların ve dengbejlerin olduğu bu topraklar aynı yazmanda yüz yıldan fazladır ölümler ve katliamlar ve direniş hafızasıyla dolup taşıyor. Ve belki de tesadüf olan tek şey bizim ölmememizdir. O yüzden biz aynı zamanda “öldürülemeyenler” olarak öldürülenlerin hafızası olmak, amacını taşımak ve hesaplarını da sormak zorundayız. Umuda dair söylenen olumlu olumsuz çok şey olsa da biz umut ekmekte kararlıyız. Fakat ancak anlamın ve emeğin ördüğü bir umut gerçek umut olabilir. Ancak böyle yaşatabiliriz yaşamdan koparılan tüm insanlarımızı.

Rozerin kendisine ait en çok nelerin bilinmesini isterdi bunu öğrenmeye çalışıyoruz. Neleri sevdiğini, nelerden hoşlandığını soruyoruz. Çünkü arkadaşlarımız, halkımızın çocukları sadece öylesine bir haber değiller. Onlar sevdikleri renkler, yemekler ve mekânlarla, oyunlarıyla ve arkadaşlarıyla koskoca birer hikâyeye...

“Anne bana küçüklüğümü anlat”

Annesi aktarıyor: “Kuzenlerini çok seviyordu. Onlara çok yardımcı oluyordu, ders veriyordu. Arkadaşlarını ve ailesini çok seviyordu. Evde bana yardım etmeyi çok severdi. Kronik rahatsız olduğundan iş konusunda ona kıyamazdım. O da genelde benimle muhabbet etmeyi severdi. Bana sürekli ‘Anne bana küçüklüğümü anlat’ derdi. Bende mor bir atleti vardı küçüklükten, ona getirir gösterirdim onu, her şeyini...”

Resimle uğraşıyordu, okul hayatı çok başarılıydı. Fotoğrafçılıkla ilgiliydi. Tarihi çok seviyordu. Geçmişini araştırmayı... Bak Sertaç’ın sayfasına gir, Diyarbakır’da ne kadar tarihi yer varsa fotoğrafını çekmiş. Yazdığı şiirler var. Öyküler de yazmış. Yabancı müzikler dinlemeyi de çok seviyordu.

Sakura ağacı

Sevdiği bir ağaç, çiçek var mıydı diye sorduğumuzda Mustafa Abi yanıtlıyor: “Sakura ağacı diye bir ağaç var, onun hikâyesi vardı. Onu çok seviyordu. Ağaç büyüyor ama yeşerdiği gibi düşüyor.” Fahriye Anne de ekliyor: “Onun dışında bir

yazarın yazdığı avatarın yaşam ağacı vardı. Bu ağacın hikâyesinden de etkilenmiş. Onu çizmiş de...”

Mustafa Abi ve Fahriye Anne sakura çiçeğini (Prunus ağacının çiçeği) çok seviyor deyince de çok şaşırıyorum. İlk defa duyuyorum bu ağacı: Eve gidince büyük bir telaşla bakmışım bu çiçeğe ve çok berrak bir şey vardı... Rozerin çok sevdiği çiçeğin hikâyesini paylaşmıştı. Şöyle yazmıştı internette:

“Sakura Japon kültüründe büyük öneme sahip bir çiçektir. Çiçekleri ağır ağır açar ama çok çabuk dökülür. Hem hayatın başlangıcını yani baharı müjdelere, hem de kaçınılmaz sonunu simgeler. Koynunda ölümü ve baharı birlikte yaşatan prunus ağacının çiçeklerine verilen isimdir Sakura”

İşte Rozerin de böyleydi. Dolu dolu bir 16 yıl geçirmişti. Ancak hayatının en dolu döneminde yaşamdan koparıldı. Belki Rozerin en çok bu sevdiği çiçekle ele alınmalı diye hissettim... Yazımın başlığı da böyle oldu. Rozerin ve öldürülen diğer arkadaşlarımızın bu ağaçtan farkı şuydu ki: Onlar koynunda ölümü değil sadece baharı ve yaşamı taşıyordu. Bu topraklarda ölümü taşıyan ve kusanlar ise çocuklarımızı, arkadaşlarımızı yaşamdan koparanlar oldular.

“Biz okulda oturduğu sırasına gül koyduk, bir sene boyunca kimse oturmadı”

Mustafa Abi, Rozerin için “Gülleri de çok severdi” diyor. Hatta yıllar sonra Rozerin’in arkadaşları gelip şunu da demişler Fahriye Anne’ye, “Biz okulda oturduğu sırasına gül koyduk, bir sene boyunca kimse oturmadı.”

Rozerin’i konuşmaya, hem annesi hem de babasının aktardıklarıyla onu hatırlamaya devam ediyoruz.

“Sokak çatışmaları yeni başladığında korkudan sokağa çıkmazdı”

Babası: “Ünlü bazı müzikçileri çok severdi, defterine yapıştırmış. İngilizceyi de çok severdi. Çok korkaktı ama bir o kadar hırslıydı. Sokak çatışmaları yeni başladığında korkudan sokağa çıkmazdı. Rozerin her yaşa göre kendini hazırlayabiliyordu. Çocukların içinde derdin ki aynı bir çocuk gibiydi. Yetmiş yaşındaki kişiyle ise derdin ki aynı yaşıydı.”

“En sevdiği renk mordu”

Fahriye Anne ise şunları ekliyor: “Kızartılmış eti, kırmızı eti çok severdi. En sevdiği renk mordu, bak orada mor elbise çizmiş, orada da mor bir saç var.”

Annenin BahsEttiği Mor Çizimler

Annenin BahsEttiği Mor Çizimler

“Toplumunu seviyordu”

Sevdiği bir oyun var mıydı sorumuza Mustafa Abi cevap veriyor: “Bir oyun vardı oyun kâğıtları vardı ellerinde akşama kadar oynarlardı. Vücut becerisi de gerektiren bir oyundu. Bir bezdi, bez parçaları üstünde renkli renkli şeyler vardı. Beyaza elini koy sarıya ayağını koy... Bir yarışmayı kazanmıştı. O oyunu da oradan kazanmıştı.” (Twister oyununu kastediyor.) “O oyunu kaldırmıştım, hâlâ bendedir. Satranç oynamayı da çok seviyordu.”

Fahriye Anne ise tebessümle şunları anımsıyor: “Yerelde oynadığımız bir halay var, onu oynamayı da çok fazla seviyordu.” (Halayın müziğini mırıldanıyor gülerek). “O halayın da bir müziği vardı. Ben tabii her bölümünü bilmiyordum. Sadece wey lo lo le, wey lo lo le... Bana sen söyle ben oynayayım derdi. Hepsini bilmezdim, yine de söyledim o da oynardı.”

Sevdiği mekânı, sporu, hayvanı konuşmak istediğimizde Mustafa Abi şunları anımsıyor: “Spor dalı olarak atletizme çok ilgiliydi. Gitmekten çok hoşlandığı mekân kırsal kesimdi.” Fahriye Anne ise şunları ekliyor: “Sporu çok seviyordu. Mekik çekiyordu bazen ağacı tutup. Tabii kalp rahatsızlığı vardı. O yüzden sorun oluyordu, engel oluyorduk. Arkadaşlarının evine gidip arkadaşlarına ders vermeyi çok seviyordu. Hasanpaşa Hanı’nı çok seviyordu. Toplumunu seviyordu, sürekli toplum içinde bir şeyler yaratmak, çocuklara bir şey öğretmek, bir şey bırakmak istiyordu. Birinin bir sıkıntısı varsa mutlaka gidermek istiyordu. Köpek ve kedileri çok seviyordu. Bir kedisi de vardı: İsmi Terabithiydi.” Anne bunları aktardığı sırada Rozerin gibi ressam olan kardeşi Gülşah, Rozerin’in kedisinin ismini bir filmde almış olduğunu söyledi: “Rozerin kedisinin ismini Terabithia Köprüsü filminden almış.”

“Çok güzel bir gülüşü vardı... şakacıydı, çok şakacıydı”

Her insanın dikkat çeken bir yanı vardır elbette. Arkadaşlarımıza dair en merak ettiğimiz sorulardan birisiydi bu. Fahriye Anne “Çok güzel bir gülüşü vardı” diyerek Rozerin’in birçok fotoğrafa yansıyan gülüşünü anımsıyor. Mustafa Abi ise, Rozerin’in şakacı yönünü anımsıyor: “Şakacıydı, çok şakacıydı ama ciddi olduğu zaman da çok farklıydı. O ciddiyeti ne yaparsan yap asla bozduramazdın. Bir düşünceye dalmışsa kafası bir yere takılmışsa, bir şaka yaparsan farklı şekilde davranırdı. Ciddiyeti asla bozulmazdı.”

“Fotoğraf makinesi nerde görsem aklıma geliyor...”

Mekân ve nesne... Belki de bir hafızayı en çok diri tutan şeyler... Öldürülen çocuklara ilişkin bu çalışmada anımsatan mekân ve nesneye değinmek çoğu yerde sormadığımız bir soru oldu. Örneğin Cizre’de 12 yaşında katledilen Cemile’nin ailesine yöneltilmedi bu soruyu. Çünkü nesne ve mekân bazen öldürülme biçimlerini hatırlatan ve öldürülme ânına kadar götüren bir anımsamaya neden olarak mağdurlar üzerinde işkence etkisi yaratabiliyor. Bu soruyu nadiren doğrudan sorabildik ve sorabildiğimiz yerlerden biri de Rozerin’in evi oldu.

Fahriye Anne mekân ve nesnelerin anımsattıklarına dair şunları söyledi: “Dağkapı Meydanı hatırlatıyor. Çok oturduk orada, çok oturduk... Dağkapı’daki gülüşünü unutmuyorum. Gri pantolonu ve beyaz spor ayakkabısını unutmuyorum. Fotoğraf makinesi nerde görsem aklıma geliyor... Babası

makinesini Rozerin'in yaşlarındaki bir kız çocuğuna hediye etti yakın zamanda..." Mustafa Abi de "Çok hatırlatan mekân son gittiği okul Cumhuriyet Anadolu Lisesi; orayı görünce, o semte ne kadar gitsem içim buruk geçiyor" diyerek ekleme yaptı.

Mustafa Abi ve Fahriye Anne'yi dinledikçe Rozerin'in ne kadar güzel bir anne babaya sahip olduğunu da hissediyorduk. Çocuklarının dinlediği müzikten, sevdiği mekânlara, çiçeklere, ağaçlara uzanan hikâyesini anlatırlarken, duydukları sevgi kendini her şeyiyle hissettiriyor. O kadar ki aileye şu ilginç cümleyi kuruyorum: Rozerin'in kendisine, onunla ilgili hafızanıza bu kadar güzel yaklaştığınız için arkadaşımız Rozerin adına biz teşekkür ediyoruz.

"Haksızlığı hiçbir zaman kabul etmezdi... Hele ki bir erkek bir kadına haksızlık yaparsa asla"

Rozerin'le ilgili dikkatimi çeken en önemli noktalardan biri de kadın özgürlüğü konusundaki duyarlılığı oluyor. Daha eve yeni girdiğimizde Fahriye Anne'nin önümüze serdiği yazılardan biri de Rozerin tarafından kaleme alınan "Bilginin cinsiyetçiliği" adında bir sayfalık yazıydı. Konuşma boyunca da ara ara bunu hatırlayıp hafızamızda koruduk.

Babası kızının bu konudaki duyarlılığını şöyle aktardı: "Bir gün 'Baba bana bu kitabı alır mısın?' demişti, ben de dedim ki beraber gidip alalım. İlk defa gördüm, bir kitap için bu kadar sevindiğini... Kitap Jineoloji adındaydı. (Kadın Bilim ve Kuram Dergisi.) Siyasi olduğunu biliyordum. Birçok benzer şey okurdu ama neden o kitaba çok daha fazla sevinmişti anlamadım. Haftada mutlaka bir iki kitap bitirirdi. Okuldaki tüm arkadaşlarını da o okumaya sevk ederdi. Ben, benim çocuğum olduğu için övmüyorum. Ama çok farklıydı. Onla oturup konuştuğum zaman sanki bir çocuk değil de eşit yaştaymış gibiydi. Konuşması, hitabı, karşısındakine bakışları..."

Annesi devralıyor sözü: "Rozerin tüm haklarını bilirdi. Haksızlığı hiçbir zaman kabul etmezdi. Büyüdüğü andan itibaren babası korkusundan bana bir çit diyemezdi. Küçük bir şeyde bile bir ses çıksa seslenirdi: Babaaaa! Babaaa! Baba tamam derdi." (Gülümsüyor.)

“Her şey insanın yüreğinde ve beynindedir diyordu”

Rozerin her şeyiyle büyük bir kavrayışa sahip bir insan. Babasının deyişiyile “Asla tek yönlü değildi araştırma ruhuyla işe yaklaşırdı. Genel okurdu.” Mustafa Abi, Rozerin’in bir dönem dini kitaplara da yöneldiğini İncil, Tevrat, Kuran, Zebur’un Türkçe açıklamalarını okuduğunu da aktarıyor. “Son döneminde kutsal kitapların meallerine, ilmihallerine falan da yönelmişti. İncil, Tevrat, Kuran, Zebur; bunların Türkçe açıklamalarını okumuştur. Yazılarında da dikkat ederseniz onların çok da önemli olmadığını, insanın önemli olduğunu söylüyor. Her şey insanın yüreğinde ve beynindedir diyordu bu okuduklarından sonra...” Rozerin o kadar kutsal metin okuduktan sonra insanlığın ayeti olabilecek bir şey söylemiş: Her şey insanın yüreğinde ve beynindedir...

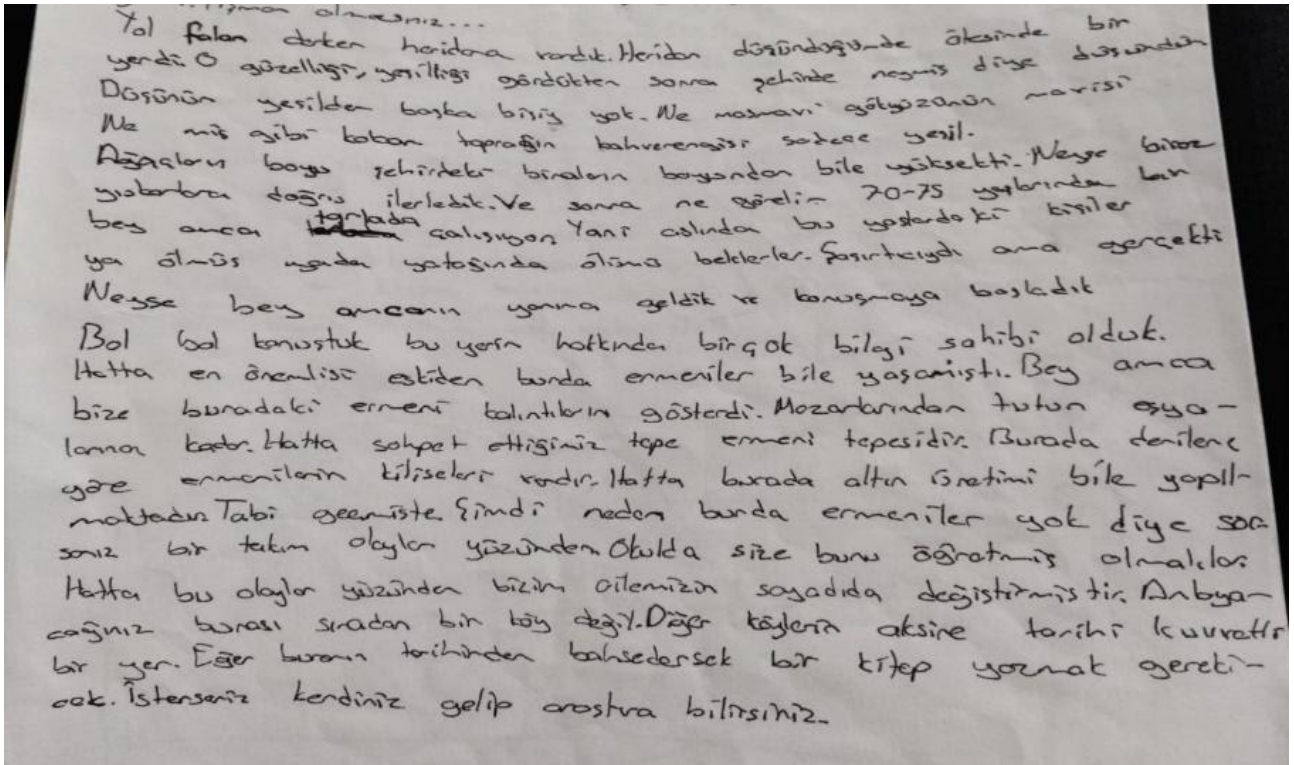
“Ne masmavi gökyüzünün mavisi ne mis gibi kokan toprağın kahverengisi sadece yeşil”

Rozerin babası ile Heridan’a ulaştığında doğasından, yeşilinden müthiş etkilenmiş. Ama aynı zamanda köyün tarihini, buranın 100 yıl önce yerlileri olan Ermenilerin neden köyde olmadıklarını da sorgulamış yazısında:

Yol falan derken Heridan’a vardık. Heridan düşündüğümde ötesinde bir yerdeydi. O güzelliği, yeşilliği gördükten sonra şehir de neymiş diye düşündüm. Düşünün yeşilden başka bişiy yok. Ne masmavi gökyüzünün mavisi ne mis gibi kokan toprağın kahverengisi sadece yeşil.

Ağaçların boyu şehirdeki binaların boyundan bile yüksekti. Neyse biraz yukarılara doğru ilerledik. Ve sonra ne görelim 70-75 yaşlarında bir bey amca tarlada çalışıyor. Yani aslında bu yaştaki kişiler ya ölmüş ya da yatağında ölümü beklerler. Şaşırtıcıydı ama gerçektir. Neyse bey amcanın yanına geldik ve konuşmaya başladık. Bol bol konuştuk bu yer hakkında birçok bilgi sahibi olduk. Hatta en önemlisi eskiden burda Ermeniler bile yaşamıştı. Bey amca bize buradaki Ermeni kalıntılarını gösterdi. Mezarlarından tutun eşyalarına kadar. Hatta sohbet ettiğimiz tepe Ermeni tepesidir. Burda denilene göre Ermenilerin kiliseleri vardır. Hatta burada altın üretimi bile yapılmaktadır. Tabii geçmişte. Şimdi neden burda Ermeniler yok diye sorsanız birtakım olaylar yüzünden. Okulda size bunu öğretmiş olmalı. Hatta bu olaylar yüzünden bizim ailemizin soyadı da değişmiştir. Anlayacağınız burası sıradan bir köy değil. Diğer köylerin

aksine tarihi kuvvetli bir yer. Eğer buranın tarihinden bahsederseniz bir kitap yazmak gerekecek. İsterseniz kendiniz gelip araştırabilirsiniz.

“Hiçbir zafere çiçekli yollardan gidilmez”

Rozerin'in o yaşında yazdığı şu kısmı tekrar ediyorum: “Ne masmavi gökyüzünün mavisi ne mis gibi kokan toprağın kavrensi sadece yeşil”. Yüreğini bize en güzel aktaran Rozerin'in kendisi... Sadece yeşil... yeşil... sadece yeşil... Doğaya böylesine hassas yaklaşıyor Rozerin... onu tanıdığım için çok huzurluyum ama en önemlisi çok güçlüyüm. Arkadaşlarımızın insan olma adına böylesine ciddi miraslar bıraktıkları bu topraklarda umutsuz ve güçsüz olma lüksümüz olmamalı diyorum kendime. Daha çok emek ve anlam içinde olmalıyız. Yeşilin farkına varmalıyız bir an sadece... yeşilin... Ne diyor arkadaşımız Rozerin “Yeşil, sadece yeşil...” Şimdi neden burada Ermeniler yok... Bu cümle de bu yazıda geçiyor... Katledilenler, sürülenler yüz yıl sonra aynı failce katledilen başka bir kişi, bir çocuk tarafından anılmış bu yazıda... Bu döngüyü kırmaktan başka bir çaremiz yok... Topraklarımız böylesine döngülere doydular. Artık ölümün bile eceliyle gelmesini istiyoruz... Rozerin'den kalan yazılardan birinde şu cümleyi görünce uzun uzun baktım o kâğıda: “Ünlü Fransız yazar La Fontaine ‘Hiçbir zafere çiçekli yollardan gidilmez’ der...” Böyle not almıştı Rozerin.

Ölüm bu topraklarda eceliyle gelene dek barış içinde yaşamayı isteyeceğiz ve bir ayet gibi tekrarlayacağız o cümleyi: “Hiçbir zafere çiçekli yollardan gidilmez.”

“Rozerin benim sadece çocuğum değil arkadaşım.”

Rozerin’in yazısında detaylıca anlattığı bu geziyi Mustafa Abi’den de dinliyoruz:

“Rozerin daha ilkokul çağlarındayken onunla Dicle’ye bağlı Heridan köyümüze gittik. Bizim köy 90’larda yakılmıştı. Daha ilk defa köye götürüyorum tabii. Beşinci ya da altıncı sınıfa gidiyor. Daha buradan köye giderken öykü yazmaya başlıyor. Nasıl bir yere, ortama girecek; bunları hayal ediyor. Tabii köye gittiğinde köy nasıl bu hale geldi bilmiyordu. Tabii biz büyüdükçe kendisi öğrensin diyorduk. O ise köyün yaşlıları ile konuşmaya başladı ve onlara köyün tarihini sorardı. Neden bu hale geldiğini sorardı. Tarihi çok severdi. Bir yaşlı adam anlatıyordu, dedi ki siz onu köyde ararken aslında o yanımda bahçede oturuyordu. Siz gelince sohbetimiz bitmesin diye saklanıyor, sonra siz gidince oradan çıkar sohbele devam ederdi. Sonra tabii dedim ki kendime, ben bu çocuğa neyi gizliyorum. Oysa ben Rozerin’den hiçbir şey saklamazdım. Rozerin benim sadece çocuğum değil arkadaşım. Son dönemde çok fazla kitap okuyordu. Bir de tek taraflı bir bakış açısı ile okumazdı genel, geniş okurdu.”

“Bunları göreceğinize yaşamasaydınız yahu!”

“Bizim köy yakılırken köy boşaldığı zaman bir aile var, teröre yardım suçu adı altında bir ailenin üstüne çok gidiliyor. Erkek fertler köyden çıkmış, bir şey yapmazlar diye bir tek kadınlar var. Askerler köyü boşaltınca 60 yaşındaki bir kadını çırılçıplak köy meydanına dolaştırmışlar. Sonra Rozerin bu olayı duymuş. Dedesine diyor ki böyle bir olay olunca sen köyde miydin? Dedesi diyor ki bunlar çok yaşandı. Rozerin ‘Her şey ayrı bu ayrı, sen orda mıydın?’ diye soruyor. Dedesi, ‘Kızım ordaydım da bir şey yapamazdım. Asker tepemizdeydi’ diyor Rozerin ‘Dede sen orada, o kadın çırılçıplak köy meydanındayken sen ne hissediyordun, yaşıyor olarak görüyor muydun kendini!’ diyor. Dedesi de sıkışıyor, tabii kızıyor. Başından kovuyor. Rozerin tabii o kuşağa karşı biraz şunu düşünüyor: “Bunları göreceğinize yaşamasaydınız yahu!” Bu yüzden önceki kuşaklara biraz öfkesi vardı!

Rozerin o gün bu cümleleri kurarak belki de kendisinin öldürüldüğü süreçteki bizlere de seslenmiş oluyor. Böylesine kentlerin yıkıldığı ve vahşetlerin yaşandığı

o dönemde yaşıyor olarak görüyor muyduk kendimizi... Elbette zor bir soru bu. Bu soruya, sadece gelecekte çocuklara, arkadaşlarımıza onurluca yaşanabilecek bir ülke bırakarak cevap olabiliriz. O gün, gönül rahatlığı ile, yaşıyoruz ve çocuklarımızın düşlerini de yarım bırakmadık, diyebiliriz. Eğer biz bu düşü yarım bırakırsak Rozerin'in atalarına duyduğu öfkeyi çocuklarımız da bizlere duyacaktır ve onların sorularına cevap olamayacağız. Hem geçmişe hem geleceğe anlam dolu bakabilmek adına el ele verip güzel günleri örmeliyiz yoksa haklı olarak biz bu öfkenin yöneldiği kişiler olacağız.

“Yapmadınız ki her şey bize düştü.”

Fahriye Anne, Rozerin'in öfkesini şöyle anımsıyor: “Bu son dönemlerde atalarına nefret duyuyor gibiydi. Bir gün sordum bu durumu. Dedi ki anne ben onlara sevgim olmamasından dolayı nefret dolu değilim. Ben diyorum ki eğer onlar bu davayı sırtlasaydı bana düşmezdi, onun çocukları, amcalarım yapsaydı, bana düşmezdi. Benim hissim bundandır.” Mustafa Abi ise benzer bir diyalogu aktarıyor: “Ben şunu bunu yaptık deyince de hani bak bir şey kazandınız mı? Kazanmadınız, yapmadınız ki her şey bize düştü, derdi.”

“Rozerin Sur'a girdiğinde savaş yoktu orada”

Mustafa Abi'ye, Rozerin'in katledildiği süreç hakkında aktarmak istediklerini soruyoruz: “Ben ve anneyi emniyete çağırdıklarında dediler ki ‘Çocuk nasıl Sur'a girdi, nasıl bu hale geldi? Dikkat edin! Bundan sonraki çocuklarınız girmesinler buna’ vb. söylediler. Rozerin Sur'a girdiğinde savaş yoktu orada. Yeni doğmuş bebek de vardı, 70 yaşındaki insan da vardı. Herkes oradaydı. Biz de oradaydık. Tahir Elçi örneğin o tahribatı, tarihi yapılara yapılanı göstermek için gittiği yerde öldürüldü. Halen aydınlatılmadı. Rozerin orada mahsur kaldığı için öldürüldü.”

“Tahir Elçi öldürüldükten sonra bir ara, kısa süreliğine sivil insanlar çıksın vb. denildi. Tabi o zamana kadar askeriye oraya girmemişti. O kısa sürede Rozerin, Sur gibi labirent şehirden çıkamadı ve orada kaldı. Surdan çıkamadı. O labirentten o kadar kısa sürede belki ben bile çıkamazdım. Ve orada belli bir süre de yaşlı bir anne ve babanın yanında kaldı. Doğuştan kalp hastaydı zaten ilaçları sürekli taşırdı. O aile de Sur'dan çıkınca Rozerin diyor ki ben çıkarsam beni nişancılarla öldürebilirler. Rozerin oraya gitmeden hemen önce bile valiliğin açtığı kurslara gidiyordu. Son âna kadar o kursa gidiyordu. Son âna kadar lise öğrencisiydi, başarılıydı. Devamsızlığı yoktu. Yani Sur'a gidene kadar da okula

gidiyordu. Devlet de biliyordu, onun sivil olduğunu. Devletin kafasına takılan da bu süreçte buydu.” Mustafa Abi, Rozerin’in keskin nişancılarca öldürüldüğünü de aktarıyor: “Öldürülen tek kişi o süreçte Rozerin değildi. Birçok çocuk, hatta bebek öldürüldü. Herkese ‘Nişancılar var sakın kafanızı çıkarmayın’ denmiş. Ama Rozerin bir ara ortalık yatışınca kafasını çıkarıyor ve öldürülüyor. Ölümünden hemen aynı gün haberdar olduk.”

“Cenazemizi almak için açlık grevine başladık”

Rozerin’in ismini asıl yoğun olarak duyduğumuz süreç cenazenin arandığı süreçti. Rozerin’in ailesi ısrarla onun cenazesinin peşinden gittiler. Aylarca direndiler ve en temel insan hakkını, gömülme hakkını talep ettiler. Bugün bizlerin Rozerin’in hikâyesinin peşine düşmemizi de ben bu arama sürecinin devamı olarak görüyorum. Çünkü biz de bu hikâyenin yitirilmemesini istiyoruz ve arkadaşlarımızın hikâyesinin peşinden gidiyoruz. Bu süreçte devletle ilişkilene sürecini ise şöyle aktarıyor Mustafa Abi: “Rozerin’le hemen hemen aynı süreçte başka vurulan kişiler vardı. O dönemde belirli kişiler de gömülmüştü. Yerleri belli olanlar vardı. Ama cenazeler alınamıyordu. Rozerin’in cenazesinin yerini ise bilemiyorduk. Böyle olunca biz de cenazemizi almak için açlık grevine başladık. Diyarbakır İnsan Hakları Derneği’nde 20 gün boyunca grevi sürdürdük.”

“Başka güçlerin de açıkça devrede olduğu çok belliydi”

“Valiliğe gittiğimizde ise valinin elinde bile hiçbir şey olmadığını görüyorduk. Ne desek diyordu ki: ‘İki dakika bekleyin’ bir yere gidiyordu ve birileriyle konuşuyordu. Yani orada sorumlu vali değildi. Başka güçlerin de açıkça devrede olduğu çok belliydi. Bizim köyümüz de baya bilinçli bir köydür. Köyümüz hemen kendi inisiyatifi ile cenaze için dilekçeler topladı. Rozerin’in ölümünden sonra bir hafta olmadan 460 imza toplandı. Valiliğe götürdük. Vali bu dilekçeleri görünce şaşırıldı. Dedi ki ‘Bu kadar büyütmeyin bu cenazeler alınacak zaten, bu insanları niye dahil ettiniz bu süreçte’. Ben de dedim ki ‘Benim haberim bile yok bu insanlar, kendi kendine bu dilekçeleri toplamış. Ve bu insanların hepsi karşiki parkta bekliyor.’ Gerçekten mi, diye sordu. İstiyorsanız bakın dedim, dedi ki ‘Ben bu dilekçeleri şu an işleme koymuyorum.’ Orada bir itiraf gibi bir şey dedi: ‘Bu beni aşar...’ Bu bunun onun işi olmadığı anlamına geliyordu. Şahsen, tek başına sen yarın gelebilir misin diye sordu.

Dedim ki eğer olumlu bir şey olursa yarın geleceğim. Yarın gel konuşmaya dedi. Gittim diğer gün, yoktu orada. 2-3 gün sonra gittim. Beni savcılığa götürdü, bir not yazdı dilekçe arkasına. Savcıya gönderdi. Dönemin savcısına gittim. Orada o savcı ile çok sorunlu bir etkileşim oldu. Sur'da savaşçı olan Roza adlı keskin nişancı savaşçıyı Rozerin'le karıştırmışlardı. Bu nedenle hem savcılığın hem de emniyetin düşmanca tavrı vardı.”

“Oradaki ailelerin dayanışmasını boşa çıkarma amacı vardı”

“Dilekçeleri savcıya verdim. Tamam buraya bırak git dedi. Bakın dedim dilekçelere vali bey de bir not yazdı. Savcı, ‘Bunun kulakları sağır dışarı çıkarın’ dedi. Orada götürülen kişi, ‘Uzatma zaten ilgilenir!’ dedi. Dilekçelerin hemen ardından AKP’li Ensarioğlu çıkıp ‘Biz ailelerle görüştük ailelere cenazeleri vereceğiz. Aileler gelmiş yanımıza ancak Sur’daki militanlar vermiyor” demişti. Bizim haberimiz yok tabii. Ama İHD’de eylemde olduğumuz tüm aileler bize düşman gözüyle baktı. Bizi Ensarioğlu ile iletişime geçmişiz zannettiler. Halbuki bizim bir tanışıklığımız bile yok. Baktım ki işin içinden çıkamıyoruz, basını çağırdık. Ve orada Ensarioğlu’na dedik ki: Kimse ile görüşülmemiş, bu insan neden böyle bir açıklama yapıyor? Kimle konuştuğunu söylesin. Oradaki ailelerin dayanışmasını boşa çıkarma amacı vardı.”

Ailelerin çocuklarının gömülme hakkı için başlattıkları bu dayanışmaya bile böyle kabaca müdahaleler yapıp bu dayanışma da zayıflatılmak istenmiş. Çocuklarının cenazesini isteyen ailelere bile böyle bir yaklaşım, sürecin ruhunu çok net ifade ediyor.

“Devlet bile mesaj veriyor aslında, arkanızda kitle yok diyor...”

Bu cenaze arama sürecinde yeterli toplumsal destek olmadığını da aktarıyor Mustafa Abi:

“Yeteri kadar toplumsal destek yoktu. Çok iyi biliyorum ki içi parçalanan insanlar vardı. Ama bu korku ve endişe onların da konumunu değiştirmişti. Yoksa anneler kendi aralarında bir organizasyon yaptılar. Açlık grevindeki anneler ve dışarıdan bazı anneler toplandılar. Basın açıklaması yapıp Sur’a gireceklerdi. Ama 20-30 anneydi. İzin vermediler. Oradaki amir bile dedi, ‘Eğer 100 kadın daha olsaydı ister istemez belki bırakılırdı ama şu an şu kitleye izin vermek olamaz.’ Devlet bile mesaj veriyor aslında, arkanızda kitle yok diyor...”

Tüm bu zorlu sürecin sonunda cenazesi gömüldü Rozerin'in... 8 Ocak'ta katledilen Rozerin 7 Haziran'da kitlesel bir katılımı ile defnedildi. Topraklarımızda 16 yaşında bir çocuğun gömülme hakkı bile aylarca süren bir direniş gerektiriyor. Ama asla unutulmamalı ki bu süreçte söz konusu olan sadece mağduriyet değildi. İnsanlık onuru adına diline, kültürüne, varlığına ve hatta son olarak da cenazesine sahip çıkmak adına bu mücadele de gösterildi. Ve zulüm göze alındı. Tüm bu yaşananları sadece mağduriyet üzerinden ele almak yitirdiğimiz güzel insanların hafızasına sahip çıkmak olamaz. Bu ancak hafızasızlaştırma olur. Amacımız bu belleği kaybetmemekse, hafızalaştırdığımız kişilerin ölümden çok yaşamı, boyun eğmekten çok direnişini, sıradanlıktan çok anlamı göğüslediğini bilmeliyiz.

“Benim çocuğumdan benden önce devlet sorumludur”

Rozerin'in katledilmesine dair yargılama süreci ve var olan cezasızlık durumuna ilişkin Mustafa Abi şunları aktarıyor:

“Şu anda zaten ben hep diyorum ki benim çocuğum sivil olarak katledildi. Yaşı küçüktü. Benim çocuğumdan benden önce devlet sorumludur. 18 yaşına kadar devlet had safhada sorumludur. Devlet bu durumda kendi sorumluluğundaki kişiyi öldürdü. Şu an var olan bir dava var, dava şu an Danıştay'da. İstinafta iade ettiler. Bu yargı sürecindeki yazışmalarda bilgiler öncelikle avukata gitmeli, sonra bize gelmeli ama o bilgiyi avukata değil önce bana yolladılar. Avukatımıza ise usule aykırı olarak bildirmemişler. 15 günlük sürede üst mahkemeye taşınma hakkını hileyle ortadan kaldırmak bile istediler. Avukata aktarmayabilirdim haberi olduğunu düşünerek. Hiçbir bilgisi olmayan aileler de var bu noktada. Aileler bilmiyorsa ne olacak. Dava düşecekti yani. Ben avukata aktardım üst mahkemeye taşıdık davayı.”

“Onlar zaten ceza almadı cezayı ben babası olarak aldım”

“Onlar zaten ceza almadı cezayı ben babası olarak aldım. Önce 5 yıl vermişlerdi, sonra hükmü ertelemişlerdi. Türkiye kendi yasalarını uygulamıyor. Çok kafa karıştırıyor ülkedeki yargı sistemi. 5 yıl erteleme verdikleri aynı olaydan yine bir yıl dokuz ay ceza verdiler. Erteleme süresinde eğer aynı suçtan dosya açılırsa ertelenen cezayı da yatarsın. Ancak burada olay aynı olay. Avukat mahkemede de söyledi zaten var olan, halen yargı süreci sürmekte olan, erteleme verilen olaydan tekrar ceza verdiler.”

Keşke hukuka ve yargıya dair soruları sorarken bunlardan adaletin sağlandığına dair umudumuz olsa, ancak biz soruları sorarken bile cevabı biliyoruz: “cezasızlık ve faili ödüllendirme...”

“Aslında beş yıl geçmiş ama süreç halen devam ediyor dün gibi”

Mustafa Abi'ye son olarak özel bir mesajı olup olmadığını soruyoruz: “Sadece bizim aile için değil Sur'da hayatını kaybedip cenaze için eylemde olan tüm ailelerin sorumlu olduğu bir durum var. O da hayatını kaybeden Hakan Aslan'ın cenazesidir. Ailesi o süreçte geldi o eyleme de katılmak istedi. Ancak onlar yaşlı bir anne-babaydı. Anne akciğer kanseriydi. Diğer aile ferdi de kız çocuklarıydı. Aile Erzurum Karayazı'da yaşıyor. Aileye dedik ki siz gidin zaten biz cenazeyi takip edeceğiz basından da bakarsınız. Aile gitti biz herkesin cenazesini takip ettik, aldık. Ancak onu alamadık. Sadece onun ailesi cenazesine ulaşamadı. Üç ay önce bir cenaze çıktı biz o olduğunu düşünüyoruz. Şu an o olup olmadığı için kimlik tespiti yapacaklar. Ama tarif edilen yerden de çıkmış. Ailenin emniyette kan bilgisi yok. Babası kan verdim diyor. Baba gidiyor tekrar kan veriyor, kan daha yeni Diyarbakır'a ulaşmış. Sonuç bekleniyor. Bu yönüyle aslında 5 yıl geçmiş ama süreç halen devam ediyor dün gibi. Hakan'ın cenazesi daha tespit için bekliyor. Tabi, biz Hakan Aslan açısından o süreçte de uğraştık çünkü kendimizi sorumlu hissediyorduk. Ancak sonuçta bulunmadan durmuştu o eylemler... O bulunamadı, biz Rozerin'in defninden sonra onlara ziyarete de gittik. Biz sonuç çıktıktan sonra ailelerle birlikte Hakan Aslan'ın ailesini ziyaret etmek istiyoruz...”

Sene 2021 ve 2016'dan beri süreç halen devam ediyor. Yani cenaze arama süreci hafızalarda taze kalmasını dahi bırakın halen devam eden bir süreç... Sur'da halen büyük yıkıntılar üzerine yapılan inşaatlarda cenazelerle ve kemiklerle karşılaşmak çok olası... Bu devam eden bir süreç...

“Ne kadar yeşil... yeşil... çok yeşil...”

Böylece ses kayıt cihazımızı topluyoruz ve belgeleri yazıları tekrar poşete geri koyuyoruz. Şimdi her şey beynimizde ve yüreğimizde. Fahriye Anne'nin ısrarları sonucu güzel sofralarına oturuyoruz, güzel bir yemek yiyoruz. Ve gözüm tekrar onlarca çiçeğin olduğu ve Hevsel'in yeşiline bakan bu odanın küçük penceresine iliyor. Rozerin bu pencereden çok bakmıştı dışarıya... şimdi ben de arkadaşarımla oradan bakıyorum ve Rozerin'le beraber tekrarlıyorum: Ne

kadar yeşil... yeşil... çok yeşil... *ne masmavi gökyüzünün mavisi ne mis gibi kokan toprağın kokusu sadece yeşil... yemyeşil...*

Rozerin bizim arkadaşımız... gözbebeğimiz... biz onun anısını ve anlamını yaşatacak gücü yine ondan alıyoruz... Çok edebi değil sözlerim... Edebi olan hislerim... Edebi olan güzel arkadaşlarım, yol arkadaşlarım Medzan ve Yasemin'le beraber arkadaşımızın hikâyesinin peşinden götüren güzel hislerimiz... Küçük de olsa anlamlı bir çaba olsun istedik insanlık adına, bizim biricik halkımız adına, bu güzel toprakların güzel nehirleri ve dağları adına; toprağın kokusu, yağmurun sesi, güneşin ışığı adına...Topraklarımızdaki çocukların gözlerindeki fer adına. Annemizin bize okuduğu ninnileri çiğliklara, "havar"lara çevirenlere karşı durmak adına... bizim güzel arkadaşlarımızın Nihat'larımızın Cemile'lerimizin Ceylan'larımızın güzel hayallerini unutmamak ve unutturmamak adına... Biz hissettik çocuklarımızın, arkadaşlarımızın ne kadar güzel olduğunu...Unutmayacağız ve yaşatacağız...

Rozerin'in videoya alınan, okul etkinliğinde okuduğu Nâzım Hikmet dizeleri ile bitiriyorum hafızalarımızda hep sürececek bu yazıyı...

Yaşamaya Dair

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
bir sincap gibi meselâ,
yani, yaşamamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
yani, bütün işin gücün yaşamak olacak.

Yaşamayı ciddiye alacaksın,
yani, o derecede, öylesine ki,
meselâ, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
yahut kocaman gözlüklerin,
beyaz gömleğinle bir laboratuvarda
insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel, en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin halde.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, meselâ, zeytin dikeceksin,
hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için,
yaşamak, yani ağır bastığından.

Nâzım Hikmet

Rozerin'in şiir okuduğu videoyu izlemek için
QR kodunu kameranızla okutun.

Pas tutmuş ve kararmış bir çengelli iğne hikâyesi

Gurbet (Selma) Kılıç

Bizim coğrafyada en güzel mevsimlerinden biri kuşkusuz sonbahardır. Yerellerdeki kuçeler, çocukların renkleriyle, oyunlarıyla, sesleriyle dolup sonbahara başka renkler katıyor... Ama ne yazık ki savaş ortamı mevsimlere aldırış etmeden devam ediyor. Savaş Selma'yı da buluyor nice çocuk gibi. 17 Ekim 2001 sabah saatlerinde bir ev baskını sonucu Selma vuruluyor, tıpkı Uğur Kaymaz gibi ve aynı yıl askerlerin köpeklerinin saldırısında hayatını kaybeden Xezal (Gazal) Beru gibi. Sonbahara renklerini henüz vermeden...

Giriş

Görüşmelerimizin ilk durağı Farqîn (Silvan) idi. Yolculuğumuz sırasında, araçta birkaç not almıştım; 20 yıllık geçmişim olan memleketim Farqîn'e doğru, en yoğun duyguları hissettiğim bir yolculuktaım. Gökyüzü siyahlara bürünmüş, yağmur yağdı yağacak gibi. Çığlığımdı, dışarıdan gelen rüzgâr sesi. "Çığlıklarım, bizi adım adım yaklaştırıyor arkadaşlarımızın hikâyelerine" diye yazmıştım ve eklemiştim sonrasında, "şimdi daha yakınız, en yakınınızdayız..." Selma, hikâyesini ilk dinlediğimiz arkadaşımız. Selma'nın ne kadar cesur ve korkusuz olduğunu ve hayatını nasıl kaybettiğini Remziye Anne'den dinleyeceğiz...

Selma'nın hikâyesini öğrenmek için annesiyle görüşecektik. Heyecanımız ve

Gurbet'in Evde Bulunan Fotoğrafi

duygularımızla beraber Yasemin, Xemgîn (Yusuf) ve ben çarşıda oturup bize aracı olan arkadaşı beklerken son bir kez Selma'nın o âna dek erişebildiğimiz bilgilerini inceleyip nelerin sorulacağı üzerine çalıştık... Beklediğimiz telefon geldi. Yola koyulduk, Selmaların evi Silvan'ın aşağıdaki mahallesindeydi. O mahallede özyönetim direnişi vardı 2015'te. Selmaların evine giderken, güvenlik kaygısı olduğundan, bize referans olan arkadaş mümkün olduğunca güvenli yerlerden

bizi götürmeye çalışıyor. Mahallenin her yerinde hemen hemen bir-iki kamera, zırlı araçlar ve kalekollar. Derken Selmaların evine ulaşıyoruz. Evde birkaç küçük çocuk ve bizi bekleyen Remziye Anne. Remziye Anne 55-60 yaşlarında güler yüzüyle, samimiyetiyle ve direnciyle bizi çok güzel karşılıyor. Ortam bir an durgunlaşınca anne Selma'yı anlatmaya başlıyor.

“Selma'nın gerçekte (evde) asıl ismi 'Gurbet'. O doğduğunda babası Bandırma'da çalışıyordu, gurbetteydi. Babası gurbette olduğu için kızıma Gurbet ismini verdik ama kimlikte Selma diye geçiyor.” Gurbet'in babasını soruyoruz, “Yıllarca cezaevinde yattı. 2008 Amed Newrozu'na giderken trafik kazası geçirip hayatını kaybetti...” Babanın Gurbet'i çok sevdiğini, çok değer verdiğini, sürekli Gurbet'i andığını aktarıyor anne. Görüşmeye başlamak için izin isteyip kayıt cihazını açtıktan sonra anne anlatmaya başlıyor.

“Dereden kim su getirebilir?”

Remziye Anne heyecanlı, direncini koruyan ve bir o kadar da umut veren bir kadın. İlk olarak Gurbet'in nasıl bir çocuk olduğu ile başlıyoruz sorularımıza. Derin bir sessizlikten sonra anne başlıyor anlatmaya: “Gurbet çok korkusuz, cesur bir kız çocuğumdu.” Ve çok ilginç bir şekilde öyle bir anı paylaşıyor ki hiç de yabancı olmadığım bir “90'lı yıllara dair hafıza” âni yaşanıyor. Silvan, 90'lı yıllarda devlet şiddetinden ve Hizbullah şiddetinden en ağır şekilde payını almış ve birçok cinayet, katliam ve vahşete tanıklık etmiş bir kent... Benden önceki kuşağın anlatıları ile çok benzerdi Remziye Anne'nin Gurbet ile olan anıları! Anne devam ediyor: “90'larda Silvan'da Hizbullah döneminde her gün insanlar vuruluyordu, kimse başını dışarı çıkaramıyordu. O süreçte bir akşam vaktinde evde ailecek otururken iddiaya girdik dereden kim su getirebilir diye. Hepimiz arasında bir o kalktı 'Ben getiririm' dedi ve gitti dereden akşam vakti su getirdi. Babası da 'Valla kızım bizde olmayan yürek sende var' derdi o günden sonra... Çok cesurdu kızım.”

“Keçika jehatî”, “Kevanîya mala min bû”, “Dilê wê zîz bû”

Bir-iki dakika sonra Gurbet'in nasıl biri olduğunu, neleri sevdiğini, günlük hayatında neler yaptığını ve çevresi ile ilişkilerinin nasıl olduğunu sormaya başlıyoruz. Anne derin bir nefes alıp başlıyor. “Gurbet'in arkadaşları çoktu, çok severlerdi Gurbet'i...” Gurbet'e arkadaşları Kürtçe “*keçika jêhatî*” yani “başarılı, güçlü kız” diye seslenirlermiş. Gurbet ciddi anlamda çok çalışkan, cesur ve çok

güçlü bir karakter. Anne devam ediyor, “Evde genellikle küçük kız kardeşiyle ilgilenirdi. Çok seviyordu Newroz’u. Çok yardımseverdi, evin en büyüğüydü.” Biraz duraksadıktan sonra ekliyor: “*Kêvanîya mala min bû.*” Yani evin işlerini çekip çeviren kişiydi. Gurbet evde zaman geçirmeyi seviyor, küçük kız kardeşi Newroz ile arası çok iyi, arkadaşları ve çevresi ile çok iyi geçiniyor... Uzun zamandır duymadığım ve çalışma arkadaşlarımızın da duymadığı Kürtçe bir ifade kullandı Remziye Anne: “*Dilê wê zîz bû*, yani ince, hassas kalpli biriydi. Onunla arkadaşlık yapmak çok güzeldi. Yiğit bir kız çocuğuydu ve korkusuzdu.” *Zîz*, biz yeni kuşaklar için çok az rastlanılan bir kelimeydi, dolayısıyla çok şaşırmıştık ve en doğru ifadeyi görüşme bitip evden ayrıldıktan sonra bulabildik. *Zîz* kelimesinin Türkçe birçok anlamı (hassas, duyarlı, ince vb.) vardı. Gurbet için en iyi anlam taşıyan ifade hassas olduğu idi... Gerek çevresi ile ilişkilerinin iyi olması gerek küçük kız kardeşi Newroz’la ilgilenmesi ve ayrıca yardımsever bir kişiliği olması ancak ve ancak hassas olduğunun bir göstergesi idi... Ve anne ekliyor: “Kürtçe müzikleri çok severdi, sürekli dinlerdi...”

“Silvan’da günde üç-dört, bazen beş kişi”

Dönemin politik atmosferi ve olayın meydana geliş biçimi ile devam edeceğiz. Remziye Anne’ye olayın meydana gelişini sormak içimizden gelmese de bir an ondan güç alıp sorabiliyoruz... Dönemin politik atmosferinin Silvan’daki 90’lı yılların devamı niteliğinde olduğu aşikâr. Bizzat kendi ailemin anlatıları, bugüne kadar yapılan araştırmalar ve Remziye Anne’nin söyledikleri nasıl bir ortamda yaşandığını net olarak gösteriyor. “Zaten 90’lı yılların başından o dönemlere kadar Hizbullah şiddeti vardı, Silvan’da günde üç-dört, bazen beş kişi öldürülüyordu! O dönemler çok sıkıntılıydı, kimse kimseye güvenmiyordu” diyerek başladı Remziye Anne. 2000-2003 yılları arası da 90’lı yıllarda yaşanan karanlık dönemin devamı niteliğindediydi ve şiddet yer yer kendini gösterebiliyordu. Zira bölgede OHAL 14. yılına giriyor ve aynı yıl içerisinde üç kez OHAL tekrardan uzatılıyor...

“Oy Xurbeet, oy bavoo...”

Şimdi ise Remziye Anne’den birebir tanık olduğu “vahşeti” dinleyeceğiz. 18 yaşında Gurbet’i yaşamdan koparan kurşun, 18 yaşındaki kız çocuğunun terörist muamelesi görmesi ve Gurbet’le babasının feryatlarını işitmeyen fail kulakları...

“Gece saat dörde geliyordu, bir telefon geldi, evinize baskın yapacaklar diye. Biz de kalktık uykudan, ortada bir şey yoktu nerden bilecektim kızımı vuracaklarını... Sabah yediye doğru kapıyı çaldılar, evde bulunan herkes uykudan kalktı. Kızım Gurbet kapıyı açtı, evi didik didik aradılar asker ve polisler, bizim de hiçbir şeyden haberimiz yoktu. 2000-3000 asker polis girmiş mahalleye pek bir şey anlamadık, iki kişi varmış herhalde onları arıyorlarmış...” Tüm bu anlatılar beni çocukluğuma götürdü. 13 yaşındayken amcamların evine baskın yapılmıştı bir mart sabahı, çok tedirgin olmuştum, bizim evin avlusundan başımı bir kaldırdım mahalle asker polis kaynıyor ve koskocaman zırhlı araçlar... Amcamların evi Silvan dağlarının hemen yamacında; dağda askerler vardı tek sıra halinde, sözde cephaneye arıyorlardı. Çok ilginçti tüm bu olanlar, o kadar asker polisin evi basıp bütün haneye işkence ve kötü muamele etmesi yaşamımda, “hafızamda” kalmış... Gurbet’in o sabah yaşadıklarını ve hissettiklerini az buçuk hissedebiliyorum. Remziye Anne keskin cümleleri ile devam ediyor.

“Baktım anons geçtiler ‘Evde bir şey yok’ diye. O sırada pencerenin önüne geçtim penceremiz sokağa bakıyor. Birdenbire bomba attılar evin içine! Ev de çok kalabalık, kızımın amcaları var küçük kuzenleri var, eltilerim var; evde yaklaşık 24 kişiydik... Bomba da evin içine, Kuran-ı Kerim’in önüne düştü, patlamadı. Sonra emniyet amiri üst kata çıkıp ‘Bu ev ziyaret’ dedi, ‘pimi çekmişsiniz ama patlamamış’ dedi dalga geçer gibi...”

Ve sıra Gurbet’in yaşadıklarına geliyor. Gurbet ile babasının yaktıkları ağıt aklımdan çıkmıyor. Gurbet’i yaşamdan koparan anlar çok içler acısı; nice failerin kulaklarını tıkaması, göz göre göre gelen katliam ve ardından yaşananlar...

“Bombaya hayretler içinde bakmaya devam ediyordu emniyet amiri, sonra birden kızıma ‘Gel ambarın kapısını aç,’ dedi. Gurbet anahtarı alıp gitti, ambarın kapısını açtıktan sonra bizim yanımıza gelmek için dönüyor, o sırada panzerden ateş ediliyor. Panzerden açılan kurşunlardan biri kızıma isabet etti. Silah sesinden sonra hemen aşağıya indik, kızım yerde yaralı bir şekilde yatıyor. Bağırdım! Kızımın yanına gitmeye çalıştım, askerler ve polisler tuttular engellediler, üstüne işkence ettiler bana, fistanımı bile yırttılar, kızımın yanına gidemedim... Yukarı çıktım tekrar, üstümü değiştirmeye; o sırada kazak buldum bir tane, hemen üstüme aldım. Kızımın babası ‘Ne oldu Remziye?’ diye sorunca ‘*Mala te xera be, Xurbet kuştin*’ (Evin yıkılsın, Gurbet’i öldürdüler) dedim. Babasına söylememle aşağıya inmesi bir oldu. Kızım o sırada babasına, ‘Merak etme bir şeyim yok’ diyor. Daha önce belirttiğim gibi çok cesurdu kızım... Polis

Gurbet Ve Babası

ve askerler babasının Gurbet'in yanına gitmesine engel oluyorlar, kızım ve babası karşılıklı 'oy Xurbeet oy bavoo' diye ağıtlar yaktılar bir süre... Kızım yaralıydı, yerde uzanır vaziyette. Babası ise bir sürü polis ve askerin elindeydi. Karşılıklı *hawar*'ları (feryatları) halen aklımdan çıkmıyor..."

Gurbet karnının sol tarafından vuruluyor ve bir süre yaralı halde, yerde hiçbir şekilde müdahale edilmeden bekletiliyor. Faillerin kulak tıkadığı baba ile çocuğun feryatlarına aldırmış etmeyen, kolluk kuvvetleri tarafından hiçbir şekilde temaslarına izin verilmeyen, engel olunan bir zihniyetten söz ediyoruz. Bu zihniyet Gurbet hayatını kaybettikten sonra bile işlemeye devam ediyor, hukuksuzluklar peş peşe devam ediyor... Hiçbir kayda ve rapora yansımayan süreci anlatıyor Remziye Anne. Dinlemeye devam ediyoruz.

"Kızıma bir şey olmazdı, cesurdu... Bir kurşun isabet etmişti. Kurşun karnının sol tarafına isabet etmişti, hiçbir şey olmazdı kızıma..."

Ev baskınından sonra aileye işkence devam ediyor... Bir taraftan Gurbet vurulmuş diğer taraftan aileye hukuk dışı muameleler sürüyor. Remziye Anne

Remziye Anne

süreci aktarmaya devam ediyor. “Kızımın babasını, amcalarını, kuzenlerini, beni, eltilerimi ve çocuklarımızı gözaltına aldılar; evde kim var kim yok hepimizi aldılar. O sırada Gurbet’imi yaralı haliyle panzere koymuşlar, panzerde işkence yapmışlar, silahla kafasına vurmuşlar. Kızımın tek yarası vardı, yıkadıkları zaman kızımın başından da yara aldığıını söylediler...” Annenin anlattıkları raporlarda geçmediği için çok şaşırıldık hepimiz. Kulaklarımız başka şeyler işitiyordu. Gurbet vurulduktan sonra onu ambulans yerine panzere koymuş ve panzerde, annenin aktardıklarına göre, işkence edip hayatını kaybetmesine neden olmuşlardı, hiçbir feryadı duymayan failer... Gurbet’in küçük kardeşi de görüşme esnasında bizimleydi. Ve çok net bir şekilde o dönemde çok küçük olduğunu ve hayal meyal hatırladığı birkaç şeyden birinin bu olduğunu söyledi: “Gurbet’in panzere koyulup yaralı haldeyken işkence yapılması...” Remziye Anne sesi titrercesine devam ediyor. “Yüzde doksan kızımı panzerde şehit ettiler...”

Tabii tüm bunlar yetmezmiş gibi hastanede bile hukuksuzluk devam ediyor. Doktorların müdahale etmesine izin verilmemiş hiçbir şekilde. Doktorların

tepkilerine rağmen, “Bu kız çocuğu dağda vurulmamış, evde vurulmuş” demelerine rağmen öylece veda ediyor hayata Gurbet... İç kanama sonucu hayatını kaybediyor Gurbet.

Bu süreçte tüm hukuksuzluklar devam ediyor. Gözaltında, hastanede, mahallede, definde... Remziye Anne'ye gözaltında neler yaşadıklarını soruyoruz. “Tüm erkeklere işkence ediyorlardı. Ben karakoldayken emniyet amiri geldi, tartıştık epey...” Diyalogları soruyoruz hemen ve kan dondurucu ifadeler duymaya devam ediyoruz: “Kızıma bir şey olursa, dedim emniyet amirine, senden Avrupa'ya (AlHM) kadar davacı olacağım. Onun verdiği cevap ise 'Ben de senden davacı olacağım, gece 12'den beri polis ve askerlerim ayakta bekliyorlar' oldu. Sonra sık sık sorular soruyordu, vay efendim senin kızının ismi niye Zozan, onun kod adı Zozan, Zozan isminin anlamı ne? Evde niye ismi Gurbet, kimlikte niye Selma? Ben de cevaplıyorum işte Zozan Kürtçede yüksek dağların anlamı, kızımın kod adı falan yok...” Güvenlik güçleri o sırada defin işlemlerine bile müdahale edip aileyi “Gece saatlerinde iki erkek defin işlemlerinde olacak, başka kimse olmayacak” diye ikaz ediyorlar “Yoksa kızınızı terör diye gösteririz” diyerek tehdit de etmişler aileyi, kulakları feryatları işitmeyen, kulakları feryatlara sağır failer... Annesi, yüreği buruk bir şekilde “Kızımın defin işlemini sabah yapmak istiyordum” diyor. Boğazında kelimeler düğümleniyor Remziye Anne'nin... Evin erkeklerini üç gün sonra serbest bırakıyorlar karakoldan. “Taziyemiz henüz yeniyken... Kızımın kanı henüz yerdeyken,” diyor anne. “Kızımın babasını, amcasını ve amca oğullarını tutukladılar, tekrar...”

Toplumsal desteğin olup olmadığını sormak istiyoruz. Gurbet yaşamdan koparılmış, aileye işkence ve kötü muamele yapılmış. Gözaltılar, tutuklamalar, hastanede yaşananlar... Tüm bunlar olurken, hukuki destek ne seviyede idi? Raporlar hazırlanmış mıydı? Kurumlar tarafından heyetler gönderilmiş miydi? Bunları sorarken anne yeniden başlıyor, bu sefer medyadan bahsediyor: “Ev baskını Silvan dağlarının görsellerini kullanarak haber yapıyordu medya! Medya kızımı terör ilan etmişti...” Heyetlerin ve kurumların Silvan girişinde engellendiğini öğreniyoruz “Heyetlerin incelemelerine izin vermedi hükümet,” diyor anne ve devam ediyor: “Girişlere izin verildiği zaman heyetler gelmişti, taziyeye de gelmişti herkes.” (STK, parti, vb. kurumlar.) “Aynı zamanda, Tahir Elçi de vardı heyette.” Medyanın kara haberleri devam ederken inceleme heyetlerinin ilçeye alınmaması tam da 2015-2016 yıllarında bölgede yaşanan katliamların vahşetini andırıyor. Çok iyi hatırlıyorum. Sokağa çıkma yasaklarında, Silvan'da heyetlerin girişlerine izin verilmiyordu. Heyette Tahir Elçi'nin olduğuna

tanık oldum. İnsanlar hayatını kaybetmişti. Elektrik, su kesintileri ve onca hukuksuzluklar devam ederken medyanın dili değişmemişti! Hükümetin, heyetlerin ilçeye girişlerine ve incelemeler yapmasına izin vermemesi değişmemişti!

“Avrupa (AİHM) aracılığıyla davacı olacağım”

Gurbet'in yaşamdan koparılmasının, ailenin bunca hukuksuzlukla karşılaşmasının bir bedeli olmalı düşüncesiyle, yaşanan olayın failinin açığa çıkıp çıkmadığını soruyoruz.

“Olayın başından beri hükümet ile davayı götürmek istemedik, davamızı İHD Amed aracılığı ile açtık. Zaten gözaltındayken emniyet amirine demiştim. ‘Sizden Avrupa (AİHM) aracılığıyla davacı olacağım.’ Türkiye adaletinden bir beklentimiz yoktu en baştan. Avukat olanaklarını İHD Amed sağladı. Davamız ne yazık ki... halen devam ediyor...”

Dava sürecini, duruşmaların nasıl geçtiğini, karşılaştıkları adaletsizlikleri ve zor deneyimleri anlatarak devam ediyor Remziye Anne. “Duruşmalara gidiyorduk, 20 yıl geçmiş, mahkemelerde neler olduğunu pek hatırlamıyorum... Duruşma öncelerinde İHD Amed ile görüşürdük, sağ olsunlar bizi hiç yalnız bırakmadılar. Duruşma birkaç kez oldu, failer açığa çıkmadı. Faillerin cezalandırılması gerekirken bizimkileri tutukladılar, her biri iki-üç yıl cezaevinde tutuklu kaldılar...” Tüm bu hukuksuzluklara rağmen hiçbir şekilde adaletin sağlanmadığı tüm çıplaklığıyla ortadayken, annenin sözleri bir hayli ilginç bir tespitti benim için. Kürt coğrafyasında yaşanan hak ihlallerini adalet ve hukuk çerçevesinde düşündüğümüzde, failerin cezasız kaldığı, failerin hiçbir şekilde açığa çıkmadığı aşikâr. Remziye Anne “Cezayı kim alacak? Hani nereden alacak? Kürtlerin çok güzel bir atasözü var” diyor ve paylaşıyor bizimle “*Kuçik, goştê kuçikan dixwe?*” (Köpek, köpeğin etini yer mi?) Faillerin korunmasının, cezasız bırakılmasının ve yargının işlememesinin nedenini belki de annenin aktardığı atasözünde aramak gerekir...

Adaletsizliğe alıştırmışlar herkesi

Anne olayın ardından aynı gün içinde tüm kadınlarla beraber gözaltına alınıp bırakılıyor. Gözaltından sonrasını sorduğumuzda, “Gözaltından çıktıktan sonra gözlerimi hastanede açtım. Başımda bir hemşire vardı, hemen sordum ‘Kızımın

durumu nasıl?’ Hemşire, ‘Durumu iyi teyze, merak etme’ dedikten bir süre sonra kızımın şehit düştüğünü, hayatını kaybettiğini duydum...” Hastanenin etrafı güvenlik güçleriyle dolup taşmış, hiç kimse Gurbet’i ne yazık ki görememiş, müdahale edilmemiş... Bunca şeye rağmen defin işlemlerine müdahale edilip, taziye yerdeyken aile üyeleri tutuklanıp cezaevine gönderiliyor. Anne iki-üç yıl boyunca, eşi tutukluyken mücadele ediyor. O süreçte yaşadıklarını anlatmaya devam ediyor, “Adalet bu ülkede yok zaten, adaletsizliğe alıştırmışlar herkesi. Eşim iki-üç yıl tutuklu kaldı. Belediyede çalışıyordu. Bir şekilde zor dönemleri atlatmaya çalıştım. Eşim cezaevinden çıktıktan sonra tekrar işine döndü... İnsan dert görmeyene kadar bir şeyleri anlayamıyor. Bir genç öldüğü zaman, keşke yetişseydim diyorum, içimi dökeydim... Gurbet’imi aldılar benden ‘Zarok kezab e ka ji bîr dibe’ (Çocuk ciğerdir ciğer unutulur mu?). Ağlıyor: “Çok büyük zulümler gitti kızım...”

Gurbet vurulduktan sonra kutlanan bayram!

Gurbet’in kız kardeşi o dönemde çok küçük. Birdenbire bir şeyler hatırlayıp paylaşıyor bizimle “Ablamı, yaralı bir şekilde panzere koydular. Panzer gittikten sonra asker ve polisler ellerinde şekerlerle gelip mahalledeki çocukların hepsine şeker dağıttılar. Dağıttıkları zaman ‘Bugün bayram çocuklar, teröristleri öldürdük, alın size şeker diyorlardı...” Kürt coğrafyasında, asker ve polislerin çocuklara şeker dağıtmaları, yıkım-şiddet paralelinde ilerliyor. Son çatışmalı süreçte bile bu durum kendini gösterdi. 2016 yılında Cizre’de, sokağa çıkma yasaklarında da benzer örneklere tanıklık ettik.¹² Bayramlar da böyle geçiyor işte biz çocuklar için bizim buralarda...

“Kokluyorum, kokluyorum”

Gurbet’in ardından kalan eşyaları sorduğumuzda anne anlatıyor: “Kızıma çeyiz hazırlamıştım. O gittikten sonra ‘Kızım murat etmedi, başkası murat etsin’ diye dağıtmıştım o dönemlerde... Kızımın, elbiselerini ve eşyalarını geçen sene çıkardım evden. Yazması halen bende duruyor, çengelli iğnesi halen yazmasında! Kokluyorum, kokluyorum.” (Ağlıyor.) Remziye Anne küçük torununu çağırarak “Gir odadaki sandıktan Gurbet’in tülbindini çıkar getir” diye seslendi. Remziye Anne’nin torunu getirdiğinde, Gurbet’in yazması katlanmış ve

¹² “Mehmetçik’ten terör bölgesindeki çocuklara ilgi” haberi için: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/mehmetcikten-teror-bolgesindeki-cocuklara-ilgi/505740>

Çengelli iğnesi hafifçe paslanıp kararmış bir şekilde duruyordu... Gurbet'in tülbendini elimize aldığımızda, çengelli iğnenin pas tutan tarafını görmek adaletsizliği, kararmış tarafını görmekse karartılan hayatları hissettiriyor...

Kararmış Bir engelli İğne

Gurbet'in Yazmaları

Eteğinin heybesinde ot toplayan bir çocuk

Xezal (Gazal) Beru

Xezal 10 yaşındaydı. Arkadaşlarıyla çiriş otu toplamaya giderken karakol yakınında kaybettiği bıçağını geri almak için dönmüştü. Ve bu sırada jandarma karakoluna ait köpeklerin kışkırtılması sonucu katledildi.

Çocuk/luk hafızası çalışmasına başladığımızda, öncelikli olarak verileri inceledik. Verileri incelerken bizleri hayrete düşürecek, kolay kolay karşılaşmayacağımız, duymayacağımız (hatta 2000 yılından beri yaşanmış olan ve duymadığımız) yaşam hakkı ihlalleri ile karşılaşılıyor ve çalışmamızın ne derecede büyük bir hafıza çalışması olduğunu, bu çalışmaya nasıl ihtiyaç duyulduğunu anlayabiliyorduk. Hafızamızda olmayan yaşam hakkı ihlallerine birkaç örnek: “polis kovalaması sonucu 7. kattan düşen bir çocuk, polis kovalaması sonucu yoldan dereye düşen ismi bilinmeyen çocuk, birkaç çocuğun beraber havan-top-roketatar mermileri ile oynarken patlama sonucu hayatını kaybetmeleri, evde uyurken zırhlı araçların evlerinin duvarına çarpması sonucu hayatını kaybeden Muhammed ve Furkan kardeşler, evlerinde uyurken top mermilerinin evlerine isabet etmesi sonucu hayatını kaybeden çocuklar...”

Binlere varan yaşam hakkı ihlallerini ve hak ihlallerinin neden olduğu yaralanmaları incelediğimizde bizleri sarsan, toplantılarımızda her zaman gündemde olan bir vaka vardı: “11 yaşındaki Gazal Beru (Xezal) 2001 yılında Bingöl’ün Karlıova ilçesinin Yiğitler köyünde askerlerin köpekleri saldırtmaları sonucu öldürüldü.” Ölüm raporunda bu şekilde geçiyordu. Arkadaşımızın bu şekilde insanlık dışı bir muameleyle katledilmesi hiç bilmediğimiz, duymadığımız bir öldürülme biçimiydi. Gazal (Xezal) hakkında araştırma yapmaya başladığımızda çok az bilgiye ulaştık, olay meydana geldikten sonra çıkan heyet raporlarını inceledik. Heyetlerin incelemeleri sonrasında İHD Genel Başkan yardımcısı Osman Baydemir’in açıkladığı raporda, 1994 yılından itibaren köpeklerin saldırıları sonucunda çok sayıda kişinin yaralandığı söylenmişti. Veri çalışmamızın sonucuna göre de 2006 yılında köpek saldırısı sonucu yaralanan üç arkadaşımız var. Ayrıca heyet raporunda geçen, Xezal’in ablası Meral Beru'nun tanıklığını aşağıdaki ekşi sözlük yazısında göreceğiz hep beraber.

Xezal 11 yaşında bir çocuktü ve arkadaşımızdı. Arkadaşımızın hikâyesini hafızalaştırıp tanımak ve arkadaşımıza ulaşmak istedik. Saha sürecimizde hemen hemen tüm kurumlar ve yereldeki kişiler ile irtibata geçip Xezal’in ailesine ve arkadaşlarına ulaşmaya çalıştık. Ve ne yazık ki hiçbir şekilde ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kuramadık. Biz yine de Xezal’in hikâyesini çok sınırlı da olsa aktarmak istiyoruz. Aşağıda, ekşi sözlükte rastladığımız anonim kullanıcı ismi ile yazan birinden yaptığımız alıntı Xezal’in hikâyesini aktarıyor:

1991 doğumlu hacı ve zübeyde'den olma bir kız çocuğu hazal berü.. adını nasıl yazarsanız yazın, xezal berü, gazal berü... hiç fark etmiyor.

1991 doğumlu bu kız çocuğu 19 mart 2001 tarihinde bingöl ilinin karlıova ilçesine bağlı yiğitler köyü'nün jandarma karakolunu bekleyen köpekler tarafından saldırıya uğradı. vücudundaki ağır yaralar nedeniyle hayatını kaybetti.

10 yaşında bir kız çocuğu köpeklerin saldırısına uğruyor.

10 yaşında...

gelelim o gün yaşananlara..

sebep; çiriş bitkisi..

“..bingöl'ün dağlarında yetişen çiriş bitkisinin rengi, çiçekleri ve yaprakları akdeniz'de yetişeninden farklıdır. akdeniz'in çirişi, bir metreden fazla uzamaz. doğu'da yetişen çirişin boyu iki metreye kadar uzar gider oysa. tabanda demet oluşturan şeritsi yaprakları ve pembemsi beyaz renkli çiçek salkımları olmaz doğu'da yetişen çirişin. yaprakları rozet şeklindedir ve bu yeşil yaprakların içinde, bahar aylarının ilk güneşli günleriyle birlikte sarı sarı çiçekler açar..”

“..içinde sarı çiçekler açan bu rozet şeklindeki taze yapraklar sebze olarak yenilirdi, kurutulan köklerden de çiriş elde edilirdi..”

“..her derde deva bir bitki değildi latince'deki adıyla 'eremurus spectabilis'. kurutulmuş köklerinden geriye kalan tozuna sarısabır ve limon tuzu karıştırılarak, yaraları iyileştiren bir tür merhem elde edildiği yıllar belki çok geride kalmıştı..”

konumuzla ilgisi;

“..yiğitler köyünün çocukları her yıl, bahar gelip çattığında, çiriş toplamaya çıkarlardı. komşu köylerdeki diğer çocuklar gibi. bu kadar erken bir zamanda köklerinden koparılmaz ve üstünden bir yaz mevsimi geçerse, bir çocuk boyunu aşacak kadar uzayıp giderdi çirişler. ama çocuklar bahar ayıyla birlikte dağları tepeleri dolaşır, gördükleri çirişlerin yapraklarını, kimi zaman kökleriyle birlikte toplarlardı..”

gelişme;

“..çirişlerin olduğu sahaya bingöl, karlıova ilçesine bağlı yiğitler köyü karakolunun önünden geçip gidiliyordu. köyün kız çocukları olayın olduğu gün, sabah erkenden toplanmış ve yola koyulmuşlardı. hazırlıkları tamdı, çirişleri kesmek için, bıçakları bile hazır ellerindeydi çocukların. başlarına geleceklerden habersiz neşe içinde yola koyuldular..”

“..yiğitler karakolunun önünde bekleyen ve buradan beslendikleri bilinen köpeklerin saldırısına uğramış insanların sayısı az değildi ve üstelik bu saldırılarda yaralanan insanlar 1994 yılından beri bu konuda şikayette bulunuyorlar, ama bu şikayetlere kulak asacak bir merci bulamıyorlardı..”

olay;

en yakın görgü tanığı kardeşi meral berü anlatıyor;

“..olay günü sabah dokuz sularında ben, kardeşim xezal, ve onu aşkın kız çocuğuyla birlikte çiriş otu toplamaya gittik. çiriş otu toplamak için karakolun önünden geçmek gerektiği için karakolun önünden geçtik, ancak bir müddet sonra xezal'ın bıçağımızı kaybettiğini fark ettik. xezal'la birlikte diğer kızlardan ayrılarak bıçağımızı arama için geri döndük. karakola vardığımızda, bize yaklaşık 15-20 metre mesafede iki ayrı mevzide nöbet tutan askerler vardı. karakolun tel örgüsüyle çevrili avlusu içerisinden dört, mevzilerden bize daha yakın olanının hemen bitişinde iki köpek bekliyorlardı. bize yakın mevzide nöbet tutan asker buradan uzaklaşmamızı istedi. Ben de 'asker abi, bıçağımızı kaybettik, bulunca gideceğiz' dedim. asker yanında bulunan köpeklere bizi göstererek 'yakala!' dedi. bunun üzerine mevzinin hemen yanında bekleyen iki köpek bize doğru havlayarak hızla gelmeye başladılar. köpekler bize ulaştıklarında önce ısırmadılar. sadece havlıyorlardı. xezal benden küçük olduğu için korkuyor ve ağlıyordu. onu arkama aldım. köpekler çok büyüktü. ben de korktum, ağlamaya başladım. 'asker abi yapma, asker abi bizi ısıracaklar, asker abi bizi kurtar' diye bağırıyordum. aynı mevzideki askerin tekrar 'yakala!' demesi üzerine, karakol avlusundaki köpekler de tel örgüyü aşip bize ulaştılar. bizi ısıracaklarını anladım. biz de mezarlığın içine doğru kaçtık. xezal elbisemden tutunduğu için bir müddet benimle birlikte kaçtı. ancak mezarlığın duvarı biraz yüksek olduğu için xezal çıkamadı ve beş altı köpek birden xezal'ı dişleyip çekiştiriyorlardı. bağırarak köye doğru koşmaya başladım..”

“..köpekler karakolun köpekleridir, her zaman orada dururlar. asker yakala demeseydi köpekler bize saldırmayacaktı..”

tanık 2 – nöbet tutan er

“..olayın meydana geldiği yerle karakolun önünde nöbet tutan erin arasındaki mesafe tanıkların anlatımına göre birkaç metreden ibaretti ve olay sırasında çok kısa bir mesafede nöbette olan bir karakol askeri, müdahale etmemesinin sebebini şöyle açıklamıştı; ‘nöbet yerini terk edemezdim!’..”

sonuç;

“..meral korku içinde kaçmış ve rastladığı köylülere, kardeşinin köpeklerin saldırısına uğradığını, onu kurtarmalarını istemişti. ne yazık ki çok geçti artık... yetişip gelenlerin yapabilecekleri fazla bir şey kalmamıştı. xezal'ın başına gittiklerinde köpekler de sakinleşmiş vaziyetteydiler. çünkü xezal artık çırpınamıyordu bile. köpeklerin saldırganlığını arttıracak bir hareketten yoksundu bedeni. üstündeki giysiler lime lime olmuştu ve köpek dişleriyle parçalanmış vücudu kanayıp duruyordu..”

“..xezal'ın çıplak ve kanlar içindeki bedenini bir battaniyeye sardılar. bir astsubaydan sedye istedi köylüler. astsubay ‘sedye yok’ dedi onlara... derken köylülerden birine haber verildi, ona ait kamyonete olay yerine getirdiler, battaniyeye sardıkları xezal'ı bu kamyonete koydular ve karlıova'ya doğru yola çıktılar..”

ders;

“ama benim memleketimde bugün

insan kanı sudan ucuz

oysa en güzel emek insanın kendisi

kolay mı kan uykularda kalkıp

ninniler söylemesi”¹³

¹³ Kaynak: <https://eksisozluk.com/entry/10621883>

Ve yine karşılaştığımız bir ödül mekanizması olarak faillerin açığa çıkmadığı ve Xezal'ın yaşam hakkı ihlalinin adaletsizlikle sonuçlandığı bir cezasızlık politikası örneği daha... Heyet raporlarında yer alan incelemeler bize aktarıyor ki olay soruşturulmamış, sorumlular (failer) açığa çıkmamış. Buna biraz olsun yerel STK'ler ses olabilmış. Xezal hayatını kaybettikten sonra 2004 yılında başlayan Xezal Beru etkinliklerinin gerçekleşmesine valilikçe izin verilmemiş. İHD Bingöl tarafından her yıl düzenli olarak Xezal Beru adına organize edilen etkinlikler 2010 yılına kadar devam etmiş. "Xezal Beru Öykü ve Şiir Yarışması" "Xezal Beru Uçurtma ve Çevre Etkinliği" gibi etkinlikler yapılmış fakat 2010 yılından sonra "Xezal Beru" adına yapılan etkinlikler yasaklanmış valilikçe! Hafızayı örmeye, çocukların da dahil edildiği ancak bu kadar anlamlı ve güzel etkinliklerle katkı sağlanabilirdi. Yasaklanan etkinlikler değil, yasaklanan aslında Xezal'i unutmama ısrarı...

İhd'nin Düzenlediği Uçurtma Şenliğinden Bir Görüntü..

Xezal bir çocuk olarak doğanın ona hediye ettiği renklerin, yaşamın içinde gezinen bir arkadaşımızdı. Yaşamsallığa doğru yol alıyordu, doğa ile tanışıyordu, hem de bir çocuğun gezmesinin en çok mümkün olabildiği bir alanda, kendi köyünde. Yemyeşil doğanın bize sunduğu güzelliklerin içindeydik, toprağa tüm çocuk hassasiyetimizle basıyorduk, buralarda yürümek için ölümü mü göze alacaktık hem de küçücük bir çocukken, hem de bıçağımızı geride bırakmamak gibi küçük dertlerimiz varken. Kim bilebilirdi bunun sonucunun böyle vahşice bir ölüm olabileceğini...

Çocukların hafızasında çocuk ölümleri

Bir Ayakkabı

Bir çocuğun gözünden, başka bir çocuğun katledilmesine dair aktarılanlar...

Lice'de katledilen Beşir'in ölümü kayıtlara bile geçmemiş. Ondan geriye köyde mayının patladığı yerdeki ayakkabısı ve köydeki çocukların o ayakkabı üzerinden gelişen hafızaları kalmış. Beşir'in köyünden, ismini vermek istemeyen bir genç ile Beşir'in katledilmesine dair çocukluktan hafızasında kalanları konuştuk...

Kendini biraz tanıtabilir misin?

Ben Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Tepe köyünde, 1995'te doğdum. Ailemiz genel olarak çiftçilikle uğraşıyordu, tabii hayvancılık da bununla beraber. 5-6 yaşına kadar babamın dizinden ayrılmaz onunla birlikte tarlaya, meraya geçerdik. Bizim köyde bir karakol var, karakolun etrafı çitlerle kapatılmış, belli bazı yerlerinde mayın olma tehlikesi var. Askeriyenin çöpleri vardı, biz de küçükken komşu çocuklarıyla sürekli bu çöplere gidip belli bazı malzemeler toplamaya çalışırdık. Bunlardan bazıları konserveler, sabunlar, şampuanlar, kullanılmayacak eski ikinci el eşyalar... Bir gün babamla birlikte hayvanları otlatmaya gittiğimizde, daha yaşım sanırım 6 civarında, aklımda öyle kalmış, bir ayakkabı gördüm; yanmış, sadece arka tarafı yanmış uç tarafı ise pek bir şey olmamış, düz bir alanda duruyordu. "Baba" dedim, "Bu ayakkabı nedir, niçin bir tarafı yok?" Dedi "Bu rahmetli Beşir'in ayakkabısı." Nasıl öldü diye sordum... Mayına bastı... Mayın nedir... İşte toprak altına konuluyor üzerine bastığında patlıyorsun, ölüyorsun... İyi de bunu kim, niye yapsın? Şu an bastığımız yer mayınlı mıdır, nerden biliyoruz?... Aslında bastığımız yer mayınlı olabilir de olmayabilir de... Bizim köyde birkaç hayvan da mayına basarken ölmüş... Bunu kim yapıyor... Bunu devlet kendini korumak için yapıyor. İşte belli bazı alanlara mayın döküyor... Bu nasıl korumak, dedim. Nöbet tutarsın, başka bir şey yaparsın da mayın döşemek nedir?

Beşir mayını bir oyuncak zannedip eğlenme amacıyla oynamıştı

Neyse sonra Beşir'in hikâyesi aklımda canlanıyor. Öncelikle mayının ne olduğunu bilmiyorum. Nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum. Beşir'in hangi ayakla bastığını bilmiyorum. Aklımdan sürekli bunlar geçiyor. İşte babama sürekli şu soruları soruyorum: Niçin bu ayakkabı bunca senedir burada ve kimse almıyor. Beşir'in ailesi nerde, niçin bu ayakkabıyı almıyor? Bu olay nedeniyle bende ciddi anlamda bir travma oluştu. Çünkü bir çocuğunuz var, ölüyor, ardından cesedi bir sürü parçaya ayrılıyor. Çocuğunuzdan kalan yanmış bir ayakkabı var, aile niçin almıyor? Sürekli o sorularla babamın karşısına çıkıyorum. Ailesi de buralarda değil, gitti, diyor babam. "Peki o dönemlerden Beşir'i tanıyan biri var mı?" diye sordum. Dedi ki senin dayın Memet, o ve Beşir aynı yaşlardaydı. O gün

ikisi birlikte hayvanları otlatmaya gitmişler, bu durum yaşanmış. Sonra dayım Memet'le konuştum, dedim ki Beşir nasıl öldü? O bana şöyle anlattı: Aslında Beşir mayına basmamıştı, Beşir mayını bir oyuncak zannedip eğlenme amacıyla oynamıştı ve mayın birkaç saniye içinde patlamıştı. Dayım ise Beşir ile aralarında biraz mesafe olduğu halde kulağında bazı problemler oluşmuştu o dönem. Ailelerimiz de bizi Beşir'in olayından dolayı, askerliğin çöplüğüne gitmememiz, o taraflarda gezmememiz için sürekli uyarıyorlardı, sürekli Beşir'in olayını hatırlatıyorlardı: Beşir gibi olursunuz, Beşir gibi ölürsünüz diye... Bu da bizde sürekli bir korku, bir travma oluşturuyordu.

“Bir asker gördüğümüzde kaçardık”

O dönemde Lice'de köyde genel olarak atmosfer nasıldı? Yani bir savaşın içinde olma durumu, silahın gölgesinde olma durumu çok mu yoğundu sizin köyde yoksa daha mı azdı?

O dönemde bu tür olayları kavramam pek mümkün değildi. Yalnız o dönemden hafızamda şunlar kalmış, bir asker gördüğümüzde kaçardık, bir komutan köye geldiğinde sürekli saklanırdık. Babalarımız, amcalarımız o dönemlerde şiddet görmüştü, sürekli bize bunlardan da bahsediliyordu. Genellikle zaten çöpe çıkma zamanlarımız da bu dönemle alakalıydı. Daha çok akşama doğru, güneş battığında tam böyle karanlık olmadan bizim önümüzü görebileceğimiz kadar aydınlık kalmışken çıkıyorduk. Neden o zamanlarda diye sorarsan... Bizim köyde karakol var, etrafı çitlerle kapalı. Askeriyenin çöpünü biraz alçak alanlara koyuyorlardı, yani ovanın en alçak kısmına. Biz de askerın bizi görmediği o saatlerde gidip eşyalarımızı toplar, getirir bazen eve bazen başka bir yere saklayıp öyle dönerdik. O zamanlarda köydeki yaşamı pek iyi hatırlamamakla birlikte bizim köyde daha çok hayvancılık, tarımla geçimini sağlayan aileler vardı. Bizim köy iki farklı yere ayrılıyor, eski köy dediğimiz, Lice depreminden sonra oluşan, bir baraka sistemi vardı, biz de o barakada yaşıyorduk. Lice depreminde evi yıkılmayanlar ise şimdiki normal köyün eski yerleşik yerinde yaşıyorlardı. Ama genel olarak bütün köyler arasında bir birliktelik, etkileşim, iletişim fazlasıyla vardı. O dönemde köy hayatının genel olarak hayvancılık, tarımla bağdaştığı söylenebilir.

“Askeri çöplükte ölen binlerce çocuk, binlerce hayvan, binlerce insanımız var.”

Kürt illerindeki çocuk ölümleriyle ilgili verilere genel olarak bakınca askeri çöplükle ilgili çok fazla vakayla karşılaştık. (Askeri çöplükte bir şeyler ararken, askeri çöplükte oynarken yaşanan ölümler). Askeri çöplüklere çocukların bu yönelimi –birçok sebebi olabilir tabii– nedendi? Yoksa tüm sebepler birleşip oraya mı itiyordu?

“Şimdi olayı önce kendi yaşadığım hikâye ile bağdaştırayım sonra genel olarak ne düşündüğüm yönünde bir açıklama yapayım. Şimdi bizim köyde çocukların sürekli bir şeyleri bulma çabası, bir şeylere sahip olmasının temel nedenlerinden birkaçı ekonomikti, diğer nedenlerse çocukluğun verdiği enerji ve rekabetti. Bizi de askeri çöplüğe iten sebeplerden birinin çocuklar arasındaki rekabet ilişkileri olduğu söylenebilir. Örnek veriyorum çöp atıldığında biz biliyorduk ki o gün çöp atılmış, askerlik aracı gittiğinde akşam saatini bekler giderdik. Niçin? En güzel ürünü kendimiz alabilmek için. Sadece çocuklar değil bizim yetişkinler hatta yaşlılar bile gidip konserve ihtiyacını oradan karşılıyordu. Ve yani askeri çöplüğünün orda olması... gerçekten konum gereği çok absürt, çok ilginç bir yer. Çünkü askerliğin zaten karakolu, zaten kendi açısından devasa bir arazisi var. Etrafı çitlerle kapatılmış bir arazisi var. Orda herhangi bir yerde değil de daha çok ovalık bir yerin en alçak kısmına koyulması bizim açımızdan da daha ulaşılabilir hale getiriyordu. Bizim köylü olarak zaten çöpten faydalanmamız istenci vardı onlarda. Çünkü o yere boşaltılması açıkça şunu gösterir: ‘karıştırabilirsiniz’. Askerliğin karakolunun arka kısmında yaklaşık olarak 10-15 ya da 15-20 dönümlük bir yer var. Bunu rahatlıkla gömebilirsin ya da başka bir şekilde ortadan kaldırabilirsin. Yani çöplükte kaza yaşayan eminim ki sadece Beşir değil çünkü senin de dediğin gibi bugün bu coğrafyada askeri çöplükte ölen binlerce çocuk, binlerce hayvan, binlerce insanımız var. Bu çöplüklerin bu kadar basiretsiz, bu kadar kolay bir şekilde ortaya konulması bizi aslında şöyle düşündürüyor: Bugünden geçmişe baktığımızda çoğu şeyin bilinçli yapıldığı, çoğu şey için yeteri kadar önlem alınmadığı ve bu olaya bu şekilde yaklaşılması onlar tarafından daha önemli olmuştur. Çünkü şu an bakıldığında cidden o dönemde belli bazı hayvanlar da mayına bastı, o hayvanlar da telef oldu.”

Olayın gerekleŖtiđini ilk ayakkabıyı görünce mi ğrendin?

Aynen. Biraz ocukluğum gereği meraklı bir insandım. Sürekli babama sorular sorar hatta hani cevaplamadığında onu sinirlendirirdim, bazen bu nedenle bana tokat attığı bile olmuŖtur: “Sen ne kadar saçma sapan sorular soruyorsun” diye. Ama ocukluğum gereği çok meraklı bir yapım vardı. O gün o ayakkabının orda olması ve u tarafının aslında sağlam, arka bölgesinin yani topuk tarafının ise yanık olması dikkatimi çekti, yani niçin böyle olduğunu merak ettim. Yani o gün o ayakkabıyı görmeseydim çok sonradan ğrenirdim BeŖir olayını. Ama o ayakkabının orda olması sayesinde süreç böyle ilerledi: Bunu ilk babama sorup sonrasında dayıma gidip sormam, sonrasında da BeŖir’in ailesini merak etmem ve mayının nasıl bir Ŗeye benzediğini çizgi filmlerde ğrenmemle Ŗekillendi.

Sorduğum soruların cevabını alıyor muydum, alıyordum. Lakin nesneyi tanı mıyorsun, BeŖir’in nasıl öldüğünü bil miyorsun, nasıl bir Ŗekilde olmuŖ bayağı böyle merak ediyorsun, hatta kıvranıyorsun hani nasıl oluyor da mayına basıp ölüyor. Mayın nasıl bir Ŗeydir, bir canavar mıdır? Yani çok çok merak ediyorsun, zamanla bunu öğreniyorsun ve bu ayakkabının benim gözümde bu kadar değerli olması bundan. Niçin o aile tarafından evin bir kŖesine asılmadı, acaba acılarını yine tazeleyecek bir Ŗey olduğu için midir diye dŖnyorum bugün hâlâ (nk halen etkisi vardır). Yoksa hani niçin o ayakkabı alınmadı oradan?

Ayakkabının bulunduğu alan hiç aklına geliyor mu, tarla mıydı, ev var mıydı yanında?

Evet aklıma geliyor. Ŗu Ŗekilde anlatayım, bizim köy biraz tepelik, dağlık hatta bizim köyün ismi Krt tepelikten geliyor, bir kısmında zaten evler vardı, tepelik kısmında da bir eŖme vardı, doğal bir eŖme, evler de eŖmenin etrafında kmelenmiŖti. Diğer kısımlarda ise çoğunlukla tarlalar ve hayvanların otlayabileceği mera dediğimiz alanlar vardı, iŖte bu mera alanında aynı zamanda askeriyenin çöpleri vardı. İŖte biraz böyle dağlık, engebeli bir yer idi, aslında bir tarafı dümdüz bir ova bir tarafı da hafiften tepelik bir alan idi. BeŖir’in ayakkabısının bulunduğu alan iŖte ovalıktan böyle yavaŖa tepeliğe geçen, Ŗu anda da hani orda bağ bahçelerin olduğu bir yer.

Ayakkabı ne kadar süre orada kaldı hatırlıyor musun?

Evet. O sırada 6 yaşındaydım, daha okula başlamamıştım, biz köyden ayrılana kadar o ayakkabı orada 7 yıl kaldı. 13 yaşında biz köyden şehire taşındık. O ayakkabı o sırada hâlâ ordaydı ve ayakkabının etrafına ben ve kuzenim birkaç tane taş koyup ayakkabıyı yine oraya bıraktık. "

Peki sen ve kuzenin o ayakkabının yanına ne amaçla taşlar koydunuz?

Aslında kuzenimle hayvanları otlatmaya giderken otlatmanın merkezinde yer alıyordu ayakkabı. Ayakkabıyı sürekli kuzenime de sorardım çünkü yaşça hani benden büyüktür, hani Beşir'le yaşıt olmasa da benden büyüktür... hani ona da sorardım işte nasıl oldu, ne bitti diye. Öyle yeri kazar ayakkabıyı elime alır, numarasına kadar bakmaya çalışırdım. Zaten topuk kısmı olmadığı için görmüyordum. İşte sürekli ayakkabıyla ilgilenirdim, etraftaki taşları alıp ayakkabıyı gizlediğim de olurdu, işte sonraki hafta çıkarttığım da oldu. En sonunda etrafına çitleme fikri geldi ve ayakkabıyı ortasına koyup etrafına 5-6 tane...

Diyarbakır'a taşındıktan sonra mı çözümledin her şeyi?

Yok aslında daha önce oldu. Çünkü köye ilk televizyonu babam getirmişti, hani orda çizgi film falan izliyorduk. Hani mayın meselesi, Tom ve Jerry'deki mayın sahnesinde aklıma geldi ve köyde okula giderken de belli bazı patlayıcıları öğreniyorduk. Tabii daha sonrasında biraz daha birleştirerek çözdüm meseleyi.

Olayın herhangi bir yargılama süreci olup olmadığından haberdar oldun mu?

Yok. Sadece bu olay hakkında değil, sebepsiz yere dövülen amcamın, babamın, dedemin, köydeki diğer akrabalarımızın, köylümüzün hiçbir şekilde devlete karşı herhangi bir hak, herhangi bir hukuk mücadelesi olmamıştı ki Beşir'in olayı da Beşir'in hatasıymış gibi davranıldı köyde. Öyle tepkiler veriliyordu...

Niye ordaydı gibisinden tepkiler mi?

Aynen. Dikkat etseydi gibi... Çöplüğün orda olması hiçbir şekilde sorgulanmadı ama Beşir'in doğal bir alanda olması sorgulandı. Şimdi bile olay yaşanırsa yine bir soruşturma, bir şey hani bizim köy tarafından açılabilceğini düşünmüyorum.

Peki olaydan sonra ailesiyle herhangi bir iletişim kurdun mu ve ailesinden sonrasında ne gibi haberler aldın ya da aldın mı?

Ailesiyle bire bir diyalog kuramadım, yalnız ailesini sonradan çok merak ettiğim için ne yapıyorlar, nerededirler, ne işle uğraşıyorlar onları da öğrendim. Beşir'in olayından 2 ya da 3 yıl sonra tam olarak bana söylenen bu zaman zarfında babası öldürülüyor. Yani faili belli değil, faili meçhul olarak... O dönemden sonra köyde bir ölüm daha gerçekleşiyor, başka bir aile. O da faili meçhul. İşte ailenin bu durumundan ötürü Beşir'in, bir de babasının ölmesinden ötürü aile Erzincan'a göç etmiştir. Hatay Erzincan'a göç etmiş. Başta günlük-mevsimlik işçiler olarak çalışmaya başlamışlar. Şu an ise portakal, narenciye tarzı tarım işleriyle uğraşıyorlar. Şu an işçiler.

Son olarak özel bir mesajın var mı?

Bu tür durumlarda en azından şunu söyleyebiliyoruz: Beşir ve Beşir gibi ölenler için Beşir'in babası gibi faili meçhul olmasından ziyade failin bulunması gerektiğini, kim olduklarını öğrenmek istediğimizi aktarabilirim. Yani bu noktada gerek bizim köyde, gerek etraftaki köylerde insanların hakkını-hukukunu bilmemesi, bunları öğrenmemesi ve hatta bugün dahi bir Beşir vakası yaşanırsa köylerin, ailelerin mücadele yürütmemesi, hakkının hukukunun ne olduğunu bilmemesi bizi üzüyor. İletmek istediğim mesaj ise hakkını hukukunu aramayı öğretmektir, bunlara bir yol-yordam, yöntem çizmektir. Çünkü ancak o durumda olaylar biraz daha açığa kavuşur ve azalabilir.

Selma Gurbet Kılıç'ın Annesi Remziye Kılıç İle

Rozerin ukur'un Annesi Fahriye ukur Ve Babası Mustafa ukur İle

Nihat Kazanhan'ın Annesi Ayşe Kazanhan, Babası Mehmet Emin Kazanhan, Ve Küçük Kardeşi Çiçek İle

Cemile (Cizir) Çağırğa'nın Annesi Emine Çağırğa Ve Babası Ramazan Çağırğa İle

Veri görselleştirmeleri

2000-2020 yılları arasında çocuk yaşam hakkı ihlallerini gösteren grafikler, STK'ların yıllık ve aylık raporlarının incelenmesi ve karşılaştırılması sonucu oluşturduğumuz veritabanından alınmıştır.

Kaynaklar

<https://tihv.org.tr/yillik-insan-haklari-raporlari/>

https://www.ihd.org.tr/td_d_slug_2/

<https://www.mazlumder.org/tr/main/yayinlar/yurt-ici-raporlar/3/&SayfaNo=> (Kürt illerine dair raporlar)

Gündem çocuk derneği raporları

<https://www.raporlar.org/2011-gundem-cocuk-yasama-hakki-raporu/>

<https://www.raporlar.org/turkiyede-cocuklarin-yasama-hakki-raporu-2012-gundem-cocuk/>

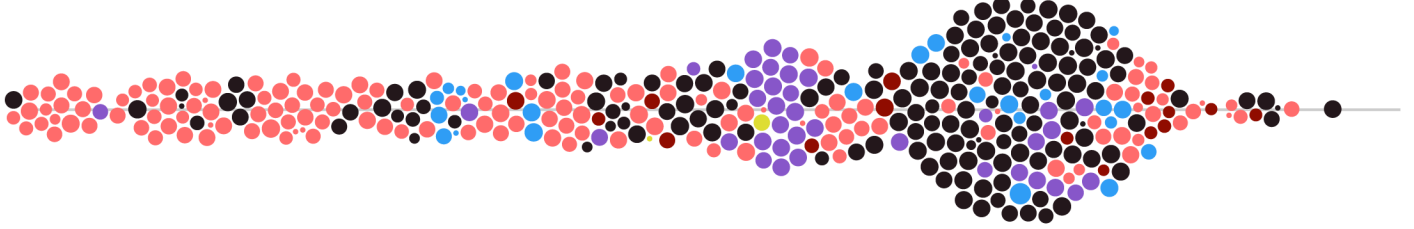
<https://www.raporlar.org/turkiyede-cocugun-yasama-hakki-raporu-2013-gundem-cocuk/>

<https://www.raporlar.org/turkiyede-cocugun-yasama-hakki-raporu-2014-gundem-cocuk/>

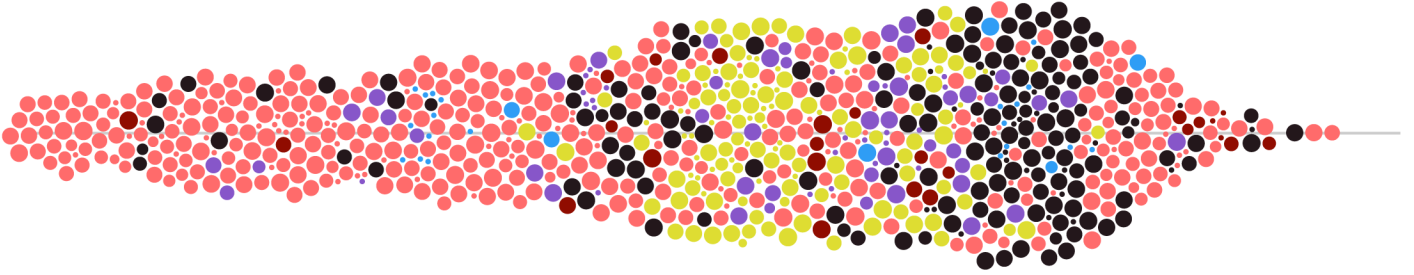
<https://www.raporlar.org/turkiyede-cocugun-yasama-hakki-raporu-2015-gundem-cocuk/>

Hayatını kaybeden ve yaralanan çocukların yıllara ve yaşlara göre dağılımı

HAYATINI KAYBEDEN ÇOCUKLAR

YARALANAN ÇOCUKLAR

2000 2002 2004 2006 2008 2010 2012 2014 2016 2018 2020 2022

Lejand

Yaş

• 0+

○ 18

Hayatını kaybetme / yaralanma nedeni

■ Ateşli silah sonucu

■ Bombalı saldırı sonucu

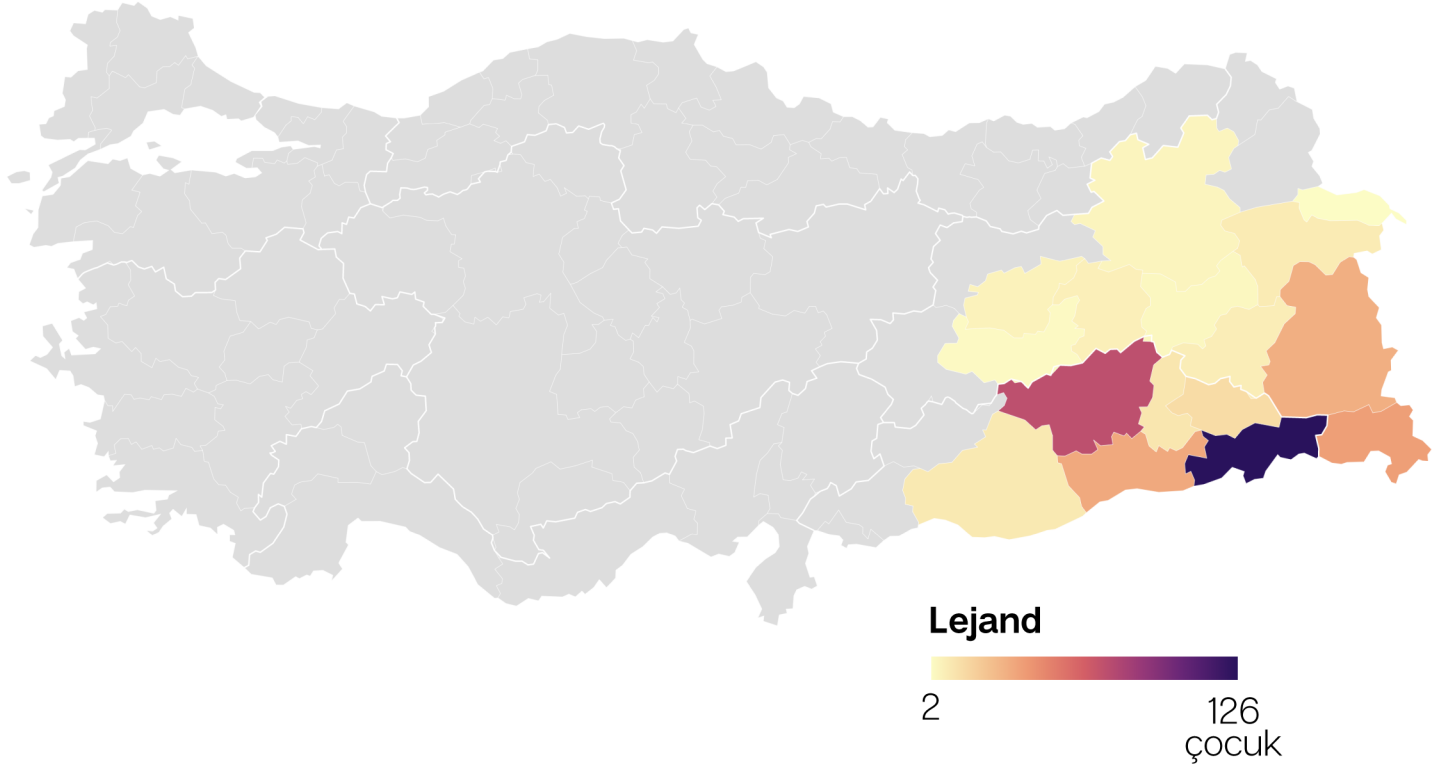
■ Diğerleri

■ Gaz kapsülü-Biber gazı sonucu

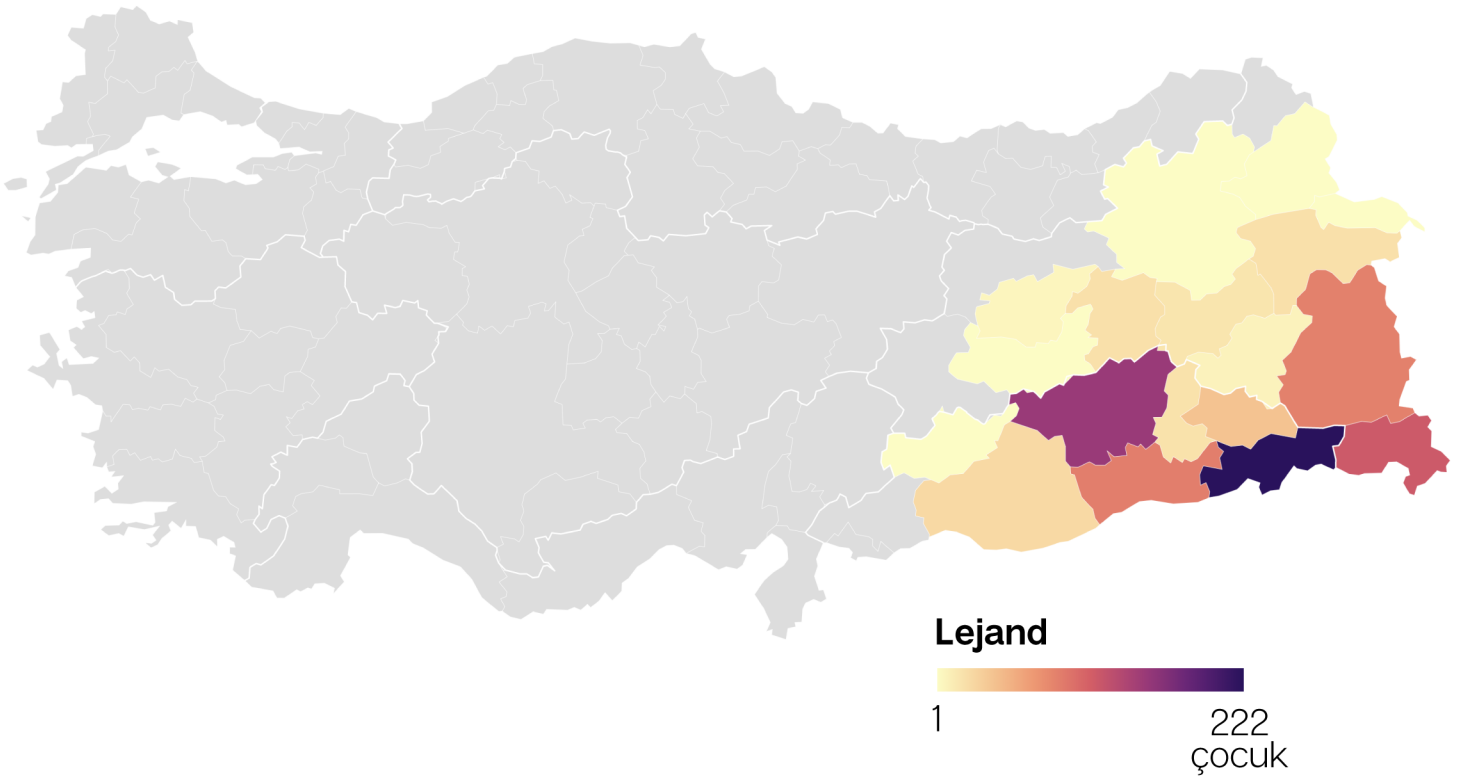
■ Kara mayınları ve sahipsiz patlayıcılar sonucu

■ Zırhlı araç çarpması sonucu

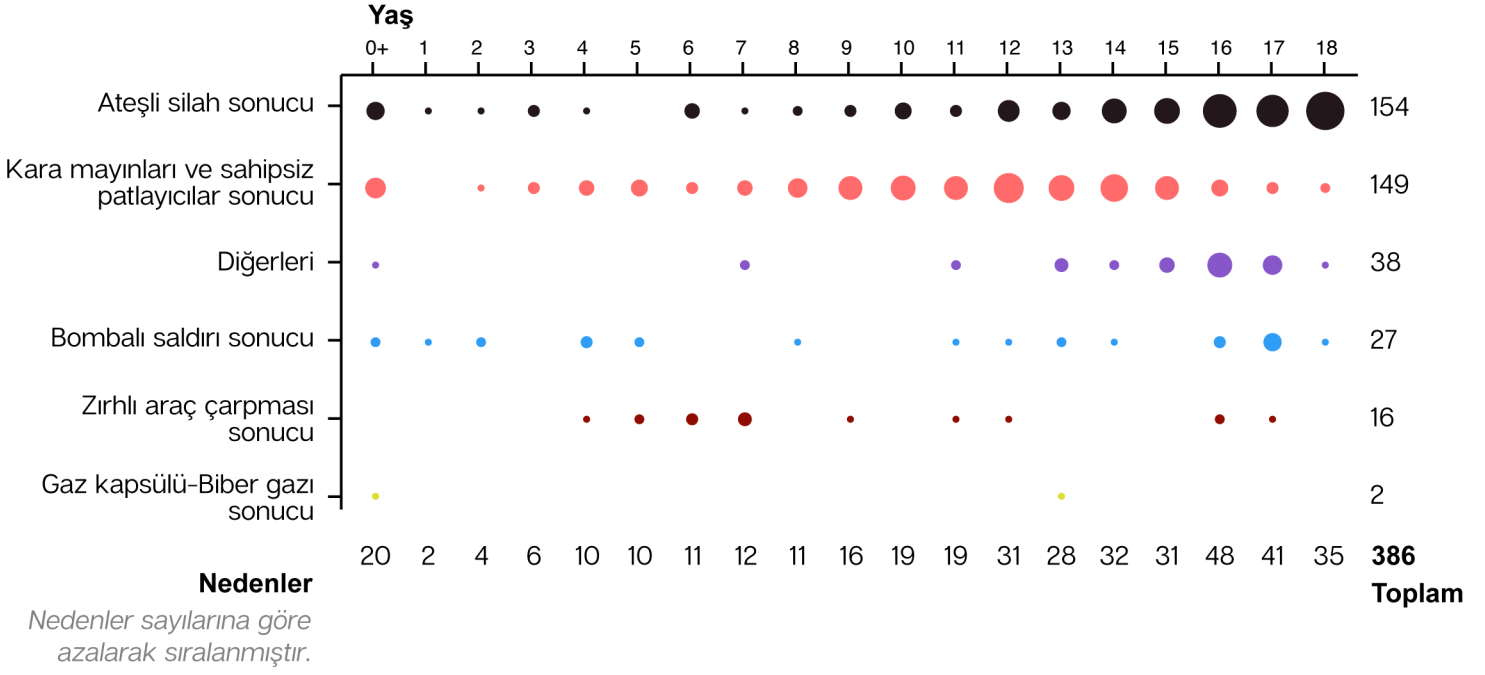
Hayatını kaybeden çocukların illere göre yoğunlukları

Yaralanan çocukların illere göre yoğunlukları

Hayatını kaybeden çocukların yaşlara ve nedenlere göre toplamları

Yaralanan çocukların yaşlara ve nedenlere göre toplamları

